

**rijksuniversiteit
 groningen**

Hanze

**De verduurzaming van bewonersinitiatieven voor en door senioren: een
 kwalitatief onderzoek onder professionals**

*The sustainability of community initiatives for and by older adults: a qualitative study among
 professionals*

Naam: Ida Gooskens

Studentnummer: S3154017

Datum: 15 september 2025

Master Sociologie van Gezondheid, Welzijn en Zorg; Rijksuniversiteit Groningen

Scriptiebegeleider: Basak Bilecen

Referent: Nardi Steverink

Samenvatting

Vanwege de vergrijzing en toenemende druk op de gezondheidszorg krijgen bewonersinitiatieven in onze samenleving steeds meer aandacht. Ook van mensen op pensioenleeftijd wordt in toenemende mate verwacht dat zij maatschappelijk actief blijven. Tegelijkertijd is nog onduidelijk hoe de samenwerking tussen bewoners, professionals en overheden het best vormgegeven kan worden, en op welke wijze professionals initiatieven in de praktijk ondersteunen. Er is bovendien onvoldoende inzicht in hoe deze initiatieven duurzaam kunnen voortbestaan en welke rol professionals daarin vervullen. Daarom staat in dit onderzoek de volgende vraag centraal: *welke inzichten hebben professionals over de (succesvolle) verduurzaming van bewonersinitiatieven 'voor of door' senioren?* Om deze vraag te beantwoorden is kwalitatief, verkennend onderzoek uitgevoerd. Hiervoor zijn tien semigestructureerde interviews afgenomen met professionals uit welzijnsorganisaties, gemeenten en hogescholen. De respondenten zijn doelgericht geselecteerd via het netwerk van de Hanzehogeschool, op basis van hun betrokkenheid bij bewonersinitiatieven. De resultaten zijn geanalyseerd volgens de stappen van de thematische analyse, waarbij zowel inductief als deductief is gecodeerd. Uit de resultaten blijkt dat professionals geen vaste rol innemen in de ondersteuning van bewonersinitiatieven, maar meebewegen met de fase en dynamiek van het initiatief. Hun rol wordt bepaald door factoren zoals de behoeften van bewoners, de kenmerken van betrokkenen, de financiële situatie, de verdeling van verantwoordelijkheden, de mate van professionalisering en de ontwikkelingsfase van het initiatief. In de opstartfase treden zij vaak op als aanjager, organisator of verbinder; in latere fasen nemen zij eerder een faciliterende rol aan. Deze rolwisseling vraagt niet om specifieke inhoudelijke kennis, maar vooral om contextuele sensitiviteit: inzicht in wat lokaal speelt, wie betrokken is, waar behoeften liggen en hoe vertrouwen wordt opgebouwd. Deze grotendeels impliciete kennis ontwikkelt zich in langdurig contact met bewoners en sluit aan bij benaderingen als de ABCD-methode en de presentiebenadering. De geïnterviewde professionals handelen vanuit waarden als transparantie, gelijkwaardigheid en wederkerigheid. Zij leggen verbindingen tussen bewoners (bonding kapitaal), tussen initiatieven (bridging kapitaal) en met formele organisaties (linking kapitaal), waarmee zij bijdragen aan het versterken van het sociaal kapitaal. Hoewel professionals vanuit verschillende domeinen elk hun eigen focus hebben, fungeren zij allen als verbindende schakel tussen bewonersinitiatieven en het formele systeem. Op basis van de resultaten zijn aanbevelingen geformuleerd: het voeren van het gesprek over de verdeling van verantwoordelijkheden binnen initiatieven, het vergroten van bewustwording over professionele rolinvulling, en het versterken van de laagdrempelige communicatie tussen bewonersinitiatieven en ondersteunende organisaties. Deze aanbevelingen zijn gericht op het duurzaam versterken van de samenwerking tussen bewoners, professionals en overheden.

Voorwoord

Voor u ligt het eindresultaat van mijn master Sociologie, met de specialisatie Gezondheid, Zorg & Welzijn. Deze scriptie markeert het einde van mijn studiejaren, die ooit begonnen als student Verpleegkunde en later via de premaster Sociologie zijn uitgegroeid tot dit mastertraject.

De scriptie is tot stand gekomen vanuit mijn stage bij het lectoraat Healthy Ageing, Allied Health Care and Nursing van de Hanze. Tijdens deze periode maakte ik kennis met verschillende bewonersinitiatieven voor senioren in Noord-Nederland en met de professionals die hierbij betrokken waren. Deze ervaringen lieten mij op een heel andere manier naar ouderenzorg kijken dan ik voorheen gewend was vanuit mijn verpleegkundige achtergrond. Dit nieuwe inzicht heeft mij zo gefascineerd dat ik besloot mijn scriptie hieraan te wijden.

Graag wil ik een aantal mensen bedanken die hebben bijgedragen aan het tot stand komen van deze scriptie. Allereerst wil ik de professionals die ik heb geïnterviewd bedanken voor hun openheid en bereidheid om hun ervaringen te delen. Daarnaast wil ik vanuit de Hanze mijn stagebegeleider Herbert Rolden bedanken voor de fijne begeleiding gedurende mijn stage. Ook wil ik Fons van der Lucht bedanken voor het aanbieden van een stageplek en het meedenken en sparren, evenals Karlien Landman-Peeters voor het meedenken en leggen van contacten met mogelijke participanten. Vanuit de Rijksuniversiteit Groningen ben ik mijn scriptiebegeleider Basak Bilecen dankbaar voor de waardevolle feedback op de verschillende versies van mijn scriptie. Ook mijn tweede lezer, Nardi Steverink, wil ik bedanken voor het meelesen en de feedback op de opzet van mijn scriptie.

Daarnaast ben ik mijn familie en vrienden erg dankbaar. Jullie hebben mijn afstudeerperiode een stuk lichter en leuker gemaakt. In het bijzonder wil ik mijn vrienden Brigitt, Laura en Minte bedanken voor de vele gezamenlijke studiemiddagen. Mijn ouders wil ik bedanken voor hun steun en aanmoediging. Tot slot wil ik mijn verloofde Tim bedanken: ik had je beloofd dat ik mijn scriptie zou afronden voor onze bruiloft, en dat is gelukt!

Ida Gooskens

September 2025

Inhoudsopgave

H1: Inleiding	6
1.1 Achtergrond	6
1.2 Bestaande inzichten	7
1.3 Relevantie	10
1.4 Probleem- en vraagstelling	12
H2: Theoretisch kader	14
2.1 Bewonersinitiatieven	14
2.2 Duurzaamheid bewonersinitiatieven	14
2.3 Conceptuele afbakening	22
H3: Methoden	26
3.1 Onderzoekopzet	26
3.2 Methoden van dataverwerking	32
3.3 Kwaliteit van het onderzoek	34
3.4 Ethische overwegingen	36
H4: Resultaten	39
4.1 Werkwijze professionals	39
4.2 Kenmerken van bewonersinitiatieven	51
4.3 Samenwerking met andere partijen	63
4.4 Toekomst bewonersinitiatieven	69
H5: Discussie en aanbevelingen	75
5.1 Reflectie	75
5.2 Beperkingen en sterkte punten van het onderzoek	75
5.3 Aanbevelingen voor de praktijk	77
H6: Conclusie	78
Literatuur	84

Bijlage 1: Introductiemail potentiële participanten	89
Bijlage 2: Informatiebrief.....	90
Bijlage 3: Interviewschema	92
Bijlage 4: Codeboek	95
Bijlage 5: Letter of approval	105
Bijlage 6: Toestemmingsformulier	106

H1: Inleiding

1.1 Achtergrond

Door vorderingen in de gezondheidszorg en toegenomen welvaart worden mensen in onze maatschappij steeds ouder en genieten zij langer van een goede gezondheid (Rijksinstituut voor Gezondheid en Milieu, 2024). Momenteel is de zogenoemde ‘grijze druk’, het aantal 65-plussers ten opzichte van het aantal 20 tot 65-jarigen, 35 procent, maar naar verwachting zal dit de komende decennia toenemen tot bijna 50 procent (Centraal Bureau voor Statistiek, z.d.) Deze vergrijzing betekent dat in de toekomst meer mensen een beroep zullen doen op zorg, wat leidt tot een toenemende druk op het zorgsysteem. In 2023 was er al een tekort van 194.000 zorgmedewerkers, en volgens prognoses zal dit oplopen tot 265.600 in 2034, een verviervoudiging binnen tien jaar (Federatie Nederlandse Vakbeweging, 2024). Om de gezondheidszorg toegankelijk en betaalbaar te houden, wordt het steeds vanzelfsprekender dat mensen ouder worden in hun eigen omgeving. Deze ontwikkeling, die bekend staat als ‘ageing in place’, maakt een verhuizing naar een zorginstelling minder vanzelfsprekend (Pani-Harremans et al., 2020). Dit vraagt om een grotere mate van zelfredzaamheid: mensen dienen zich actief voor te bereiden op hun latere levensfase, bijvoorbeeld door hun woning aan te passen of sociale netwerken te onderhouden. Tegelijkertijd groeit het besef dat ouder worden niet uitsluitend een individuele verantwoordelijkheid is, maar ook een collectieve. Het concept van ‘samenredzaamheid’ benadrukt de rol van de gemeenschap bij het ondersteunen van ouderen in hun leefomgeving (Movisie, 2023). In dit licht krijgen bewonersinitiatieven steeds meer aandacht. Dit zijn lokale, door inwoners zelf opgezette initiatieven die inspelen op maatschappelijke vraagstukken zoals zorg, welzijn, leefbaarheid en ontmoeting in de buurt. Door de focus op samenredzaamheid ontstaat een nieuwe dynamiek in de samenwerking tussen bewonersinitiatieven en professionals uit welzijnsorganisaties en gemeentes.

Voorals mensen in de zogenoemde ‘derde levensfase’, de levensfase vanaf de pensioenleeftijd, spelen binnen deze ontwikkeling een belangrijke rol. De Raad voor Volksgezondheid en Samenleving (2020) omschrijft deze levensfase als het ‘geschenk van de eeuw’. Doordat mensen gezonder ouder worden, groeit niet alleen de maatschappelijke verwachting dat zij actief blijven en bijdragen aan de samenleving, maar blijkt uit ook dat veel mensen in deze levensfase zelf de behoefte voelen om maatschappelijk betrokken te blijven, bijvoorbeeld door zelf bewonersinitiatieven te initiëren of daaraan deel te nemen. Deze betrokkenheid biedt deze leeftijdsgroep niet alleen zingeving en verbondenheid, maar ook een manier om actief na te denken over hun eigen toekomst en ondersteuning. Vanuit beleidsmatig perspectief wordt deze groep dan ook gezien als een waardevolle hulpbron om de toenemende druk op de gezondheidszorg te helpen verlichten.

De toenemende aandacht voor bewonersinitiatieven past binnen een bredere verschuiving in de organisatie van zorg en welzijn. In 2013 werd met de troonrede de overgang van de verzorgingsstaat naar de participatiesamenleving voor het eerst aangekondigd (Koninklijk Huis, 2013). Hiermee werd van alle inwoners gevraagd om, waar mogelijk, verantwoordelijkheid te nemen voor het eigen welzijn en dat van anderen (Hoekstra et al., 2018). Deze visie kreeg vorm met de decentralisatie in 2015, toen gemeenten verantwoordelijk werden voor de Jeugdwet, de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) en de Participatiewet. Zorg en ondersteuning worden nu lokaal georganiseerd, vanuit het idee dat dit meer ruimte biedt voor preventie, maatwerk en domeinoverstijgende samenwerking. Gemeenten hebben wijkteams opgezet, waarin verschillende professionals vanuit welzijn, ondersteuning, participatie en zorg samenwerken. Deze teams hebben een signalerende functie en werken samen met bewoners en vrijwilligers. Hierdoor staat de overheid dichterbij de burger, maar tegelijkertijd wordt ook meer van bewoners zelf verwacht. Deze verantwoordelijkheid geeft bewoners de ruimte om zelf initiatieven op te zetten, zoals buurtprojecten of vormen van informele zorg. Toch is sinds de introductie van de participatiesamenleving nog niet eenduidig vastgesteld hoe de samenwerking tussen bewoners, professionals en de overheid precies vormgegeven moet worden, en waar de grenzen van ieders verantwoordelijkheden liggen. In dit onderzoek worden daarom bewonersinitiatieven en de rol van professionals onderzocht in het licht van de veranderende organisatie van zorg en ondersteuning.

1.2 Bestaande inzichten

In deze paragraaf wordt eerst een overzicht gegeven van de omvang en aard van bewonersinitiatieven in Nederland (§1.2.1). Vervolgens worden twee stromingen beschreven die tegenover elkaar staan wat betreft burgerparticipatie (§1.2.2 en 1.2.3). De eerste stroming benadrukt het belang van spontaan initiatief en eigen verantwoordelijkheid van burgers, terwijl de tweede stroming juist pleit voor een activerende rol van de overheid (Verhoeven & Tonkens, 2011).

1.2.1 Bewonersinitiatieven en samenredzaamheid

Mensen zijn sociale wezens en hebben de neiging om zich te organiseren in kleinschalige gemeenschappen, zoals buurten, wijken en dorpen (Canoy et al., 2023). Binnen deze informele netwerken ontstaan initiatieven waarin buurtbewoners zich inzetten om elkaar te ontmoeten, wat mogelijk leidt tot de vorming van ‘zorgzame gemeenschappen’, waarin mensen elkaar helpen met alledaagse hulpvragen. Dit kan indirect de druk op het formele zorgsysteem verminderen (Movisie, 2023). Alleen al de provincie Groningen kent talloze burgerinitiatieven gericht op het bevorderen van sociale verbindingen op latere leeftijd. Denk bijvoorbeeld aan de Thuis kamers in de gemeente Het Hogeland, waar inwoners van verschillende dorpen laagdrempelige ontmoetingsplekken voor

ouderen hebben opgezet (Mensenwerk Hogeland, z.d.). Of de werkgroep 'Ouder worden in Beijum', die zich inzet voor de belangen van ouderen in de wijk (Bewonersplatform Beijum, z.d.).

In de literatuur worden verschillende termen gebruikt voor initiatieven die door lokale bewoners worden opgezet, zoals bewonersinitiatieven, burgerinitiatieven, burgercollectieven, zelforganisatie en 'grassroot organizations'. Volgens De Moor (2013) is er sinds het crisisjaar van 2008 sprake van een 'derde golf' van nieuwe instituties die gericht zijn op collectieve actie. In deze golf nemen burgers zelf het initiatief om lokale problemen aan te pakken, vaak uit ontevredenheid over een terugtrekkende overheid, bezuinigingen en het verdwijnen van lokale voorzieningen (Van Meerkerk et al., 2018). Initiatiefnemers signaleren behoeften binnen de gemeenschap waaraan de lokale overheid volgens hen onvoldoende tegemoetkomt (Igalla & Van Meerkerk, 2015). Dit geldt bijvoorbeeld voor de tekorten in de zorg, waardoor burgers zelf initiatieven opzetten om samen oplossingen te zoeken voor deze tekorten.

De Monitor Zorgzame Gemeenschappen laat zien dat er in 2020 ten minste 1500 bewonersinitiatieven actief waren op het gebied van welzijn, zorg en wonen in Nederland (Van Zoest et al., 2021). Aangezien veel initiatieven informeel zijn en niet worden geregistreerd, ligt het werkelijke aantal vermoedelijk hoger. De belangrijkste thema's binnen deze initiatieven waren sociale cohesie, welzijn, leefbaarheid en het tegengaan van eenzaamheid. Activiteiten die in dit kader werden georganiseerd omvatten onder andere ontmoetingen en burenhulp. De meeste initiatieven worden gedragen door vrijwilligers (88%) en zijn relatief kleinschalig, met gemiddeld vijf tot tien actieve deelnemers (Verhoeven & Tonkens, 2011).

1.2.2 Terugtrekkende overheid

Vanuit beleidsmatig perspectief worden bewonersinitiatieven vaak als veelbelovend gezien en wordt er gepleit voor een andere verdeling van verantwoordelijkheden tussen burgers en de overheid (Verhoeven & Tonkens, 2011). Voormalig minister Donner stelde dat het voor "bestuurders, ambtenaren en professionals" het streven is om "burgers in staat te stellen om verantwoordelijkheid en initiatief te nemen", ook "wanneer men vreest dat de verkeerde keuzes worden gemaakt" (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties, 2011, p. 14). Deze visie is mede geïnspireerd op het Britse concept van de 'Big Society', waarin wordt uitgegaan van het idee dat burgers vanzelf verantwoordelijkheid nemen wanneer de overheid zich terugtrekt. Wanneer de overheid te veel zou overnemen, zou dit het creatieve vermogen van burgers om zelf problemen op te lossen ondermijnen en ze hierdoor afhankelijker maken van de overheid (Verhoeven & Tonkens, 2011). Deze redenering sluit aan bij de 'crowding-out' hypothese, waarin wordt verondersteld dat sterke formele voorzieningen informele vormen van betrokkenheid, door bijvoorbeeld sociale netwerken van familie en vrienden, kunnen verdringen (Bilecen & Barglowski, 2015). Bovendien kan

ondersteuning vanuit de overheid leiden tot onrealistische verwachtingen bij initiatiefnemers, die mogelijk teleurgesteld raken door trage besluitvorming of gebrekkige communicatie. Vanuit deze gedachtegang wordt betoogd dat bewonersinitiatieven zoveel mogelijk zelfstandig moeten opereren.

1.2.3 Activerende overheid

Anderen hebben kritiek op de visie van de terugtrekkende overheid. Het wordt door hen gezien als een onrealistisch ideaalbeeld, die niet overeenkomt met de praktijk (Kolner, 2025). De nadruk op participatie wordt door hen geïnterpreteerd als een verscholen beleid waarin burgers gestimuleerd worden om meer voor elkaar te zorgen, terwijl dit gepaard gaat met bezuinigingen op formele zorgvoorzieningen (Glimmerveen, 2020; Kolner, 2025). Participatie wordt in dat licht gezien als onbetaald werk dat de betaalbaarheid van de zorg zou moeten waarborgen. Bewoners hebben daarnaast vaak andere motieven om een initiatief op te starten, zoals het zoeken naar sociale verbinding en het bijdragen aan een maatschappelijk doel (Bakker et al., 2012). Hieruit blijkt dat initiatiefnemers mogelijk andere perspectieven hebben op participatie dan de overheid. Deze kritiek sluit aan bij de ‘crowding-in’ hypothese, die stelt dat formele voorzieningen burgers juist in staat kan stellen om meer voor elkaar te zorgen doordat zij middelen, tijd of ruimte krijgen om zich in te zetten voor hun naasten (Bilecen & Barglowski, 2015).

Daarnaast vinden sommige critici dat een te grote afhankelijkheid van bewonersinitiatieven kan bijdragen aan sociale ongelijkheid. Succesvolle initiatieven ontstaan veelal in buurten met betrokken bewoners, goed ontwikkelde netwerken en toegang tot ondersteuning (Uitermark, 2012). Deze buurten beschikken over zogenaamd zelforganiserend vermogen: de capaciteit om langdurig te plannen, taken te coördineren en samenwerkingen aan te gaan. In wijken waar dit ontbreekt, blijven initiatieven vaak uit of zijn zij minder duurzaam, wat ongelijkheid in toegang tot voorzieningen vergroot.

Tot slot blijkt dat het voortbestaan van bewonersinitiatieven niet vanzelfsprekend is (Ben Sajet Centrum, 2025; Movisie, 2023). Veel initiatieven zijn afhankelijk van blijvende ondersteuning van professionals, zoals opbouwwerkers of sociaal werkers, voor bijvoorbeeld het verkrijgen van financiering, het versterken van samenwerkingen of het leggen van verbindingen met (lokale) overheden en organisaties. In de praktijk blijken veel initiatieven niet alleen door bewoners te worden aangestuurd, maar vooral door een samenwerking tussen bewoners en professionals (Bakker et al., 2012). Door de toenemende nadruk op zelf- en samenredzaamheid en de decentralisatie van zorg, spelen bewonersinitiatieven echter wel een steeds grotere rol in het ondersteunen van ouderen in hun leefomgeving. Deze verschuiving vereist nieuwe vormen van samenwerking tussen bewoners en professionals, gebaseerd op vertrouwen, goede communicatie en wederzijds respect

(Verhoeven & Tonkens, 2011). Als dit ontbreekt, kunnen initiatiefnemers zich in de steek gelaten voelen en het gevoel krijgen dat ze geen gelijkwaardige samenwerkingspartner zijn.

Samenvattend blijkt dat er twee tegengestelde benaderingen te bestaan ten aanzien van burgerparticipatie: één die inzet op spontane burgerinitiatieven en één die pleit voor een activerende overheid. Dit spanningsveld roept vragen op over de rol van professionals binnen deze dynamiek. Er is daarom behoefte aan meer inzicht in hoe professionals hun ondersteunende rol ervaren in het verduurzamen van bewonersinitiatieven, oftewel: hoe zij bijdragen aan het structureel versterken en voortbestaan van deze initiatieven. Daarbij is het van belang om oog te hebben voor de wisselwerking tussen informele en formele structuren: waar de ene benadering de nadruk legt op mogelijke verdringing ('crowding-out'), benadrukt de andere juist dat formele ondersteuning burgers kan stimuleren om meer voor elkaar te zorgen ('crowding-in'). In de praktijk sluiten deze perspectieven elkaar niet noodzakelijk uit, maar kunnen formele en informele structuren elkaar juist aanvullen en versterken (Bilecen & Barglowski, 2015).

1.3 Relevantie

Er zijn meerdere redenen waarom het wetenschappelijk, sociologisch en maatschappelijk relevant is om de verduurzaming van bewonersinitiatieven en de rol van professionals hierin te onderzoeken.

1.3.1 Wetenschappelijk

Onderzoek naar de duurzaamheid van bewonersinitiatieven voor en door senioren, en de rol van professionals daarin, is nog beperkt aanwezig in de wetenschappelijke literatuur. De focus in wetenschappelijk onderzoek ligt vaak op de opstartfase van een initiatief, maar minder op het voortbestaan, uitbreiden of versterken van een initiatief. Igalla & Van Meerkerk (2015) vonden op basis van een kwantitatieve analyse van 56 Nederlandse burgerinitiatieven een verband tussen de mate van centralisatie binnen een initiatief en verduurzaming. Duurzame initiatieven blijken vaker een 'fully connected' of 'polycentrisch' netwerk te hebben, oftewel initiatieven waarin niet alle verantwoordelijkheid bij een centrale initiatiefnemer ligt. Ook vonden zij dat initiatiefnemers relatief vaker hoogopgeleid zijn. In een systematische, kwalitatieve vergelijkende analyse van twaalf Nederlandse bewonersinitiatieven concludeerden Van Meerkerk et al. (2018) dat sociaal kapitaal, leiderschap en een sterk verdienmodel cruciale factoren zijn voor verduurzaming.

Hoewel sommige studies verduurzaming slechts zijdelings benoemen, zoals Rütten et al. (2009), die bij een lokaal sportinitiatief benadrukken dat professionalisering (bijvoorbeeld door het aanstellen van een betaalde kracht) essentieel is voor continuïteit, ontbreekt specifiek onderzoek naar initiatieven die senioren ondersteunen bij het ouder worden in de eigen leefomgeving. Dit is

een belangrijke lacune, aangezien initiatieven van en voor ouderen door leeftijdsgerelateerde gezondheidsproblemen mogelijk kwetsbaarder zijn en andere ondersteuningsbehoeften hebben dan initiatieven voor andere doelgroepen (Pani-Harreman et al., 2020)

Tegelijkertijd blijft ook de rol van professionals bij het ondersteunen van duurzame bewonersinitiatieven onderbelicht. Purmer en Van Pinxteren (2024) ontwikkelden een eerste model dat professionals helpt om gemeenschappen in kaart te brengen. Hierbij is aandacht voor verschillen in aard, betekenisgeving en interactie van initiatieven. Dit model is op een kleine schaal getoetst, maar mist nog solide theoretische of empirische onderbouwing. In lijn met deze lacune wijst Durose (2009) op het belang van de ervaringskennis van 'frontlijnwerkers', publieke professionals zoals opbouwwerkers die dagelijks in contact staan met gemeenschappen. Deze lokale, contextgebonden kennis, opgebouwd door jarenlange praktijkervaring, is tot nu toe slechts beperkt meegenomen in wetenschappelijk onderzoek.

Dit onderzoek draagt bij aan het dichten van deze lacunes door de verduurzaming van bewonersinitiatieven specifiek in het kader van vergrijzing te bestuderen. Versey (2021) onderstreept de noodzaak hiervan: de afgelopen decennia lag de nadruk vooral op het definiëren van gemeenschappen, terwijl de centrale vraag nu zou moeten zijn wat gemeenschappen succesvol, samenwerkend en duurzaam maakt. Daarnaast biedt dit onderzoek nieuw inzicht in de rol van professionals in dit proces, waarmee het bijdraagt aan de verdere ontwikkeling en onderbouwing van bestaande kennis en methodieken.

1.3.2 Sociologisch

Ook vanuit sociologisch perspectief is het relevant om de verduurzaming van bewonersinitiatieven te onderzoeken, omdat deze initiatieven inzicht bieden in de manier waarop sociale cohesie binnen onze samenleving tot stand komt en wordt versterkt. In het bijzonder is dit relevant in relatie tot het concept sociaal kapitaal. Putnam (2000) beschreef hoe sociaal kapitaal in de Verenigde Staten geleidelijk is afgenomen, onder andere door het wegvallen van traditionele maatschappelijke verbanden zoals kerken en verenigingen. Hij waarschuwde voor de gevolgen hiervan, waaronder verminderde maatschappelijke betrokkenheid en afnemend vertrouwen tussen burgers.

Tegelijkertijd laten recente ontwikkelingen zien dat het sociaal kapitaal zich ook op nieuwe manieren kan ontwikkelen. Zo omschrijft De Moor (2013) dat er in de afgelopen jaren een nieuwe 'golf' van burgerparticipatie is ontstaan. Deze nieuwe vorm van maatschappelijke betrokkenheid kenmerkt zich door de opkomst van talrijke, vaak kleinschalige bewonersinitiatieven, waarbij burgers zelf verantwoordelijkheid nemen voor de leefbaarheid en sociale verbondenheid in hun buurt of wijk. Aansluitend blijkt uit onderzoek van Verhoeven en Tonkens (2011) dat betrokkenheid bij bewonersinitiatieven positieve effecten heeft op de houding van burgers. Mensen die zelf een

initiatief zijn gestart, blijken doorgaans optimistischer over hun medebewoners en ervaren meer onderling vertrouwen. Bovendien hebben zij ook meer vertrouwen in instituties zoals de overheid, welzijnsorganisaties en woningcorporaties. Deze bevindingen benadrukken het potentieel van bewonersorganisaties om bij te dragen aan sociale cohesie op buurtniveau, en dus indirect aan bredere maatschappelijke stabiliteit en vertrouwen.

Gezien de potentiële bijdrage van bewonersinitiatieven aan sociale cohesie is het van belang om beter te begrijpen hoe sociaal kapitaal in deze context ontstaat, wordt onderhouden en versterkt. Daarbij is ook de vraag relevant welke rol professionals hierin spelen of kunnen spelen.

1.3.3. Maatschappelijk

De verduurzaming van bewonersinitiatieven is maatschappelijk gezien een relevant thema, zeker in het licht van de overgang van een verzorgingsstaat naar een participatiesamenleving. Burgers en hun sociale omgeving dragen steeds meer verantwoordelijkheid voor zorg en welzijn. Ook blijven senioren steeds langer ‘onderdeel’ van de maatschappij, omdat zij langer thuis blijven wonen. Momenteel rust de informele zorg voor ouderen grotendeels op de schouders van directe familieleden; dit blijkt uit het feit dat momenteel één op de drie Nederlanders mantelzorger is (Rijksoverheid, 2023). Echter is 9% van de mantelzorgers overbelast, waardoor deze situatie op langere termijn niet houdbaar is. Hieruit blijkt dat een actieve rol van de samenleving als geheel noodzakelijk is. Bewoners moeten daarom ook ruimte krijgen om in de eigen omgeving initiatieven voor en door senioren op te zetten en in stand te houden. Voor professionals is het daarom relevant om een duidelijke rol te krijgen in de samenwerking met degelijke bewonersinitiatieven. Ze moeten inzicht hebben in hoe zij met bewonersinitiatieven en andere betrokken organisaties en overheden kunnen samenwerken om deze initiatieven te verduurzamen. Dit onderzoek kan een eerste aanzet bieden voor de ontwikkeling van een model dat professionals concrete handvatten geeft voor hun handelen in de praktijk. Ook draagt kennis over verduurzaming van initiatieven bij aan een samenleving waarin bewoners zelf zich meer bewust zijn van de succesfactoren voor het versterken van gemeenschapszin en zorgzame netwerken. Dit maakt de inzichten uit dit onderzoek waardevol voor professionals, bewoners, (welzijn)organisaties en beleidsmakers met als doel het waarborgen van duurzame, zorgzame gemeenschappen.

1.4 Probleem- en vraagstelling

Hoewel bewonersinitiatieven een steeds belangrijkere rol spelen in het ondersteunen van senioren bij het ouder worden in de eigen leefomgeving, is er nog onvoldoende inzicht in hoe deze initiatieven duurzaam kunnen voortbestaan en welke rol professionals daarin vervullen. Deze kennis is cruciaal,

juist in het licht van de vergrijzing, de decentralisatie van zorg en de toenemende nadruk op zelf- en samenredzaamheid, terwijl wetenschappelijke, professionele en beleidsmatige inzichten hierover nog beperkt en soms tegenstrijdig zijn. Om hier meer inzicht in te krijgen, staat in dit onderzoek de volgende onderzoeksvraag centraal:

Welke inzichten hebben professionals over de (succesvolle) verduurzaming van bewonersinitiatieven 'voor of door' senioren?

Om de onderzoeksvraag goed te beantwoorden, zijn vijf deelvragen geformuleerd:

- *Welke ervaring en kennis hebben professionals met het faciliteren of ondersteunen van de verduurzaming van bewonersinitiatieven?*
- *Op welke wijze ondersteunen professionals bewonersinitiatieven bij verduurzaming, en welke methodieken en vaardigheden gebruiken zij hierbij?*
- *Hoe ervaren professionals de samenwerking met bewonersinitiatieven, (lokale) overheden en organisaties?*
- *Hoe nemen professionals kenmerken van bewonersinitiatieven in overweging bij het afstemmen van hun ondersteuning?*
- *Welke mogelijkheden zien professionals om bewonersinitiatieven beter te kunnen helpen bij de verduurzaming en wat is er volgens hen voor nodig om deze mogelijkheden te (kunnen) benutten?*

H2: Theoretisch kader

In dit hoofdstuk wordt de theoretische basis van dit onderzoek uiteengezet. Allereerst wordt ingegaan op de (persoonlijke) kenmerken van initiatiefnemers (§2.1). Vervolgens worden de voornaamste theoretische inzichten besproken met betrekking tot de factoren die de verduurzaming van bewonersinitiatieven beïnvloeden (§2.2). Hierbij is in het bijzonder aandacht voor de rol van professionals (§2.2.7).

2.1 Bewonersinitiatieven

2.1.1 *Wie zijn betrokken bij bewonersinitiatieven?*

De literatuur laat zien dat bewonersinitiatieven niet door één specifiek type persoon worden gestart; initiatiefnemers verschillen sterk in achtergrond, motivatie en betrokkenheid. Volgens Igalla en Van Meerkerk (2015) worden bewonersinitiatieven vaak geïnitieerd door hoger opgeleide, autochtone mannen op latere leeftijd, ook wel de ‘participatie-elite’ genoemd. Tegelijkertijd wijzen Bakker et al. (2012) erop dat bewonersinitiatieven juist ook deelnemers kunnen aantrekken die minder vaak betrokken zijn bij traditionele vormen van participatie, zoals jongeren, lager opgeleiden of mensen met een migratieachtergrond. Voor het succesvol starten en voortzetten van een bewonersinitiatief blijkt vooral praktisch handelen van belang. Initiatiefnemers moeten bereid en in staat zijn om concrete stappen te zetten, zoals het organiseren van bijeenkomsten en activiteiten. Dit zogenoemde ‘doenvermogen’ blijkt belangrijker dan formele burgerschapsvaardigheden zoals politieke kennis of ervaring met beleid. De mate waarin initiatiefnemers beschikken over praktische vaardigheden, motivatie en doorzettingsvermogen heeft daarmee directe invloed op de duurzaamheid van het initiatief.

2.2 Duurzaamheid bewonersinitiatieven

In de literatuur worden verschillende factoren genoemd die bepalend zijn voor de duurzaamheid van bewonersinitiatieven. Deze inzichten vormen een belangrijke basis voor onderzoek naar de randvoorwaarden voor succesvolle en langdurige burgerinitiatieven.

2.2.1 *Duurzaamheid meten*

In de literatuur bestaat nog geen consensus over het meten van de duurzaamheid van een bewonersinitiatief. Het is daarom lastig vast te stellen wanneer een initiatief precies is ‘verduurzaamd’. Igalla & Van Meerkerk (2015) omschrijven verduurzaming bijvoorbeeld als “het vermogen om langdurig te blijven bestaan” (p. 3), waarbij zij duurzaamheid meten aan de hand van de leeftijd van een initiatief.

In dit onderzoek wordt echter een bredere invulling van het begrip verduurzaming gehanteerd. Naast het voortbestaan, of borgen, van een initiatief wordt ook gekeken naar de doorontwikkeling en opschaling hiervan. Deze aspecten verwijzen respectievelijk naar het vermogen om eigen doelen te behalen, en naar het bereiken van nieuwe doelgroepen of het uitbreiden naar andere locaties (zie ook § 2.3: conceptuele afbakening). Over de operationalisering van de doorontwikkeling en opschaling van initiatieven, bestaat geen kennis in de literatuur.

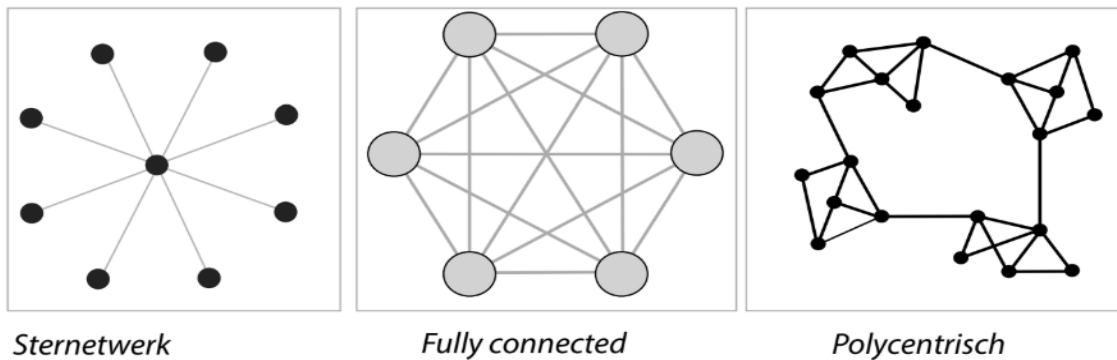
2.2.2 Verdeling van verantwoordelijkheid

De verduurzaming van een bewonersinitiatief hangt mede af de verdeling van verantwoordelijkheid binnen diens netwerk, vooral de mate van centralisatie (Igalla & Van Meerkerk, 2015) (zie figuur 1). Een veelvoorkomende structuur is het zogenoemde ‘ster’-netwerk, waarbij één centrale actor, vaak de initiatiefnemer of ‘trekker’, een centrale functie vervult. Deze persoon is doorgaans ondernemend, heeft een visie, en beschikt over het vermogen om anderen te mobiliseren en gemeenschappen te versterken (Movisie, 2022; Van Meerkerk et al., 2018). Hoewel deze structuur snel tot resultaat kan leiden, brengt het ook risico’s met zich mee: het initiatief wordt sterk afhankelijk van één individu en is daarmee kwetsbaar bij diens uitval.

Initiatieven met een ‘fully connected’ netwerkstructuur zijn mogelijk duurzamer, omdat de initiatiefnemers onderling sterk verbonden zijn en gezamenlijk verantwoordelijkheid dragen (Igalla & Van Meerkerk, 2015). Het wegvallen van een individu is minder ingrijpend, al blijft er enige kwetsbaarheid bestaan.

Tot slot hebben initiatieven met een ‘polycentrische’ netwerkstructuur mogelijk de meeste kans om stand te houden (Igalla & Van Meerkerk, 2015). Deze structuur bestaat uit meerdere afzonderlijke klieken die onderling verbonden zijn via zwakkere verbindingen. Hierdoor heeft het wegvallen van één of meerdere initiatiefnemers nog minder impact op de continuïteit van het initiatief.

Figuur 1: Schematische weergave netwerkstructuren

Opmerking. Overgenomen uit “De duurzaamheid van burgerinitiatieven: een empirische verkenning” door Igalla & Van Meerkerk, 2015, *Bestuurswetenschappen*, 69(3), p.4. Copyright 2015.

Voor initiatieven van en voor senioren is de verdeling van verantwoordelijkheid extra relevant. Hoewel vaak wordt gedacht dat sociale verbondenheid op latere leeftijd afneemt, blijven ouderen nieuwe relaties aangaan, wat kansen biedt voor gezamenlijke initiatieven (Cornwell & Laumann, 2015). Tegelijkertijd neemt de kans op gezondheidsproblemen toe met de leeftijd, wat het risico op uitval vergroot, vooral bij initiatieven die sterk afhankelijk zijn van één centrale initiatiefnemer. Met het oog op verduurzaming is het voor initiatieven die grotendeels gedragen worden door senioren dus belangrijk om na te denken over de verdeling van verantwoordelijkheid.

2.2.3 Sociaal kapitaal

Een andere mogelijke voorwaarde voor de duurzaamheid van een bewonersinitiatief is de mate van sociaal kapitaal binnen het initiatief. Sociaal kapitaal ontstaat door sociale interactie, netwerken, gedeelde normen, wederkerigheid en onderling vertrouwen (Van Meerkerk et al., 2018). Het speelt een essentiële rol bij het mobiliseren van hulpbronnen, het coördineren van acties en het verkleinen van risico's voor betrokkenen.

Sociaal kapitaal neemt verschillende vormen aan, die elk op hun eigen manier bijdragen aan het voortbestaan van een initiatief (Van Meerkerk et al., 2018; Putnam, 2000). ‘Bonding kapitaal’ versterkt de onderlinge banden tussen buurtbewoners, vrienden en leden van een initiatief, wat essentieel is voor het dagelijks functioneren. Tussen deze gelijkgestemden ontstaat vertrouwen, samenwerking en worden ideeën gedeeld. ‘Bridging kapitaal’ verwijst naar verbindingen met andere netwerken en organisaties die een vergelijkbare positie bezitten, mogelijk in andere buurten of steden, wat bredere steun creëert en helpt bij het aantrekken van vrijwilligers. Dit draagt bij aan de structurele capaciteit en legitimiteit van het initiatief. Ten slotte is ‘linking kapitaal’, oftewel verbindingen met institutionele sleutelpersonen in een ongelijke machtspositie, van belang voor het

verkrijgen van steun en toegang tot waardevolle hulpbronnen. Dit gaat dus bijvoorbeeld om het contact met (lokale) overheden en organisaties.

In de literatuur wordt deze indeling van sociaal kapitaal vertaald naar een indeling van vier verschillende 'soorten' bewonersinitiatieven, namelijk lichte, netwerkende, coöperatieve en federatieve initiatieven (Hurenkamp et al., 2006). Lichte initiatieven onderhouden zowel onderling als met de buitenwereld weinig contacten. Netwerkende initiatieven hebben ook intern weinig sterke relaties, maar juist wel veel contacten en samenwerking met (lokale) overheden en organisaties. Coöperatieve initiatieven hebben onderling veel contact, maar zoeken weinig contact op met de buitenwereld. Ten slotte hebben federatieve initiatieven zowel veel contact onderling als met andere partijen. In Nederland kwamen federatieve initiatieven ten tijde van het onderzoek van Hurenkamp et al. (2006) het meeste voor. Het is echter onduidelijk hoe deze verdeling zich sindsdien heeft ontwikkeld. Ook bleek dat 'jongere' initiatieven, opgericht na 1990, vaker lichte of netwerkende initiatieven zijn. Volgens de onderzoekers hoeft dit niet te betekenen dat deze initiatieven minder duurzaam zijn; het is aannemelijker dat zij zich in een beginfase bevinden waarin het verkrijgen van steun en subsidies prioriteit heeft. Pas wanneer deze 'overlevingsfase' is doorlopen, komt er ruimte voor het versterken van interne relaties.

2.2.4 Financiën

Voor een bewonersinitiatief is winst maken geen doel op zich, maar een stabiel inkomen kan wel de autonomie en daarmee de duurzaamheid vergroten (Van Meerkerk et al., 2018). Er zijn verschillende manieren waarop een bewonersinitiatief inkomsten kan genereren, bijvoorbeeld door gebruik te maken van lokale 'assets', zoals gebouwen of grond, of door het aanbieden van diensten en faciliteiten.

Daarnaast ontvangen de meeste initiatieven externe financiering, voornamelijk in de vorm van gemeentelijke subsidies (82%), fondsen (42%), eigen bijdragen voor activiteiten (43%) en contributies (23%) (Van Zoest et al., 2021). De meeste gemeenten en provincies hebben een subsidieregeling waar bewonersinitiatieven aanspraak op kunnen doen (Bakker et al., 2012). Ook hebben wijken doorgaans een budget beschikbaar vanuit waar initiatieven mede kunnen worden gefinancierd. Ondanks deze financieringsmogelijkheden geeft 47% van de initiatieven aan behoefte te hebben aan extra financiële middelen (Van Zoest et al., 2021). Hoewel deze financieringsbronnen essentieel kunnen zijn, creëren ze ook een zekere afhankelijkheid van externe partijen, wat de duurzaamheid van een initiatief kan beperken. Deze afhankelijkheid blijkt ook uit het feit dat in 91% van de gevallen initiatiefnemers hulp hebben gekregen bij het aanvragen van een subsidie (Verhoeven & Tonkens, 2011). Daarnaast wordt subsidie vaak niet structureel maar op projectbasis vergeven, wat een initiatief kan ondersteunen in de opstartfase, maar problemen kan geven bij het

verduurzamen van een initiatief. Voor goedlopende en verder ontwikkelde initiatieven blijkt dat voorbestaan vaak complexer wordt en dat specialistische kennis nodig is om het initiatief voort te zetten. Dit omvat onder andere juridische en beleidsmatige expertise. Niet elk initiatief beschikt echter over de benodigde kennis en vaardigheden, wat de verduurzaming kan bemoeilijken.

2.2.5 Steun van lokale overheden en organisaties

(Lokale) overheden kunnen bewonersinitiatieven niet alleen financieel ondersteunen, maar ook op andere manieren bijdragen aan hun duurzaamheid. Dit kan variëren van passieve ondersteuning, zoals het bieden van counseling en advies, tot actievere betrokkenheid, zoals samenwerking en coproductie (Van Meerkerk et al., 2018). Daarnaast kunnen overheden een faciliterende rol spelen door buurtcentra in stand te houden of als verbindende schakel te fungeren tussen initiatieven en andere partijen.

Het is echter onduidelijk in welke mate overheidssteun noodzakelijk is voor de duurzaamheid van een initiatief (Van Meerkerk et al., 2018). Bovendien is er behoefte aan een beter onderscheid tussen verschillende vormen van overheidssteun en de mate van afhankelijkheid die hieruit voortvloeit. Ten slotte zijn de capaciteiten en bereidheid binnen overheidsinstanties om ondersteuning te bieden niet altijd vanzelfsprekend. Om duurzame samenwerking te waarborgen, is het belangrijk dat initiatieven een stabiel contactpersoon binnen de overheidsorganisatie hebben.

Daarnaast blijkt dat de kwaliteit van de communicatie met overheden voor bewonersinitiatieven ook belangrijk is (Bakker et al., 2012). Initiatiefnemers hechten waarde aan een overheid die responsief, informeel en flexibel is in contact. Vertragingen in communicatie of langdurige wachttijden op reacties kunnen bij initiatiefnemers leiden tot frustratie. Deze samenwerking wordt vaak bemoeilijkt door trage en bureaucratische subsidieprocedures, die slecht aansluiten op de informele en actiegerichte werkwijze van veel bewonersinitiatieven. Een knelpunt hierbij is dat de overheid meestal de agenda bepaalt en hierbij weinig rekening houdt met de behoeften van bewonersinitiatieven. Bij kleinschalige of eenmalige initiatieven tonen overheden soms meer flexibiliteit, maar bij grotere of langdurige initiatieven blijkt die ruimte vaak beperkter. Dit kan het vertrouwen in de samenwerking ondermijnen.

Een te grote afstand van de overheid kan voortkomen uit het idee dat bewonersinitiatieven volledig zelfstandig zouden moeten opereren. In de praktijk blijkt echter dat een goed evenwicht nodig is: overheden moeten ruimte laten voor autonomie, maar tegelijkertijd voldoende betrokken en benaderbaar blijven (Ben Sajet Centrum, 2025). Het vinden van een balans tussen bemoeienis en loslaten, en tussen structuur en flexibiliteit, is daarmee essentieel voor een duurzame samenwerking.

2.2.6 Initiatief 'professionaliseren'

Wanneer een bewonersinitiatief succesvol blijkt, gaan initiatiefnemers vaak op zoek naar manieren om de continuïteit te waarborgen. Een veelvoorkomende stap in dit proces is de professionalisering van het initiatief. Dit kan bijvoorbeeld door het aanstellen van een betaalde coördinator die verantwoordelijk is voor de dagelijkse aansturing en de organisatorische ondersteuning op de lange termijn (Rütten et al., 2009). Ook het formaliseren van het initiatief in een rechtsvorm, zoals een stichting of vereniging, geldt als een belangrijke vorm van professionalisering (Igalla & Van Meerkerk, 2025). Een formele rechtsvorm is in veel gevallen noodzakelijk om in aanmerking te komen voor fondsen of subsidies. Een vergelijkbare ontwikkeling is zichtbaar in de rol van vrijwilligers binnen initiatieven. Steeds vaker nemen zij coördinerende en organisatorische taken op zich, waarmee de grenzen tussen vrijwillige inzet en professioneel werk vervagen. Dit kan leiden tot verschuivingen in de rolverdeling en dynamiek binnen het initiatief (Van Bochehove & Oldenhof, 2018).

Hoewel professionalisering bijdraagt aan stabiliteit en continuïteit, kan het ook spanningen met zich meebrengen (Van Bochehove & Oldenhof, 2018). Zo kan de formele structuur ten koste gaan van de laagdrempeligheid en informele sfeer die veel bewonersinitiatieven juist aantrekkelijk maakt. Dit geldt met name voor bewoners die reguliere zorg- en welzijnsvoorzieningen als afstandelijk of ontoegankelijk ervaren. Voor hen kan verdere professionalisering een drempel vormen om actief betrokken te blijven.

2.2.7 Rol professional

Wanneer de overheid zich terugtrekt, wordt vaak aangenomen dat bewoners in staat zijn om zelfstandig initiatieven te organiseren (Ben Sajat Centrum, 2025). In de praktijk blijkt echter dat veel bewonersinitiatieven afhankelijk zijn van professionele ondersteuning, zowel bij het opstarten als bij het voortbestaan. Opbouwwerkers, sociaal werkers en gebiedsteams spelen hierin een sleutelrol door verbindingen te leggen tussen bewoners, maatschappelijke organisaties en overheidsinstanties. Deze verbindende rol draagt bij aan het opbouwen van bridging en linking sociaal kapitaal: professionals mobiliseren hulpbronnen en overbruggen sociale en institutionele grenzen (Bakker et al., 2012).

In de literatuur wordt deze verbindende functie aangeduid als het overstijgen van grenzen tussen organisaties, beleidsdomeinen en sociale groepen om samenwerking, kennisdeling en coördinatie te bevorderen (Aungst et al., 2012; Van Meerkerk et al., 2018; Tushman, 1977). Vooral bij complexe maatschappelijke vraagstukken, waar oplossingen meerdere domeinen overschrijden, is deze rol van cruciaal belang. De onderzoeker Burt heeft vanuit een netwerkbenadering een belangrijke bijdrage geleverd met zijn theorie over structural holes (Burt, 1995). Hoewel hij zelf niet spreekt van boundary spanning, beschrijft hij hoe actoren die lege plekken in netwerken

overbruggen, zogeheten brokers, toegang krijgen tot uiteenlopende informatie en invloed kunnen uitoefenen op de informatiestromen tussen groepen. Deze theoretische benadering sluit nauw aan bij het boundary spanning-concept, waarin professionals die verbindende rol vervullen. Williams (2011) onderscheidt vier kernrollen van de boundary spanner: netwerker, ondernemer, communicator en organisator. Professionals die bewonersinitiatieven ondersteunen vervullen doorgaans al deze rollen: zij investeren in relaties, begeleiden bij subsidieaanvragen, navigeren bureaucratische systemen en fungeren als brug tussen initiatiefnemers en andere bewoners.

Deze werkzaamheden vragen om creativiteit, doorzettingsvermogen en geduld, aangezien de effecten vaak pas op de lange termijn zichtbaar worden. Tijdens hun werk doen deze professionals ook zogenoemde 'lokale kennis' op, praktische, contextuele en vaak intuïtieve kennis die ontstaat door langdurige betrokkenheid bij mensen, plaatsen en situaties (Durose, 2009). Deze vorm van kennis is essentieel voor boundary spanners, omdat zij voortdurend moeten balanceren tussen de formele kaders van beleid en de informele realiteit van het dagelijks leven in de wijk.

Deze spanning sluit aan bij het concept van de 'street level bureaucrat' zoals beschreven door Lipsky (1980). Professionals als opbouwwerkers staan dicht bij bewoners, maar zijn tegelijkertijd verantwoordelijk voor de uitvoering van beleid dat 'van bovenaf' is vastgesteld. In situaties waarin richtlijnen ontbreken of onvoldoende houvast bieden, moeten zij zelfstandig afwegingen maken: wie krijgt prioriteit, hoe worden conflicterende belangen gewogen, en hoe worden beperkte tijd en middelen ingezet? Hierdoor ontwikkelen zij eigen strategieën en werkwijzen om binnen bureaucratische grenzen toch effectief en adequaat te handelen. Ze bouwen hun eigen netwerken op, stellen prioriteiten, en zoeken creatieve oplossingen om initiatieven te ondersteunen en te verduurzamen.

Naast ervaringskennis handelen professionals zoals opbouwwerkers vaak op basis van de Asset Based Community Development (ABCD)-methode (Movisie, 2010). Deze methode werd in de jaren '90 door McKnight en Kretzmann ontwikkeld en richtte zich in eerste instantie op het versterken van sociaaleconomisch zwakkere wijken door sociale relaties te bevorderen en ongebruikte lokale capaciteiten te mobiliseren. De methode kent vijf stappen: het in kaart brengen van capaciteiten, het verbinden van gemeenschapsbronnen, economische en communicatieve activering, het vormen van een gedeelde visie, en het zoeken van externe steun. De ABCD-methode is gebaseerd op het assetsmodel, dat de focus verlegt van problemen (deficitmodel) naar mogelijkheden en veerkracht binnen gemeenschappen (Morgan & Ziglio, 2007). Toch is er kritiek op de methode: deze zou machtsongelijkheid en de gevolgen van bezuinigingen op publieke voorzieningen negeren (Blickem et al., 2018). Maclure (2023) integreerde daarom het ABCD-model met Gaventa's PowerCube-kader, dat externe invloeden (ongelijkheid, neoliberalisme, racisme en armoede) in kaart brengt en hiermee een breder perspectief biedt.

Daarnaast hanteren opbouwwerkers vaak de presentiebenadering, waarbij een professional zonder vooraf bepaalde doelstelling de wijk ingaat om er simpelweg 'te zijn' voor bewoners, contact te leggen en hun leefwereld beter te begrijpen (Baart, 2004). Omdat deze benadering draait om langdurige betrokkenheid, kan zij een waardevolle rol spelen bij de verduurzaming van bewonersinitiatieven.

Professionele ondersteuning kan ook risico's met zich meebrengen. Spanningen kunnen ontstaan wanneer professionals streven naar groei of verduurzaming van een initiatief, terwijl bewoners hier geen behoefte aan hebben (Movisie, 2022). Daarnaast kan wantrouwen tegenover professionals of de gemeente de betrokkenheid van bewoners beperken. Ten slotte kan professionele betrokkenheid leiden tot verlies van eigenaarschap, omdat initiatiefnemers zich moeten conformeren aan externe eisen, wat hun motivatie kan ondermijnen en het voortbestaan van het initiatief in gevaar kan brengen (Movisie, 2023).

Om inzicht te krijgen in de rol van professionals bij de verduurzaming van bewonersinitiatieven, is het belangrijk te begrijpen hoe zij kennis toepassen in de praktijk. Omdat elk initiatief uniek is in samenstelling, doel en behoefte, is maatwerk essentieel (Durose, 2009). Professionals opereren bovendien in een veranderende context, waarin samenwerking met bewoners en overheden centraal staat. Standaardoplossingen schieten daarbij tekort. Daarom ontwikkelen professionals kennis in actie: zij maken situationele afwegingen en passen deze direct toe.

Het theoretisch perspectief van Donald A. Schön, zoals uiteengezet in het boek *The Reflective Practitioner* (1992), biedt hierin een waardevol kader. Schön formuleerde zijn theorie als een alternatief voor de destijds dominante positivistische benaderingen, waarin professioneel handelen vooral werd gezien als het toepassen van wetenschappelijke, technische of instrumentele kennis, zogenaamde 'technische rationaliteit'. In tegenstelling tot deze benaderingen stelt Schön dat professionals in hun dagelijks werk ook gebruikmaken van impliciete, ervaringsgerichte kennis, wat hij 'knowing-in-action' noemt. Dit suggereert dat professionals kennis bezitten die ze niet gemakkelijk in woorden kunnen uitdrukken; deze komt vooral tot uiting in het handelen zelf. Daarnaast reflecteren professionals ook tijdens het handelen, door te interpreteren wat er gebeurt en hun handelen waar nodig bijsturen. Dit noemt Schön 'reflection-in-action'. Deze reflectie tijdens het handelen maakt het mogelijk om impliciete kennis explicieter te maken, waardoor professionals hun handelen beter kunnen begrijpen en verwoorden.

Voor dit onderzoek is het van belang om de twee verschillende vormen van professionele kennisontwikkeling, knowing-in-action en reflection-in-action, te identificeren en analyseren. Enerzijds biedt dit inzicht in de vaak impliciete kennis die professionals inzetten, en anderzijds maakt het zichtbaar tegen welke knelpunten zij in de praktijk aanlopen. Aangezien er weinig gevestigde

methodieken bestaan voor de begeleiding van bewonersinitiatieven, en deze sterk afhankelijk is van de lokale context, ligt het voor de hand dat professionals in hoge mate vertrouwen op hun reflectieve vermogens. Deze zijn ontwikkeld door directe interactie met bewonersinitiatieven, waarin denken en doen nauw met elkaar verweven zijn. Tegelijkertijd moet in dit onderzoek ook rekening worden gehouden met het gegeven dat professionals niet altijd (kunnen) reflecteren op hun handelen. Uit onderzoek van Ferguson (2018) blijkt bijvoorbeeld dat sociaal werkers soms bewust afzien van reflectie, als een manier om zichzelf te beschermen en hun werk praktisch uitvoerbaar te houden. Het is dan ook aannemelijk dat opbouwwerkers, zeker in complexe of spanningsvolle situaties, zoals wanneer sprake is van tegenstrijdige belangen tussen betrokken partijen, niet altijd in staat zijn tot volledige reflectie.

2.3 Conceptuele afbakening

In deze paragraaf worden de centrale begrippen van het onderzoek gedefinieerd (§2.3.1) en wordt de onderlinge samenhang tussen deze begrippen inzichtelijk gemaakt aan de hand van een conceptueel kader (§2.3.2).

2.3.1 Definitie van centrale begrippen

Bewonersinitiatieven zijn lokale, informele groepen die een maatschappelijk doel nastreven. In dit onderzoek zijn *senioren* (65 jaar en ouder) zelf initiatiefnemer óf deelnemer van een initiatief ('voor of door' senioren). Doel van deze bewonersinitiatieven is om senioren in contact te brengen met elkaar en met andere leeftijdsgroepen. Door ontmoetingen tot stand te brengen, dragen ze (indirect) bij aan het vroegtijdig signaleren, oplossen en aanpakken van hulpvragen van senioren buurtbewoners, ook wel *zorgzame gemeenschappen* genoemd.

Professionals ondersteunen bewonersinitiatieven vanuit een betaalde positie. Het gaat vooral over professionals vanuit het welzijnsdomein, met een focus op opbouwwerkers. Ook gemeentelijke medewerkers en docentonderzoekers die dicht bij de praktijk staan vallen hieronder.

Het begrip *verduurzaming* gaat over het vermogen en de behoefte van een bewonersinitiatief om structureel voort te bestaan en zich op een duurzame wijze te ontwikkelen. Dit concept kan worden onderverdeeld in drie samenhangende begrippen: borging, doorontwikkeling en opschaling. Borging heeft betrekking op de mate waarin het initiatief na de opstartfase in staat is om langdurig voort te bestaan. Concreet gaat het om de duur (in jaren) waarin het initiatief actief blijft. Doorontwikkeling verwijst naar het vermogen van het initiatief om zijn eigen doelen blijvend te realiseren. Belangrijk hierbij is de balans tussen de beschikbare middelen (zoals tijd, financiering en menskracht) en de activiteiten of diensten die het initiatief aanbiedt. Een duurzaam initiatief weet

zichzelf voortdurend aan te passen aan veranderende omstandigheden, zonder daarbij zijn eigen doelen uit het oog te verliezen. Opschaling betreft de mate waarin het initiatief groeit of zich uitbreidt. Dit kan onder meer tot uiting komen in het aantrekken van nieuwe deelnemers, het uitbreiden van activiteiten, of het overdragen van het initiatief naar andere contexten, zoals andere buurten of dorpen. Ook het verbreden van het aanbod aan activiteiten of diensten valt hieronder.

3.3.2 Conceptueel kader

Om de onderzoeksvraag goed te kunnen beantwoorden, is het belangrijk om helder te definiëren welke concepten en onderlinge verbanden binnen dit onderzoek centraal staan. Figuur 2 geeft een overzicht van de centrale concepten van dit onderzoek en hoe ze zich tot elkaar verhouden. Het conceptueel kader is gebaseerd op de eerder besproken literatuur. Onder het figuur zijn de onderzoeksvragen nogmaals weergegeven en krijgen ze aan de hand van nummering een plek in het conceptueel kader. Onder het figuur volgt een korte toelichting op het conceptuele kader.

Figuur 2: Conceptueel kader

Hoofdvraag: Welke inzichten hebben professionals over de (succesvolle) verduurzaming van bewonersinitiatieven 'voor of door' senioren?

- 1. Welke ervaring en kennis hebben professionals met het faciliteren of ondersteunen van de verduurzaming van bewonersinitiatieven?*
- 2. Op welke wijze ondersteunen professionals bewonersinitiatieven bij verduurzaming, en welke methodieken en vaardigheden gebruiken zij hierbij?*
- 3. Hoe ervaren professionals de samenwerking met bewonersinitiatieven, (lokale) overheden en organisaties?*
- 4. Hoe nemen professionals kenmerken van bewonersinitiatieven in overweging bij het afstemmen van hun ondersteuning?*
- 5. Welke mogelijkheden zien professionals om bewonersinitiatieven beter te kunnen helpen bij verduurzaming en wat is er volgens hen voor nodig om deze mogelijkheden te (kunnen) benutten? (niet opgenomen in het model)*

3.3.3 Toelichting

De inzichten en ervaringen van professionals staan in dit onderzoek centraal. Met de ervaring en de kennis (deelvraag 1) wordt gedoeld op de praktische kennis van professionals over de verduurzaming van bewonersinitiatieven. In dit onderzoek wordt deze kennis ingedeeld in twee typen kennis. Enerzijds gaat het om impliciete, ervaringsgerichte kennis, die professionals hebben ontwikkeld door eerdere betrokkenheid bij bewonersinitiatieven, ook wel 'knowing-in-action' genoemd (Schön, 1992). Anderzijds beschikken zij over meer expliciete, reflectieve kennis, die ontstaat wanneer zij bewust nadenken over hun handelen, aangeduid als 'reflection-in-action'.

Daarnaast wordt gekeken naar de methodieken en vaardigheden (deelvraag 2) die professionals inzetten ter ondersteuning van deze initiatieven. Dit betreft kennis die al is vastgelegd in de (vak)literatuur, zoals de eerdergenoemde ABCD-methode (Movisie, 2010) en de presentiemethode (Baart, 2004). Dit onderzoek richt zich met name op de vraag op welke manier professionals deze methodieken en vaardigheden inzetten om initiatieven te helpen verduurzamen. Met vaardigheden wordt gedoeld de creativiteit, het doorzettingsvermogen en het geduld die professionals hebben in samenwerking met initiatieven.

Ook de samenwerking (deelvraag 3) met bewonersinitiatieven, (lokale) overheden en andere organisaties wordt onderzocht. Hierbij ligt de nadruk op de rol van de professional als 'boundary spanner', een bruggenbouwer tussen verschillende partijen (Tushman, 1977). Hoewel bewonersinitiatieven en overheden ook direct met elkaar samenwerken, staat in dit onderzoek de

ervaring van de professional centraal, waardoor deze interacties niet expliciet in het model worden opgenomen.

De kenmerken (deelvraag 4) van bewonersinitiatieven die volgens professionals essentieel zijn voor verduurzaming, worden ook meegenomen in dit onderzoek. De nadruk ligt hierbij op hoe professionals deze kenmerken waarnemen en in hoeverre zij deze meewegen bij het bepalen van de benodigde ondersteuning voor een initiatief. Deze eigenschappen hangen deels af van de context waarin de initiatieven opereren. Voor bewonersinitiatieven zijn dit bijvoorbeeld de kenmerken van de buurt, wijk of het dorp, zoals bevolkingsgrootte, aanwezige voorzieningen, leeftijdsopbouw en sociaaleconomische status. Hoewel deze context niet expliciet wordt onderzocht, kan deze wel zijdelings aan bod komen om de resultaten beter te kunnen duiden.

Ten slotte is de laatste deelvraag is niet meegenomen in het model, maar wel een onderdeel van dit onderzoek. Deze vraag biedt namelijk inzicht in hoe professionals denken over de barrières en mogelijkheden om bewonersinitiatieven beter te ondersteunen bij verduurzaming. Hierbij kan gedacht worden aan implicaties voor beleid of professioneel handelen.

H3: Methoden

3.1 Onderzoeksopzet

In deze paragraaf wordt de opzet van dit onderzoek toegelicht. Allereerst wordt de keuze voor een kwalitatieve benadering verantwoord (§ 3.1.1). Vervolgens wordt de flexibele opzet van het onderzoek beschreven (§ 3.1.2), gevolgd door een toelichting op de onderzoekspopulatie (§ 3.1.3) en de wijze van werving (§ 3.1.4). Tot slot wordt het interviewschema besproken (§ 3.1.5), waarbij de koppeling met het theoretisch kader wordt uitgewerkt (§ 3.1.6).

3.1.1 Kwalitatief onderzoek

Een kwalitatieve onderzoeksopzet is om meerdere redenen het meest geschikt om de centrale vraag van dit onderzoek te beantwoorden. Ten eerste is in het theoretisch kader vastgesteld dat er sprake is van een maatschappelijke verschuiving, waarbij burgers enerzijds meer verantwoordelijkheden krijgen, en anderzijds intensiever samenwerken met overheden en professionals. Tegelijkertijd bestaat er nog weinig overeenstemming over de precieze verdeling van deze verantwoordelijkheden over bewoners, professionals en overheden. In deze veranderende situatie is het onduidelijk welke rol professionals hierin hebben, vooral als het gaat om de verduurzaming van bewonersinitiatieven (zie § 1.1. en 1.2). Kwalitatief onderzoek maakt het mogelijk om diepgaande inzichten te verkrijgen in hoe professionals deze rol zelf ervaren en hiernaar handelen, welke opvattingen zij hebben en welke spanningen of mogelijkheden zij tegenkomen in de praktijk (Hennink et al., 2020). Deze inzichten kunnen worden verkregen door kwalitatief onderzoek, omdat dit rijke, genuanceerde en contextuele ('thick description') data oplevert (Braun & Clarke, 2013; Geertz, 1973). Dergelijke inzichten van professionals zouden bij kwantitatieve onderzoeksmethoden mogelijk over het hoofd worden gezien, omdat deze methoden minder ruimte bieden voor subjectieve ervaringen, nuance en verdieping.

Daarnaast is de wetenschappelijke kennis over de verduurzaming van bewonersinitiatieven en de specifieke rol van de professional hierin nog beperkt, mede doordat het gaat om een relatief nieuwe vorm van samenwerking tussen burgers, professionals en lokale overheden. Een kwalitatieve benadering is daarom geschikt om deze nieuwe samenwerking te verkennen en om bij te dragen aan theorievorming.

Daarbij komt dat de interactie tussen bewoners, professionals, organisaties en overheden sterk afhankelijk is van de lokale context. De manier waarop deze samenwerking vorm krijgt, verschilt per buurt, wijk of dorp. Kwalitatief onderzoek biedt de mogelijkheid om de subjectieve ervaringen van betrokkenen mee te nemen in de analyse, waardoor contextspecifieke verschillen beter kunnen worden begrepen (Braun & Clarke, 2013).

Tot slot biedt kwalitatief onderzoek ruimte aan stemmen die in het publieke en beleidsmatige debat vaak onderbelicht blijven, zoals die van opbouwwerkers en andere uitvoerende professionals (Hennink et al., 2020). Dit is benaderd aan de hand van twee vormen van reflectie in de praktijk: de impliciete 'knowing-in-action' en de meer expliciete 'reflection-in-action' (Schön, 1992). Professionals zijn uitgenodigd om hun handelen in de praktijk te omschrijven en daarop te reflecteren. Op die manier zijn inzichten verkregen in de subjectieve betekenisgeving die ten grondslag ligt aan hun professioneel handelen. Door hun perspectieven centraal te stellen, kan dit onderzoek bijdragen aan een dieper inzicht in de samenwerking tussen bewoners, professionals en lokale overheden.

3.1.2 Flexibele opzet

Aangezien over het onderwerp nog weinig theorie is ontwikkeld, heeft dit onderzoek een verkennend karakter. Het theoretisch kader heeft enige richting geboden, maar voorafgaand aan de interviews was nog niet geheel duidelijk welke thema's door professionals als belangrijk zijn ervaren in het kader van de verduurzaming van bewonersinitiatieven. Flexibiliteit was nodig om zo dicht mogelijk bij de ervaringen van professionals te blijven, om hiermee een zo volledig mogelijke theoretische basis te ontwikkelen, waarbij zo min mogelijk aspecten over het hoofd zijn gezien.

In lijn met het verkennende karakter van dit onderzoek zijn de ervaringen van participanten bevraagd aan de hand van semigestructureerde interviews. Dit heeft betekend dat mogelijke interviewvragen vooraf zijn vastgelegd in een schema, terwijl tegelijkertijd ruimte en flexibiliteit is behouden om door te vragen op relevante inzichten van de participanten (Hennink et al., 2020). Ook heeft dit ruimte geboden om het interviewschema tussentijds aan te passen, waardoor waardevolle inzichten niet over het hoofd worden gezien.

Dit onderzoek is zowel deductief als inductief van aard. In eerste instantie zijn de grote lijnen van het interviewschema gebaseerd op het theoretisch en conceptueel kader, zoals beschreven in voorgaande hoofdstukken. Naarmate de interviews vorderde, is ruimte ontstaan voor nieuwe inzichten van de participanten. Door de transcripten zo snel mogelijk te analyseren, werd deze nieuwe kennis meegenomen in de navolgende interviews.

3.1.3 Populatie

In dit onderzoek zijn professionals uit diverse beroepsgroepen betrokken. Deze professionals werden geselecteerd op basis van de ervaringen die ze in de praktijk hebben opgedaan met het ondersteunen van bewonersinitiatieven. Het betreft professionals vanuit welzijnsorganisaties (zoals opbouwwerkers), gemeenten en docent-onderzoekers verbonden aan hogescholen. Er is bewust

gekozen voor deze drie beroepsgroepen, omdat zij ieder vanuit een eigen positie betrokken zijn bij de ondersteuning van bewonersinitiatieven. Wat hen verbindt, is hun rol als boundary spanners, oftewel het zijn professionals die bruggen slaan tussen verschillende contexten: beleid, praktijk en kennisontwikkeling (Aungst et al., 2012; Van Meerkerk et al., 2018). Hoewel zij deze verbindende rol delen, verschillen hun functies en werkcontexten aanzienlijk. Deze variatie heeft geleid tot diversiteit in perspectieven, wat de rijkheid van de onderzoeksresultaten ten goede is gekomen (Hennink et al., 2020). Om te waarborgen dat deelnemers over voldoende ervaring beschikken, is het van belang dat zij gedurende een langere periode betrokken zijn (geweest) bij de ondersteuning van bewonersinitiatieven. Aanvankelijk werd daarom als inclusiecriteria een minimale functieduur van één jaar gehanteerd. Gaandeweg het interviewproces is dit criterium echter losgelaten, omdat bleek dat een aantal professionals in eerdere functies al ervaring hadden opgedaan met het ondersteunen van bewonersinitiatieven, ook als zij nog niet lang in hun huidige functie werkten.

3.1.4 Werving

De werving van de participanten vond plaats in mei en juni 2025 via het netwerk van twee contactpersonen die werkzaam zijn bij de Hanze. Deze dienden als 'gatekeepers', ze hadden de nodige contacten binnen het werkveld van potentiële participanten (Hennink et al., 2020). Er was daarom sprake van een selecte en doelgerichte steekproef. Potentiële participanten werden dus gekozen op basis van hun functie en bijbehorende ervaringen met het begeleiden van bewonersinitiatieven.

Professionals met contacten binnen de Hanze hadden meer kans om geselecteerd te worden voor dit onderzoek. Met deze doelgerichte, selecte steekproef was het echter niet de bedoeling om resultaten te generaliseren naar de gehele populatie, maar om rijke data te verkrijgen over ervaringen van professionals uit verschillende contexten (Hennink et al., 2020). Het streven was om circa vijf beroepsprofessionals, drie gemeentelijke medewerkers en drie docentonderzoekers te betrekken (elf professionals in totaal). Er is voor gekozen om in verhouding meer professionals vanuit welzijnsorganisaties te betrekken, omdat deze groep door hun werkzaamheden de meeste ervaring heeft met het ondersteunen van bewonersinitiatieven, maar tegelijkertijd minder mogelijkheden hebben om gehoord te worden in het maatschappelijke en wetenschappelijke debat. De werkzaamheden van gemeentelijke medewerkers en docent-onderzoekers bestaan relatief minder uit het begeleiden van bewonersinitiatieven. Zij hebben echter mogelijk andere perspectieven, omdat zij nauwer verbonden zijn met beleid en praktijkonderzoek, wat rijkere data heeft opgeleverd. Hoewel oorspronkelijk werd beoogd om drie gemeentelijke medewerkers te interviewen, zijn uiteindelijk twee respondenten uit deze groep geïnterviewd. Na het tweede interview werd

ingeschat dat een derde gesprek naar verwachting geen nieuwe inzichten zou opleveren die relevant waren voor de onderzoeksvraag. Binnen deze groep kon daarom worden gesteld dat een zekere mate van dataverzadiging was bereikt. Binnen de andere twee groepen is dataverzadiging ook bereikt met het beoogde aantal participanten.

Samen met de contactpersonen is voorafgaand aan het onderzoek afgestemd welke contacten binnen hun netwerk mogelijk geschikt waren als potentiële participanten. Hierbij was in het bijzonder aandacht voor het waarborgen van diversiteit onder de participanten. De contactpersonen namen in eerste instantie via de mail contact op met potentiële participanten. In deze mail werd het onderzoek kort geïntroduceerd, met de vraag of ze interesse hadden om mee te doen (zie bijlage 1). Geïnteresseerden hebben vervolgens per e-mail een informatiebrief met meer details over het doel, de aanpak en de methode van het onderzoek gekregen (zie bijlage 2). Ook werd het toestemmingsformulier met deze mail opgestuurd. Deze konden participanten zelf uitprinten en ondertekenen, maar voorafgaand aan het interview was hiervoor ook de mogelijkheid. Met participanten die vervolgens aangaven deel te willen nemen aan het onderzoek werd vervolgens een afspraak voor een interview ingepland. De interviews zijn uitgevoerd op een door de participant gekozen locatie, bij voorkeur een ruimte waar het interview ongestoord uitgevoerd kon worden. In een aantal gevallen was een fysieke afspraak door afstand of thuiswerken niet haalbaar, waardoor drie interviews online zijn afgenomen. Zie tabel 1 voor een overzicht van de kenmerken van de verschillende participanten die uiteindelijk zijn geïncludeerd in dit onderzoek.

<i>Naam (fictief)</i>	<i>Functie</i>	<i>Werkomgeving</i>
Daniel	Welzijn	Stad
Louise	Welzijn	Gemengd
Jelmer	Welzijn	Gemengd
Amanda	Welzijn	Gemengd
Wouter	Welzijn	Dorp
Daphne	Gemeente	Stad
Paula	Gemeente	Stad
Anke	Docent-onderzoeker	Breed werkgebied
Anneloes	Docent-onderzoeker	Breed werkgebied
Ralf	Docent-onderzoeker	Breed werkgebied

Tabel 1: Relevante kenmerken van de participanten

3.1.5 Interviewschema

Voorafgaand aan de interviews is een interviewschema opgesteld die als basis diende voor het interview. Omdat het ging om een semigestructureerd interview, was dit schema slechts een richtlijn; de volgorde en precieze vraagstelling kon in het daadwerkelijke interview afwijken.

Het interviewschema is als volgt opgebouwd: een introductie, achtergrondvragen en openingsvragen, kernvragen en afsluitende vragen (zie bijlage 3). Met de introductie werd de participant nogmaals worden geïnformeerd over het doel van het interview en was er de gelegenheid om vragen te stellen. Hierna volgden een aantal vragen over de achtergrond van de participant, zoals iemands functieomschrijving, ervaring (aantal jaren) en werkomgeving (binnen of buiten de stad). Deze informatie geeft enige context aan de inzichten van de participant (Hennink et al., 2020). Vervolgens zijn wat algemene openingsvragen gesteld, die relatief makkelijk waren te beantwoorden voor de participant en de mogelijkheid gaven om 'rapport' op te bouwen met de participant. Tegelijkertijd vormden deze openingsvragen aanknopingspunten waarop de kernvragen konden aansluiten. Deze kernvragen hebben als doel om diepgaande inzichten te vergaren over de belangrijkste topics. Als houvast zijn onder elk topic enkele mogelijke interviewvragen vastgelegd, maar deze dienden alleen als geheugensteun voor de interviewer. Hier werd, afhankelijk van de inzichten van de participant, dus nog wel vanaf geweken. Daarnaast staan bij sommige interviewvragen 'inhoudelijk' probe(s) genoteerd, waarop de interviewer kon doorvragen. Dit zijn onderwerpen die uit de literatuur of eerdere interviews naar voren zijn gekomen. De volgorde van de topics en probes lagen van tevoren niet vast en werd aangepast op basis van de input van de participant. Ten slotte zijn de afsluitende vragen bedoeld om de respondent langzaam uit het diepgaande deel van het interview te 'leiden'. Ook is hier gevraagd hoe de respondent het interview heeft ervaren, wat als feedback werd gebruikt voor volgende interviews. Voor de interviews was ongeveer drie kwartier tot een uur nodig om het onderwerp te introduceren, vertrouwen op te bouwen, tot de kern te komen en het interview goed af te sluiten.

3.1.6 Koppeling literatuur

Het interviewschema is opgesteld aan de hand van inzichten uit de literatuur, zoals beschreven in het theoretisch kader. Daarbij is gebruikgemaakt van bestaande studies over de verduurzaming van bewonersinitiatieven en de rol van professionals. Op basis van deze inzichten zijn vijf thematische topics geformuleerd die richting geven aan de interviews. De volgorde van deze topics is flexibel en kon worden aangepast aan het verloop van het gesprek. Elk topic is voorzien van een aantal open vragen en probes, die voortkomen uit relevante theoretische perspectieven. Hieronder wordt toegelicht hoe de probes aansluiten bij deze theoretische perspectieven.

Het eerste topic is gericht op de kennis en ervaring die professionals opdoen in de ondersteuning van bewonersinitiatieven. Hierbij kon aan bod komen hoe zij via regelmatig contact met bewoners lokale kennis hadden ontwikkeld (Durose, 2009). Dit sluit ook aan bij de theorie van de street-level bureaucrat (Lipsky, 1980), waarin de spanning wordt beschreven tussen het directe contact met burgers enerzijds en de invloed van beleidsrichtlijnen op de handelingsruimte van professionals anderzijds.

Vervolgens zijn in het tweede topic methodieken en vaardigheden aan bod gekomen die professionals belangrijk achten in hun werk. Zoals de ACBC-methode (Movisie, 2010), met aandacht voor externe invloeden (Maclure, 2023), en de presentiebenadering, die is gericht op nabijheid, aandacht en betrokkenheid (Baart, 2004).

Het derde topic is de rol van samenwerking en de manier waarop professionals optreden als verbindende schakels tussen verschillende partijen. Dit sluit aan bij het concept van de boundary spanner (Aungst et al., 2012; Van Meerkerk et al., 2018), die verschillende rollen kan aannemen: netwerker, ondernemer, communicator en organisator (Williams, 2011). In deze topic konden ook elementen terugkomen van de street-level bureaucrat (Lipsky, 1980) en het belang van lokale kennis (Durose, 2009).

Bij het vierde topic, eigenschappen van bewonersinitiatieven, werd gevraagd welke eigenschappen van bewonersinitiatieven en overheden/organisaties professionals bepalend vinden voor de aard van hun ondersteuning. Dit kan gaan over de verdeling van verantwoordelijkheid binnen een initiatief (Igalla & Van Meerkerk, 2015; Movisie, 2022), sociaal kapitaal (Van Meerkerk et al., 2018; Putnam, 2000) en financiën (Van Meerkerk et al., 2018; Verhoeven & Tonkens, 2011). Wat betreft de eigenschappen van lokale overheden en organisaties kunnen de communicatie, continuïteit (Bakker et al., 2012), soort ondersteuning, capaciteiten en bereidheid (Van Meerkerk et al., 2018) thema's zijn die aan bod komen

Met het laatste topic, ideeën en mogelijkheden, is ingegaan op maatschappelijke ontwikkelingen zoals vergrijzing (Rijksinstituut voor Gezondheid en Milieu, 2024), ageing in place (Pani-Harreman et al., 2020) en de derde levensfase (Raad voor Volksgezondheid en Samenleving, 2020). Ook beleidsopvattingen, zoals een terugtrekkende of juist activerende overheid, kunnen hierbij ter sprake komen (Verhoeven & Tonkens, 2011) (§ 1.2.2).

Gedurende het hele interview is aandacht besteed aan de verschillende vormen van kennis die professionals inzetten in hun werk. Hierbij is aangesloten bij de theorie van Schön (1992), die een onderscheid maakt tussen impliciete kennis die tijdens het handelen wordt toegepast (knowing-in-action) en reflectieve kennis die ontstaat door na te denken over dat handelen (reflection-in-action). Professionals kregen de ruimte om hierop te reflecteren doordat veelal open vragen zijn gesteld en waar nodig is doorgevraagd door de onderzoeker.

3.1.7 Pilot interview

Begin mei 2025 is een pilotinterview afgenomen met een persoon die als potentiële participant voor het onderzoek in aanmerking kwam. Het doel van dit pilotinterview was om het interviewschema te testen en de interviewer de mogelijkheid te bieden ervaring op te doen. Deze persoon maakt geen deel uit van de uiteindelijke steekproef van het onderzoek.

Het interviewschema bleek geschikt om de relevante topics uit te vragen, waardoor de geïnterviewde in staat was om op een rijke en gedetailleerde manier haar ervaringen te delen. Uit het pilotinterview kwamen echter enkele verbeterpunten naar voren. Zo werd tijdens het pilotinterview de oorspronkelijke volgorde van de topics aangehouden, maar dit bleek in de praktijk niet logisch te verlopen. De geïnterviewde bracht namelijk al vroeg in het gesprek een onderwerp ter sprake dat pas later in het schema gepland stond. Om het gesprek natuurlijker te laten verlopen, is daarom besloten om in de uiteindelijke interviews de volgorde van de topics flexibel aan te passen aan het verloop van het gesprek. Tijdens het pilotinterview zijn ook aandachtspunten naar voren gekomen wat betreft de gespreksvaardigheden van de interviewer, zoals het stellen van gesloten vragen en het soms gebruiken van sturende formuleringen. Doordat hiermee van tevoren geoefend is, is de interviewer zich er tijdens de ‘echte’ interviews beter bewust van geweest om gesloten vragen en sturende formuleringen te vermijden.

3.2 Methoden van dataverwerking

In deze paragraaf wordt de verwerking van de onderzoeksgegevens beschreven. Allereerst wordt ingegaan op de wijze waarop de interviews zijn getranscribeerd (§3.2.1), gevolgd door een toelichting op de analyse van de transcripties (§3.2.2).

3.2.1 Transcripties

De interviews zijn met toestemming van de participant opgenomen en automatisch getranscribeerd met de dicteerfunctie van Microsoft Teams binnen de online omgeving van de Hanze. Deze eerste transcriptieversie is vervolgens handmatig aangepast om tot een verbatim transcript te komen. Het ruwe transcript is binnen 48 uur aangepast, gepseudonimiseerd en opgeslagen op de SharePoint-omgeving van het lectoraat Healthy Ageing, Allied Health Care and Nursing van de Hanze.

Pseudonimisering houdt in dat alle direct tot de persoon herleidbare gegevens zijn verwijderd. Een aantal indirect herleidbare gegevens is echter behouden, namelijk de algemene functietitel (bijvoorbeeld welzijnswerker, medewerker gemeente of docent-onderzoeker) en de werkomgeving (dorp, stad, gemengd). Deze informatie is bewust behouden om de interviews beter te kunnen duiden binnen hun context en om de diversiteit van de dataset te behouden.

3.2.2 Analyse

De dataverzamelings- en analysefase zijn deels gelijktijdig uitgevoerd. Dit betekent dat het coderen van de transcripten al werd gestart tijdens het lopende dataverzamelingsproces. Hierdoor zijn inzichten uit eerdere interviews direct meegenomen in vervolggesprekken. Deze iteratieve werkwijze heeft de interviewer inzicht gegeven in welke vragen goed overkwamen bij de participanten en op welke topics nog kon worden doorgevraagd (Hennink et al., 2020). Daarnaast maakte deze aanpak het mogelijk om beter te monitoren wanneer dataverzadiging werd bereikt. De codering is uitgevoerd met behulp van het softwareprogramma ATLAS.ti (versie 25.0.1). Het codeerproces was zowel deductief als inductief van aard. Allereerst is deductief gecodeerd aan de hand van het interviewschema, waarbij de vooraf vastgestelde topics en probes uit de literatuur (§ 3.1.6) als uitgangspunt zijn genomen (Hennink et al., 2020). Hierdoor werd aansluiting gewaarborgd met bestaande wetenschappelijke kennis over verduurzaming van bewonersinitiatieven en de rol van professionals daarin. Tegelijkertijd is inductief gecodeerd, zodat er ruimte bleef voor nieuwe, onverwachte inzichten uit de data zelf. Deze inductieve codes waren vaak 'in vivo', waarbij zoveel mogelijk werd aangesloten bij de bewoordingen van de participanten. Dit is passend bij de verkennende aard van het onderzoek en stelt de beleving en betekenisgeving van respondenten centraal. De data-analyse is gebaseerd op de stappen van de thematische analyse zoals beschreven door Braun en Clarke (2013). Deze methode is gekozen vanwege haar toegankelijkheid en flexibiliteit, wat aansluit bij de verkennende aard van dit onderzoek.

In de eerste stap zijn alle transcripten nauwkeurig gelezen en zijn memo's geschreven over opvallende uitspraken, mogelijke patronen en voorlopige interpretaties die relevant leken voor de beantwoording van de onderzoeksvraag (Braun & Clarke, 2013). Het doel was om vertrouwd raken met de data en heeft een belangrijke basis gevormd voor de verdere analyse. Op basis van deze memo's zijn in de tweede fase initiële codes opgesteld. Deze codes waren zowel deductief (gebaseerd op het interviewschema en de literatuur) als inductief (voortkomend uit de data zelf). Alle codes zijn vastgelegd in een codeboek (zie bijlage 4). In de derde fase zijn deze codes geclusterd, geherformuleerd of opgesplitst, met als doel om de eerste thema's te identificeren. Zo werd 'soort ondersteuning' aanvankelijk als één code gebruikt, maar tijdens de analyse bleek deze onderverdeeld te kunnen worden in verschillende rollen van de professional, zoals facilitator, verbinder, organisator en aanjager. Ook kwam vaak terug dat professionals vaak handelen op basis van waarden, waarop een nieuwe code is aangemaakt. In de daaropvolgende fasen zijn deze thema's geëvalueerd, verfijnd en in samenhang gebracht. Dit is gebeurd door steeds opnieuw naar de transcripten terug te keren en het proces van coderen te herhalen. De uiteindelijke thema's en diens onderlinge samenhang hebben de basis van de uiteindelijke rapportage van de onderzoeksresultaten gevormd.

3.3 Kwaliteit van het onderzoek

Op verschillende manieren is de kwaliteit van het onderzoek gewaarborgd. Dit zal in deze paragraaf worden toegelicht aan de hand van de vier pijlers van Guba (1981), namelijk geloofwaardigheid (§ 3.3.1), overdraagbaarheid (§ 3.3.2), afhankelijkheid (§ 3.3.3) en bevestigbaarheid (§ 3.3.4).

3.3.1 Geloofwaardigheid

Geloofwaardigheid gaat over het vertrouwen in de ‘waarheid’ van de resultaten (Guba, 1981). De geloofwaardigheid is versterkt door middel van verschillende vormen van triangulatie. Het codeerproces was gebaseerd op zowel theoretische concepten als op uitspraken van participanten, wat heeft bijgedragen aan een gedegen interpretatie van de data. Daarbij waren de participanten professionals met verschillende achtergronden (welzijn, gemeenten en docent-onderzoekers), wat zorgde voor een diversiteit aan perspectieven binnen de dataset. Daarnaast is ook onderzoekerstriangulatie toegepast. In een vroeg stadium van de analyse heeft een tweede onderzoeker twee transcripten onafhankelijk gecodeerd. Deze codes zijn naast elkaar gelegd en vergeleken. De inzichten uit deze vergelijking zijn meegenomen in de verdere analyse. Opvallend was dat de coderingen grotendeels overeenkwamen, wat bijdroeg aan de betrouwbaarheid van het codeerproces. Wel viel op dat er in eerste instantie onvoldoende aandacht was voor de verschillende fasen waarin initiatieven zich bevinden en de ondersteuning die professionals daarin passend achten. Op basis hiervan zijn aanvullende codes geformuleerd en verwerkt in de verdere analyse. Door data- en onderzoekerstriangulatie is de geloofwaardigheid van dit onderzoek verhoogd.

3.3.2 Overdraagbaarheid

Overdraagbaarheid verwijst naar de mate waarin de resultaten van dit onderzoek toepasbaar zijn in andere contexten (Guba, 1981). De participanten in dit onderzoek waren werkzaam in diverse functies en organisaties. Daarnaast is het belangrijk om te erkennen dat bewonersinitiatieven sterk kunnen verschillen van elkaar en dat de aard van professionele ondersteuning per initiatief varieert. Hierdoor zijn de bevindingen van dit onderzoek niet direct generaliseerbaar naar andere situaties. Wel is er bewust ingezet op een gedetailleerde beschrijving van de context waarin het onderzoek heeft plaatsgevonden, zodat lezers zelf kunnen beoordelen in hoeverre de resultaten relevant zijn voor hun eigen (werk)context. Alle participanten is gevraagd om hun functie en werkomgeving te omschrijven, en in de rapportage is gestreefd naar een zo uitgebreid mogelijke weergave van de situatie (thick description) (Geertz, 1973). De resultaten worden daarnaast ondersteund door citaten van participanten, zoals weergegeven in het resultatenhoofdstuk. Op deze manier wordt de lezer in staat gesteld om de resultaten in context te plaatsen en de overdraagbaarheid zelf te beoordelen.

3.3.3 Afhankelijkheid

Gezien de kwalitatieve aard van dit onderzoek is herhaalbaarheid van de uitkomsten beperkt (Guba, 1981). Toch biedt het onderzoek aanknopingspunten voor andere onderzoekers om te beoordelen of de methodologische aanpak toepasbaar is in vergelijkbare situaties. Om deze reden is de onderzoeksmethode uitgebreid beschreven en zijn relevante documenten, zoals het interviewschema en het codeboek, toegevoegd in de bijlagen (zie bijlage 3 en 4).

3.3.4 Bevestigbaarheid

Tot slot is in dit onderzoek aandacht besteed aan de bevestigbaarheid, oftewel de mate waarin de resultaten niet zijn beïnvloed door persoonlijke opvattingen van de onderzoeker (Guba, 1981). De onderzoeker heeft door een verpleegkundige achtergrond inhoudelijke kennis van de beroepspraktijk van de ouderenzorg. Deze achtergrond maakte het mogelijk om aansluiting te vinden bij de taal en praktijk van de professionals die geïnterviewd zijn. Tegelijkertijd brengt deze betrokkenheid ook het risico op bepaalde aannames of blinde vlekken met zich mee. Om deze mogelijke bias te beperken, is het onderzoek met een zo open mogelijke houding uitgevoerd. Door het stellen van open vragen, zijn de participanten uitgenodigd om zoveel mogelijk hun eigen verhaal te vertellen. Waar nodig, is doorgevraagd om verdieping aan te brengen. Daarnaast is het interviewschema gebaseerd op bestaande literatuur, waardoor een zekere richting werd aangebracht zonder de antwoorden te veel te sturen. Tijdens de analysefase is zowel deductief als inductief gecodeerd, waarbij alle codes systematisch zijn vastgelegd in een codeboek (zie bijlage 4). Zoals eerder omschreven heeft een tweede onderzoeker in een vroege fase één transcript onafhankelijk gecodeerd. De overeenkomsten en verschillen zijn besproken en gebruikt om het codeerschema te verfijnen. Ook is gedurende het hele onderzoeksproces regelmatig overleg gepleegd met anderen over de opzet en interpretatie. Door een open houding, systematische codering en data- en onderzoekerstriangulatie is getracht de invloed van persoonlijke aannames zoveel mogelijk te beperken.

3.4 Ethische overwegingen

In deze paragraaf worden de gemaakte keuzes en overwegingen besproken met betrekking tot het waarborgen van de ethische aspecten van dit onderzoek. Aangezien in dit onderzoek inzichten en gegevens van deelnemers zijn verzameld, was het van essentieel belang om hier op een zorgvuldige wijze mee om te gaan.

3.4.1 Ethische toetsing

In overleg met de scriptiebegeleider is besloten dat toetsing door de ethische commissie van de Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen voor deze onderzoeksopzet niet nodig is. Gezien een mogelijke publicatie namens de Hanzehogeschool, is op 24 maart 2025 een toetsingsaanvraag ingediend bij de Hanze Ethisch Adviescommissie (HEAC). Bij de aanvraag is ook een datamanagementplan ingediend. Een 'letter of approval' is in mei 2025 afgegeven (zie bijlage 5).

3.4.2 Informed consent

Voorafgaand aan en tijdens de dataverzameling is gewaarborgd dat participanten geïnformeerd toestemming konden geven voor deelname aan het onderzoek. Potentiële participanten ontvingen eerst per e-mail een korte toelichting op het onderzoek (zie bijlage 1). Bij interesse werd een uitgebreide informatiebrief (bijlage 2) en het toestemmingsformulier (bijlage 6) toegestuurd. In de informatiebrief werd duidelijk gemaakt dat deelname volledig vrijwillig was en dat weigering of tussentijdse beëindiging geen enkele consequentie zou hebben.

Participanten hebben de gelegenheid gekregen om het toestemmingsformulier vooraf door te nemen en te ondertekenen. Voor wie dit nog niet had gedaan, waren er kopieën beschikbaar bij aanvang van het interview. Voor elk interview werden de belangrijkste punten uit de informatiebrief nogmaals mondeling toegelicht (zie ook interviewschema, bijlage 3), en was er ruimte om vragen te stellen.

Alle participanten hebben schriftelijk toestemming gegeven voor deelname aan het onderzoek en voor het maken van een geluidsopname van het interview.

4.4.3 Zelfbeschikking

In de informatiebrief is expliciet vermeld dat participanten geen vragen hoefden te beantwoorden of handelingen hoeven te verrichten waarbij zij zich ongemakkelijk voelden. Ook is hierin vermeld dat participanten elk moment, ook tijdens het interview, hun deelname kunnen konden beëindigen. In het geval dat een participant zijn of haar toestemming zou intrekken, zouden alle tot dat moment verzamelde data en persoonsgegevens worden verwijderd. Dit was mogelijk gedurende de looptijd

van het onderzoek (1 februari 2025 tot 1 augustus 2025). Na afloop van deze periode werden de gegevens definitief verwerkt. Persoonsgegevens worden tot maximaal één jaar na afronding van het onderzoek bewaard, conform de geldende richtlijnen van de Hanzehogeschool.

Er is bewust voor gekozen om geen presentje of financiële vergoeding aan participanten te geven, om te waarborgen dat deelname onbeïnvloed plaatsvond. Het uitgangspunt was dat participanten deelnamen op basis van hun professionele betrokkenheid bij het onderwerp van het onderzoek.

3.4.4 Schade minimaliseren

Tijdens dit onderzoek werden geen directe nadelige gevolgen voor de participanten verwacht (Hennink et al., 2020). Het interview kon wel aanleiding geven tot reflectie op hun eigen professionele handelen, wat als confronteren kon worden ervaren. Hier werd rekening mee gehouden door passende nazorg te bieden. Aan het einde van het interview werd de deelnemer gevraagd hoe hij of zij het gesprek had ervaren. Daarnaast benadrukte de interviewer dat participanten bij eventuele vragen, opmerkingen of klachten altijd contact konden opnemen met de begeleidende onderzoeker, die wat meer afstand heeft tot het onderzoek. Deze informatie is ook opgenomen in de informatiebrief en de toestemmingsverklaring.

3.4.5 Beneficence

In dit onderzoek is gestreefd naar het maximaliseren van de baten voor zowel de participanten als de bredere beroepspraktijk (Hennink et al., 2020). Ten eerste levert de beschrijving van het handelen van professionals rondom bewonersinitiatieven praktische handelingskennis op. Deze kennis is waardevol voor de participanten, omdat zij inzicht krijgen in hun eigen praktijk en die van professionals uit andere beroepsgroepen. Door de interviews werden professionals gestimuleerd om bewust te reflecteren op hun eigen werkwijze, waardoor impliciete kennis expliciet is gemaakt. Dit vergroot de toepasbaarheid van de onderzoeksresultaten in de dagelijkse praktijk. Daarnaast is met alle participanten afgesproken dat zij een verslag van de resultaten ontvangen, zodat zij direct kunnen profiteren van de inzichten die uit het onderzoek zijn voortgekomen.

3.4.6 Anonimiteit en vertrouwelijkheid

De transcripten van de interviews zijn binnen 48 uur geanonimiseerd. Dit betekent dat alle herleidbare gegevens uit de tekst worden verwijderd, zoals namen, adressen en woonplaatsen. Daarnaast zijn ook indirect naar persoon herleidbare details weggelaten, zoals opmerkingen over specifieke kenmerken van een wijk of bewoners(initiatieven) die een participant noemt. Binnen

hetzelfde termijn zijn de toestemmingsformulieren ingescand en opgeslagen in een beveiligde omgeving. De originele papieren exemplaren zijn vervolgens vernietigd. De persoonsgegevens van de participanten zijn opgeslagen binnen de beveiligde omgeving van de Hanzehogeschool en zijn alleen via een versleuteld bestand te koppelen aan de transcripten. De audio-opnames zijn na het transcriberen definitief verwijderd. Deze informatie staat vermeld in de informatiebrief en de belangrijkste zaken zijn herhaald voorafgaand aan het onderzoek.

H4: Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten gepresenteerd van de interviews met professionals die betrokken zijn bij het verduurzamen van bewonersinitiatieven voor en door senioren. Tijdens de gesprekken kwamen uiteenlopende en interessante thema's aan bod. De focus in dit hoofdstuk ligt op de thema's die direct aansluiten bij de centrale onderzoeksvraag, dus inzichten die professionals hebben over het verduurzamen van bewonersinitiatieven voor en door senioren. Om hun perspectieven zo goed mogelijk tot hun recht te laten komen, worden de bevindingen ondersteund met citaten van de respondenten. Bij elk citaat wordt een fictieve naam en functietitel van de professional vermeld, zodat de context van de uitspraak duidelijk blijft. Dit hoofdstuk is ingedeeld in enkele thema's en subthema's. Het eerste thema gaat over de werkwijze van professionals (§4.1). In het tweede thema wordt ingezoomd op de kenmerken van bewonersinitiatieven die professionals gebruiken om te bepalen welke ondersteuning passend is (§4.2). De laatste twee thema's behandelen de samenwerking (§4.3) en de toekomst van bewonersinitiatieven (§4.4).

4.1 Werkwijze professionals

In dit thema staat de werkwijze van de geïnterviewde professionals centraal. Daarbij komen de subthema's ervaringskennis, toegepaste methodieken, professionele rollen en onderliggende waarden aan bod. Tot slot wordt stilgestaan bij de verschillen in ervaringen tussen de diverse professionals.

4.1.1 Ervaringskennis

In deze paragraaf wordt ingegaan op de ervaringskennis van professionals, welke rol deze speelt in hun dagelijks werk met bewonersinitiatieven, hoe zij die zelf omschrijven en waar zij tegelijkertijd de grenzen van hun kennis ervaren. Uit de interviews blijkt dat professionals beschikken over veel ervaringskennis, maar dat deze kennis vaak impliciet aanwezig is. Het gaat hierbij niet zozeer om specialistische of vakinhoudelijke kennis, maar om intuïtief handelen gebaseerd op ervaring in de praktijk. Een van de respondenten verwoordt dit als volgt:

“Je kent de mensen, dus die zullen een soort van voelsprietten hebben van wat handig is of niet handig is. Een soort van intuïtie en ervaring met mensen.” (Anneloes, docent-onderzoeker)

Deze ervaringskennis komt vooral tot uiting in hoe professionals omgaan met bewoners en hoe zij inschatten wat in een bepaalde situatie werkt. Tegelijkertijd geven sommige respondenten aan dat hun kennis begrensd is, bijvoorbeeld wanneer het gaat om inhoudelijke of beleidsmatige aspecten van verduurzaming in specifieke wijken. Zo zegt een opbouwwerker:

“En ik merk gewoon elke keer weer, ook met zo’n bewonersinitiatief van: ja, uiteindelijk heb ik echt weinig verstand van... Pak een plek in de wijk en daar moet dan iets gebeuren. Ja, ik heb eigenlijk geen idee wat de ruimtelijke plannen daar zijn of wat de plannen van woningcorporaties of andere organisaties daar zijn. Maar het beste wat ik kan doen is mensen aan elkaar verbinden. Gewoon zeggen van: hé, ik heb hier bewoners die willen graag met jou in gesprek. Ik weet dat jij hiervan bent, dus laten we even een overleg inplannen en dan hebben we het erover. [...] En mijn eigen netwerk gebruiken.” (Amanda, welzijn)

Andere professionals geven juist aan dat hun ervaringskennis is afgenomen, omdat zij meer afstand hebben gekregen tot de dagelijkse praktijk van bewonersinitiatieven, bijvoorbeeld doordat zij een leidinggevende of coördinerende functie zijn gaan vervullen:

“Ik merk dat ik, dat besepte me laatst ook, ik merk dat ik doordat ik nu deze andere rollen vervul, dat ik toch een beetje afstand begint te krijgen van het werk met de praktische uitvoering. Dus ik merkte dat ik een beetje even naar de woorden misschien zocht om het goed aan je te willen vertellen, waar ik het eerst veel makkelijker nog kon bereiken.” (Wouter, welzijn)

Deze uitspraak illustreert dat ervaringskennis niet vanzelfsprekend blijvend is, maar kan afnemen wanneer professionals minder direct betrokken zijn bij de dagelijkse praktijk.

De resultaten laten zien dat professionals vooral beschikken over contextuele kennis van de wijk en haar bewoners, die zij in direct contact opbouwen en onderhouden, en inzetten bij de ondersteuning van initiatieven.

4.1.2 Methodieken

In dit subthema zal behandeld worden welke methodieken professionals aangeven in te zetten om bewonersinitiatieven te ondersteunen bij verduurzaming. Verschillende professionals noemen de Asset Based Community Development (ABCD)-benadering als basis voor hun manier van werken met bewonersinitiatieven. Deze methodiek richt zich op het versterken van gemeenschappen door uit te gaan van de talenten, netwerken en middelen die al aanwezig zijn in de buurt. Professionals benadrukken hierbij het belang van het goed kennen van de wijk: luisteren naar bewoners, hun talenten herkennen en hen actief betrekken om hun invloed op de leefomgeving te vergroten. De ABCD-aanpak krijgt onder meer vorm via buurtteams, waarin professionals vanuit verschillende domeinen samenwerken met bewoners. Binnen deze bijeenkomsten bepalen bewoners de agenda en sluiten professionals aan. Daarnaast verwijzen meerdere professionals naar de presentiebenadering, waarin onvoorwaardelijke aansluiting bij bewoners centraal staat. Een professional omschrijft hoe deze twee methoden samenkomen in zijn dagelijkse werkzaamheden:

“Maak je kennis, ben je geïnteresseerd en vanuit daar gaat dat balletje wel rollen. [...] En, dat doen we heel erg op de bonnefooi. Dus dat is gewoon willekeurig de straat opgaan, de mensen aanspreken over het leven hier in [wijk]. En wat ze daarvan vinden en waar ze tegenaan lopen. Eigenlijk heel vaak vanuit die gesprekken komen we ook wel weer verder. [...] En heel vaak zijn wij dan gewoon geïnteresseerd in het leven in [wijk], zeg maar, en sluiten we op die manier aan.” (Daniël, welzijn)

Uit het citaat blijkt dat professionals door letterlijk aanwezig te zijn in de wijk en relaties op te bouwen zonder vooraf vastgesteld doel, ruimte scheppen voor vertrouwen en samenwerking met bewoners. Deze resultaten zijn relevant voor de beantwoording van de onderzoeksvraag, omdat vertrouwen en samenwerking een belangrijke basis vormen voor de begeleiding van initiatieven.

4.1.3 Vaardigheden

In deze paragraaf wordt ingegaan op de vaardigheden die professionals belangrijk vinden bij het ondersteunen van bewonersinitiatieven. Zo noemen zij sociale vaardigheden, zoals het vermogen om creatief mee te denken, empathie te tonen en met een houding van onbevangenheid bewoners te benaderen. Deze eigenschappen helpen om goed aan te sluiten bij wat er leeft in de wijk en om vertrouwen op te bouwen. Ook doorzettingsvermogen wordt regelmatig genoemd. Professionals geven aan dat dit werk veel geduld vraagt en dat je goed moet kunnen luisteren om te begrijpen waar mensen echt behoefte aan hebben, ook als ze dat niet rechtstreeks zeggen. Zoals een van hen zegt:

“Ook niet gelijk na tien seconden zeggen, oh ik moet door, dit was gezellig. Maar dat je ook de tijd neemt, wel even naar iemands verhaal te luisteren. En ook juist nog even een laag verder kunt denken. Van zitten er ook elementen in dat verhaal die misschien eigenlijk nog diepere vragen bevatten. Dat je niet alleen maar hebt over de buurvrouw die op vakantie is en dat hond dood is, maar dat er misschien ook een bepaalde eenzaamheid bijvoorbeeld onder zit. Wat niet letterlijk zo benoemd wordt, maar wat misschien wel een beetje tussen de regels door zit. Dus dat soort vaardigheden vind ik wel belangrijk.” (Louise, welzijn)

Tegelijkertijd erkennen professionals dat hun invloed in sommige situaties beperkt is, bijvoorbeeld omdat ze werken binnen een opdracht van de gemeente of vastzitten aan beleidskaders. Dat betekent echter niet dat ze ‘achterover leunen’. Ze proberen binnen de beschikbare ruimte alsnog te doen wat mogelijk is. Of zoals een professional het verwoordde:

“Natuurlijk kan gemeentelijk beleid in principe daar niks aan doen, dat moet je gewoon zelf doen. Maar dan ontstaan er initiatieven vanuit bewoners en organisaties in de wijk [...]. En eigenlijk past dat niet binnen, wat de gemeente vindt, en toch doen we het.” (Daphne, gemeente)

Het citaat laat zien dat professionals soms bewust de grenzen van het beleid opzoeken om in te spelen op wat er in de wijk daadwerkelijk nodig is. Deze resultaten maken duidelijk dat professionals bij het ondersteunen van bewonersinitiatieven vooral waarde hechten aan sociale vaardigheden, creativiteit en doorzettingsvermogen. Daarbij is het voor hen belangrijk om achterliggende behoeftes te herkennen en, waar nodig, buiten de bestaande beleidskaders te denken en handelen. Volgens professionals stellen deze vaardigheden hen in staat om initiatieven het beste te begeleiden op de weg naar verduurzaming. Naast deze vaardigheden benadrukken zij ook het belang van wendbaarheid, oftewel het vermogen om van rol te wisselen afhankelijk van de context en fase van het initiatief. Hierop wordt in de volgende paragraaf dieper ingegaan.

4.1.4 Wisselen tussen rollen

Een belangrijk aspect van deze wendbaarheid is dat professionals verschillende rollen kunnen aannemen bij het ondersteunen van bewonersinitiatieven. Een professional omschrijft dit als volgt:

“Ik denk dat je wendbaar moet zijn. Dus als je heel regide van aard bent, dan zo wil ik het doen, dan werkt het... In mijn beleving gaat het niet werken, dus je moet heel erg je kunnen stemmen op die ander” (Wouter, welzijn)

Professionals moeten dus goed kunnen inschatten welke rol op dat moment het meest passend is, afhankelijk van de context, kenmerken van het initiatief en de fase waarin deze zich bevindt. Hieronder worden vier verschillende rollen onderscheiden, waarbij per rol wordt toegelicht welke vorm van ondersteuning daarbij hoort.

Facilitator

Professionals geven aan dat de rol van facilitator belangrijk is bij het ondersteunen van bewonersinitiatieven. Deze rol houdt in dat zij aanwezig zijn in de gemeenschap, een vertrouwd gezicht worden en daardoor deel uitmaken van het dagelijkse leven van bewoners. Hiermee sluiten zij direct aan bij de principes van de ABCD-methodiek en de presentiebenadering. Het contact is niet vluchtig; professionals zijn geen buitenstaanders die van buitenaf binnenkomen, maar maken juist deel uit van de sociale context. Dit vormt een sterke basis voor het opbouwen van langdurige en betrouwbare relaties met bewoners. Bij deze vorm van ondersteuning horen diverse activiteiten. Professionals geven aan dat het vaak begint met ‘gewoon’ de wijk of het dorp in gaan en op een laagdrempelige manier gesprekken aangaan met bewoners. Door dit contact weten bewoners dat de professional beschikbaar is om vragen te beantwoorden of mee te denken. Een docent-onderzoeker benadrukte daarnaast dat een facilitator ook kan bijdragen aan het concreet maken van de behoeftes van bewoners, bijvoorbeeld door deze via praktijkgericht onderzoek onder woorden te

brengen. Vanuit de rol als facilitator streven professionals ernaar vooral op de achtergrond aanwezig te zijn en bewoners zo veel mogelijk ruimte te geven om hun eigen initiatief te ontwikkelen. Tegelijkertijd erkennen zij de grenzen van deze rol en het uiteindelijke doel om bewoners zelfstandig te laten opereren. Zoals één opbouwwerker het verwoordde:

“Wij zijn slechts passanten in de wijk en in het leven van die mensen. En daarin willen we wel zoveel mogelijk dat we ze in staat stellen om het zelf te organiseren.” (Daniël, welzijn)

Uit deze uitspraak blijkt dat deze professional zijn rol als tijdelijk ziet, met als doel bewoners op termijn onafhankelijk te laten functioneren.

Verbinder

Professionals benoemen ook vaak de rol van verbinder bij het ondersteunen van bewonersinitiatieven. Deze rol komt op verschillende lagen en momenten tot uiting. Op het meest directe niveau betekent dit dat professionals bewoners onderling met elkaar in contact brengen. Zoals een professional het beschrijft:

“Ik denk dat ze heel bekend zijn met de gemeenschap. [...] En linkjes kunnen leggen. Dat je ergens iemand tegenkomt die zegt, goh, ik zou dat willen doen en dan ergens anders ook iemand tegenkomen. En die mensen met elkaar in verband brengen. Dus de buurt goed kennen en horen waar mensen behoefte aan hebben en daar verbanden proberen tussen te leggen.” (Anneloes, docent-onderzoeker).

Direct rondom een initiatief kan een professional verschillende bewoners met elkaar in contact brengen. Bijvoorbeeld wanneer een individu met een idee komt, kan de professional, gebruikmakend van de kennis vanuit de rol als facilitator, die persoon verbinden met andere bewoners die vergelijkbare interesses, behoeften of doelen hebben. Dit versterkt het draagvlak van het initiatief. Daarnaast kunnen professionals ook verschillende initiatieven met elkaar verbinden, bijvoorbeeld om kennisdeling en samenwerking te stimuleren. Een professional legt uit hoe kennisdeling tussen initiatieven tot stand kan komen:

“En dat kan dus zijn een link leggen met de gemeente, met andere verenigingen en andere organisaties, maar ook met andere bewoners. Dus ook dat je een beetje noemde van, stel initiatief is ergens ook toepasbaar in andere setting. Misschien dat soort tips van elkaar willen hebben. Misschien dat ze ideeën willen opdoen van elkaar. Dus eigenlijk een beetje een spin in het web idee. Dat je gewoon heel veel linkjes en lijntjes hebt.” (Louise, welzijn)

Zoals uit bovenstaand citaat blijkt, kunnen professionals vanuit hun rol als verbinder ook andere partijen betrekken bij een bewonersinitiatief. Een van de geïnterviewde geeft aan dat het belangrijk is dat professionals:

“De pootjes in de klei hebben en de weg in het in gemeentehuis ook wel aardig goed weten te bewandelen. En die dus eigenlijk nou ja, die de verbinding leggen tussen die twee verschillende werkelijkheden en dat kan enorm helpen als dat goed werkt.” (Anke, docent-onderzoeker).

Professionals geven aan dat zij deelnemen aan verschillende overleggen, bijvoorbeeld met het gebiedsteam, woningbouwcorporaties en welzijnsorganisaties. Vanuit deze overlegorganen kunnen zij signalen uit de gemeenschap doorgeven aan andere partijen en bewonersinitiatieven in contact brengen met relevante professionals. Daarbij benadrukken zij het belang van zo direct mogelijk contact tussen bewoners en betrokken organisaties. Wanneer professionals enkel optreden als boodschapper kan er miscommunicatie ontstaan of raken vragen onbeantwoord. Bovendien waarderen bewoners het zichtbaar wanneer andere partijen zelf de moeite nemen naar hen toe te komen, in plaats van hen steeds te verwijzen naar een loket of formele procedure.

Anders dan bij de faciliterende rol kan een professional in de rol van verbinder besluiten om proactiever te werk te gaan. Zoals een professional dit beschreef:

“Ja, zeker ook met subsidies inderdaad. En dan vraag je vanuit de gemeenschap bijvoorbeeld een paar duizend euro aan. En dan zetten zij [gemeente] daar iets tegenover bijvoorbeeld, en dat je daarin dan ook wel bemiddelt. Dus dat zijn wel vaardigheden die heel erg belangrijk zijn in ons werk. En een stukje proactief. Het komt je niet aanwaaien, dus je moet echt outreachend kunnen werken. Ik denk dat dat wel heel belangrijk is.” (Daniël, welzijn).

Hieruit blijkt dat professionals in de rol van verbinder bewust initiatief nemen, onder meer door bewoners te ondersteunen bij subsidieaanvragen en hierin als bemiddelaar op te treden tussen initiatieven en de gemeente.

Organisator

Daarnaast geven professionals aan dat zij soms ook een organiserende rol vervullen. In deze rol nemen zij taken op zich die normaliter door initiatiefnemers of vrijwilligers zouden worden uitgevoerd. Anders dan bij de rol van verbinder gaat het hierbij vooral om praktische werkzaamheden binnen het initiatief zelf. Of en in welke mate een professional deze rol op zich neemt, hangt af van de behoeften van het initiatief. Zoals een professional toelicht:

“Dan moet er dus ook gewoon financieel ruimte voor zijn, dat er gewoon ondersteuning is. Van joh wat loopt goed, wat loopt minder lekker, wat heb je nodig? En soms kan dat ook heel erg... Dat is over het algemeen maatwerk. Maar dat kan inderdaad het schrijven van een projectplan zijn. Het kan zijn, helpen bij het aanvragen van subsidies.” (Anke, docent-onderzoeker)

Verschillende professionals benoemen dat zij in dit kader ook coördinerende taken op zich nemen, zoals het aansturen van vrijwilligers. Anderen geven aan zich verantwoordelijk te voelen voor het creëren van randvoorwaarden die nodig zijn om een initiatief draaiende te houden, bijvoorbeeld door het regelen van financiële middelen, het inzetten van beroepskrachten of het vinden van een geschikte locatie. Deze organiserende rol vraagt om een grotere mate van betrokkenheid van de professional, vooral in de opstartfase.

Aanjager

Ten slotte nemen professionals soms ook nadrukkelijk de rol van aanjager op zich. Waar zij in andere rollen vooral volgend of faciliterend optreden, beschrijven zij dat het in bepaalde situaties juist nodig is om bewust de leiding te nemen en bewoners te enthousiasmeren. Dit kan betekenen dat zij bewust aandacht vragen voor kansen of problemen, creatieve ideeën aandragen of manieren zoeken om vastgelopen processen weer in beweging te krijgen. In deze rol proberen professionals oplossingsgericht te werken, zodat bewoners de ruimte krijgen om te kiezen welke stappen zij zelf willen zetten. Zoals één van hen zegt:

“Ik ben heel erg een aanjager, dus ik ben enthousiast en ik vind alles leuk. En ik kan heel creatief meedenken. En dan is het aan hen, zij beslissen dan wat ze wel of niet oppakken. [...] En ik zoek altijd manieren van, nou als linksom niet kan, rechtsom wel. Dus we zijn altijd wel aan het kijken van hé, wat houdt het nou tegen en hoe kom je daar dan toch doorheen, hè? Bijvoorbeeld als mensen niet mee willen werken of je hebt de capaciteiten niet. Dus het is wel heel erg zoeken. [...] Dus ik hoef maar een klein beetje te voeden.” (Paula, gemeente)

Ook kunnen professionals bijdragen aan de zichtbaarheid of naamsbekendheid van een initiatief, bijvoorbeeld door promotiemateriaal te verzorgen of te flyeren in de buurt. In sommige gevallen zijn professionals ook betrokken bij het ontwikkelen van een ‘model’ of werkwijze voor een initiatief, en zorgen zij er vervolgens voor dat dit model ook bij andere vergelijkbare initiatieven wordt ingezet of in stand gehouden.

Samenvattend laat dit subthema zien dat het wisselen tussen rollen een belangrijke vaardigheid is voor professionals die bewonersinitiatieven ondersteunen. Afhankelijk van de context, de fase van het initiatief en de behoeften van bewoners schakelen zij tussen de rollen van facilitator,

verbinder, organisator en aanjager. Deze flexibiliteit stelt hen in staat om steeds de meest passende vorm van ondersteuning te bieden, variërend van het versterken van vertrouwen en sociale netwerken tot het regelen van randvoorwaarden en het stimuleren van nieuwe energie. Deze wisseling tussen rollen draagt bij aan verduurzaming van bewonersinitiatieven, omdat professionals niet alleen inspelen op directe vragen en knelpunten, maar ook bijdragen aan de continuïteit en zichtbaarheid van initiatieven op de langere termijn.

4.1.5 Balans vinden tussen betrokkenheid en autonomie

Het kunnen wisselen tussen rollen in de begeleiding van initiatieven vraagt van de professional echter ook zorgvuldige afwegingen. Professionals moeten telkens opnieuw bepalen in hoeverre zij betrokken zijn bij een initiatief en hoeveel ruimte zij bewoners laten om zelfstandig aan de slag te gaan. Dit zoeken naar balans tussen professionele betrokkenheid en autonomie van bewoners vormt een voortdurend proces van afstemming. Zoals één van de professionals verwoordde:

“En vaak wordt gezegd van, hoe meer inwoners zelf doen, de beter. Nou daar ben ik het niet mee eens. [...] Het ene moment ligt de bal bij de professional een ander moment bij inwoners. Het ligt gewoon aan het type vraagstukken en aan de fase waarin je zit.” (Anke, docent-onderzoeker).

Verschillende professionals benoemen dan ook dat het zoeken is naar het juiste moment en manier om een bepaalde rol aan te nemen. Daarbij staat de spanning centraal tussen het stimuleren van eigenaarschap en zelfstandigheid aan de ene kant, en het bieden van passende professionele betrokkenheid aan de andere kant. Professionals zijn het er over het algemeen over eens dat het niet altijd wenselijk of effectief is om een initiatief volledig zelfstandig te laten opereren, al kan dat op termijn wel het doel zijn. De aanwezigheid van een professional, op de voorgrond of achtergrond, kan bewoners het vertrouwen geven om zelf initiatief te nemen en aan de slag te gaan. Zoals een professional het verwoordde:

“Dus ik was er als ik nodig was, maar ik was er ook op afstand, dus er was ook heel veel ruimte om naar eigenheid, zeg maar de dingen in te richten. En ik denk... Het gevoel van aanwezigheid was voor heel veel mensen voldoende, zeg maar. Om ook het vertrouwen te hebben, van he, je kan hier gewoon mee aan de slag gaan. Dus in het begin is het contact, nogmaals is heel erg intensief, want dan zit je echt met die opbouw en ben je ook wel gewoon, over en weer elkaar nodig. En daarna, als je gaat starten zeg maar, dan ben je er nog een paar keer bij, maar je wilt het ook heel graag teruggeven aan de mensen die het ook willen doen, zeg maar. Omdat het niet om ons gaat, of om mij ging. [...]

Deze uitspraak laat zien dat professionals hun rol gaandeweg afbouwen: in de beginfase is hun aanwezigheid intensief en ondersteunend, maar zodra een initiatief groeit, nemen zij bewust meer afstand. Daarmee ontstaat ruimte voor bewoners om eigenaarschap te nemen, terwijl de professional wel op de achtergrond beschikbaar blijft als vangnet. Professionals willen initiatieven informeel laten bestaan en bewoners autonomie geven, maar zorgen tegelijk voor enige formele betrokkenheid. Deze betrokkenheid biedt bewoners houvast en draagt bij aan het behouden van continuïteit.

Tegelijkertijd wijzen professionals op het risico dat te veel betrokkenheid het eigenaarschap van bewoners kan ondermijnen. In sommige gevallen ervaren zij het als lastig of zelfs frustrerend om afstand te bewaren en bewoners hun eigen weg te laten vinden, zeker wanneer dit proces anders verloopt of meer tijd vraagt dan verwacht. Een professional beschrijft een situatie waar het nodig was om de balans tussen seniore bewoners en professionals te herstellen:

“Maar wat we ook belangrijk vinden, is dat dat die ouderen voldoende aandacht krijgen. Bij [---] waren dat steeds dezelfde ouderen. Maar wat je ziet is dat als die beroepskrachten eenmaal met elkaar in gesprek gaan en dan stoomt dat door en dan zitten die ouderen wel bij, maar komen er niet altijd weer tussen. Dus toen heb ik gezegd, nou er moet ook een beetje wat voor de ouderen zijn. En nu gaan die ouderen met elkaar rond. [...] En in de andere wijken, hebben we gewoon de oudere netwerken. Een beetje een balans daarin goed. Je moet wel zorgen dat ze goed gehoord worden en dat ze dat het ook een beetje van hun zelf blijft, zeg maar.” (Paula, gemeente)

De resultaten binnen dit subthema laten zien dat het vinden van de juiste balans tussen betrokkenheid en autonomie een continue afweging is voor professionals. Professionals proberen daarom hun rol steeds af te stemmen op de fase van het initiatief en de specifieke behoeften van de bewoners (zie ook §4.2). Deze afweging is relevant voor de beantwoording van de onderzoeksvraag: door ruimte te geven voor eigenaarschap en tegelijkertijd op de achtergrond steun en structuur te bieden, versterken professionals zowel de zelfstandigheid als de continuïteit van initiatieven. Zo dragen zij bij aan initiatieven die niet alleen succesvol van de grond komen, maar ook op langere termijn levensvatbaar blijven.

4.1.6 Professionele waarden

In dit subthema wordt ingegaan op de professionele waarden die richtinggevend zijn in de manier waarop professionals bewonersinitiatieven ondersteunen.

Ten eerste benadrukken meerdere professionals het belang van een positieve insteek, waarbij bewoners niet worden benaderd vanuit een probleemgerichte houding, maar juist wordt

gekeken wat wel mogelijk is. Sommigen gaven aan dat de ondersteuning van bewonersinitiatieven in de praktijk soms nog te veel vanuit een repressieve logica plaatsvindt, waarbij vooral vanuit problemen wordt gehandeld. Een van de professionals beschreef hoe juist een positieve en uitnodigende benadering heeft bijgedragen aan de verdere ontwikkeling van een bewonersinitiatief.

“En [bewoners] zeiden, we willen gewoon onze wijk op een andere manier gaan organiseren en we gaan dat niet vanuit problemen doen, maar we gaan het vanuit iets positiefs doen. En toen kwam er een subsidie voorbij toevallig rondom duurzaamheid. Nou oké, dan gaan we onze wijk verduurzamen. En dat gaf zoveel, ja, tractie, dat gaf zoveel, ja, inspiratie en zoveel betrokkenheid. Omdat het weer eens een andere insteek was en een positieve insteek was. En eigenlijk ook door gewoon bewoners uit de wijk kwam. Ja, dat is echt... Ja, dat heeft echt wel een vlucht genomen.” (Ralf, docent-onderzoeker)

Ten tweede is een professionele waarde die vaak werd genoemd gelijkwaardigheid. Professionals vinden het belangrijk om op een menselijke manier contact te maken met bewoners, waarbij alle betrokkenen evenveel kunnen inbrengen. Ze streven naar een samenwerking waarbij interactie plaatsvindt van mens tot mens, in plaats van vanuit een hiërarchische positie.

Ten derde komt de waarde van wederkerigheid regelmatig naar voren. Professionals geven aan dat ze niet alleen informatie willen ‘komen halen’, maar ook iets willen teruggeven. Dit komt onder andere tot uiting in het bieden van concrete ondersteuning of het doen van toezeggingen vanuit hun organisatie. Deze wederkerigheid kan het vertrouwen vanuit bewoners naar professionals en overheden vergroten. Zoals een professional het verwoordde:

“We noemen dat eigenlijk, binnen het opbouwwerk, heel vaak wisselgeld. En dat is gewoon écht even een handreiking doen, hè? Normaal gesproken wil je ze ondersteunen en samen kijken wat er is. En bij deze hebben we al heel gauw gekeken naar interne budget om te kijken van hé, dit kunnen we jullie sowieso toezeggen. We hebben meteen een toezegging gedaan en die uitbetaald, zeg maar. Om op die manier het vertrouwen ook wel terug te winnen hè? Dus ja, daarmee hebben we wel gescoord, zeg maar. En sindsdien zijn de banden nu ook gewoon heel erg goed.” (Daniël, welzijn).

Ten vierde benadrukken professionals het belang van transparantie. Ze vinden het belangrijk duidelijk te zijn over wat zij een initiatief kunnen bieden. Dit helpt om onrealistische verwachtingen te voorkomen en voorkomt dat de samenwerking spaak loopt. Professionals geven aan dat het belangrijk is om hierin zorgvuldig te communiceren, juist omdat zij zelf niet altijd de benodigde financiële of juridische inzichten hebben. Daardoor kunnen zij niet in alle gevallen uitspraken doen over bijvoorbeeld subsidiemogelijkheden of formele procedures, en is het van belang hierover eerlijk te zijn richting bewoners.

Tot slot benoemen sommige professionals dat ze hun werk graag verbinden aan bredere maatschappelijke ontwikkelingen. Ze voelen een zekere verantwoordelijkheid om bewoners hierop voor te bereiden en om initiatieven toekomstgericht te ondersteunen. Dit vraagt om een visie die verder reikt dan het hier en nu. Een professional zegt over de vergrijzing:

“We hebben gewoon echt een stip op de horizon voor ogen. [...] Zo van, we kunnen niet zomaar plat dingen gaan doen, want we zitten gewoon met al die maatschappelijke ontwikkelingen. We moeten hier gewoon... Daar moeten we het opbouwwerk aan gaan koppelen, want anders zijn het allemaal gemiste kansen” (Amanda, welzijn).

Dit citaat benadrukt dat sommige professionals werken met het oog op de toekomst, door opbouwwerk te verbinden aan langetermijnontwikkelingen en maatschappelijke trends.

In conclusie blijkt dat professionals hun ondersteuning van bewonersinitiatieven sterk laten sturen door een aantal kernwaarden: een positieve insteek, gelijkwaardigheid, wederkerigheid, transparantie en toekomstgerichtheid. Deze waarden vormen niet alleen de basis voor het opbouwen van vertrouwen en duurzame samenwerkingen met bewoners, maar zorgen er ook voor dat initiatieven beter kunnen aansluiten bij maatschappelijke ontwikkelingen en langer levensvatbaar blijven.

4.1.7 Verschillen tussen professionals

In dit subthema zullen de verschillen in betrokkenheid tussen de professionals vanuit welzijn, gemeenten en docentonderzoekers worden beschreven. Hoewel er geen strikte scheidslijnen bestaan, sommige professionals combineren namelijk functies of vervullen meerdere rollen, wordt in hun benadering van bewonersinitiatieven wel een verschil in accenten zichtbaar. Zo leggen professionals vanuit welzijnsorganisaties de nadruk op het aansluiten bij initiatieven die al bestaan in een buurt. Zij waarderen een diversiteit aan initiatieven, omdat dit bewoners de ruimte geeft om een plek te vinden die bij hen past. Vanuit dit perspectief vormt een diversiteit aan initiatieven geen probleem, maar eerder een kracht. Zoals een docent-onderzoeker benadrukte:

“Ja, want niet iedereen voelt zich thuis bij iedereen. Het is niet zo gek dat je verschillende bewoners, initiatieven of clubjes hebt in een dorp of een wijk.” (Anneloes, docent-onderzoeker)

Daartegenover staan professionals vanuit de gemeente, die de nadruk leggen op het belang van samenwerking en gezamenlijke visievorming en zien het als hun taak om korte lijnen te creëren en initiatieven te bundelen. Waar welzijnsprofessionals diversiteit vanzelfsprekend vinden, beschouwen gemeenteprofessionals deze diversiteit eerder als een uitdaging die de ontwikkeling van

een gedeelde maatschappelijke agenda in de weg kan staan. Een gemeentelijk professional verwoordde dit als volgt:

“Maar goed, dan krijg ik de biljartclub daar en de breiclub daar. Ja, dat dat zoek ik helemaal niet, want ik wil juist mensen stimuleren om mee te denken over die maatschappelijke opgave. Die clubs en die initiatieven van bewonersinitiatieven rond bepaalde activiteiten, die zijn er altijd wel. Maar ik wil graag dat mensen meedenken over, hè, maar nou hebben we andere activiteiten. Hoe gaan we om met mensen met dementie in de wijk? Daar heb je een ander denkproces voor nodig. Dus ik probeer ze eigenlijk op een andere manier aan te spreken.” (Paula, gemeente).

De derde groep, de docent-onderzoekers, vult hun rol weer op een andere manier in. Zij richten zich vooral op kennisdeling en het zichtbaar maken van bewonersbehoeften via praktijkgericht onderzoek. Daarmee dragen zij bij aan het leggen van verbindingen tussen partijen. Waar welzijnsprofessionals bewoners vooral versterken en gemeenteprofessionals werken aan een gezamenlijke visie, fungeren docent-onderzoekers als brug. Ze vertalen bewonerservaringen richting beleid en benutten praktijkonderzoek om dialoog tussen partijen tot stand te brengen. Een professional illustreerde dit als volgt:

“Nou, eindelijk heb ik een ander rapport gemaakt, maar dat heeft er ook voor gezorgd dat hij klaar was op een moment dat de gemeente de wijk in ging met een inwonersavond. En ik heb er ook gezorgd dat ik daarbij was en dat ik hem dan heb gepresenteerd, zodat direct zowel beleidsambtenaren en de inwoners ook. Waardoor je met zijn allen ook de discussie aan kon gaan over die inhoud. Nou, dat heeft toen heel veel effect gehad, [...]. En dan allemaal met het idee van ja, dit hebben wij bij de inwoners opgehaald. Dus iedereen voelde eigenaarschap en ging dat mij vertellen hoe het in elkaar zat.” (Anke, docent-onderzoeker).

Uit de resultaten blijkt dat professionals op verschillende manieren bijdragen aan de verduurzaming van bewonersinitiatieven: welzijnsprofessionals door ruimte te bieden aan diversiteit, gemeenteprofessionals door samenwerking en gezamenlijke visies te stimuleren, en docent-onderzoekers door kennisdeling en dialoog te faciliteren. Deze verschillen laten zien dat de rol van professional bij verduurzaming uiteenloopt afhankelijk van de taakopvatting van verschillende beroepsgroepen.

4.2 Kenmerken van bewonersinitiatieven

In dit thema ligt de focus op de kenmerken van bewonersinitiatieven die professionals gebruiken om te bepalen welke ondersteuning passend is en vanuit welke rol zij opereren. Deze kenmerken omvatten onder andere de behoeften van het initiatief, eigenschappen van de betrokkenen, het aanwezige sociale kapitaal en de financiële situatie. Aansluitend wordt toegelicht hoe binnen een initiatief de verantwoordelijkheid wordt verdeeld, in hoeverre er sprake is van professionalisering, en in welke fase het initiatief zich bevindt.

4.2.1 Behoeftes

In dit subthema wordt ingegaan op hoe professionals rekening houden met de uiteenlopende behoeften van bewonersinitiatieven. Zo hebben zij ideeën over welke thema's belangrijk zijn voor senioren, erkennen ze dat behoeften per levensfase verschillen, en constateren ze dat mensen waarde hechten aan laagdrempelige initiatieven.

Thema's

Verschillende professionals geven aan dat ontmoeting en eenzaamheid belangrijke, maar tegelijkertijd complexe thema's zijn voor veel senioren. Buurtbewoners willen zich hier vaak actief voor inzetten, maar in de praktijk blijkt het lastig om mensen die eenzaamheid ervaren ook daadwerkelijk te betrekken bij een initiatief. Daarbij speelt mee dat eenzaamheid nog steeds een stigma met zich meedraagt en dat ouderdom vaak wordt geassocieerd met kwetsbaarheid, waardoor bewoners aarzelen om dit onderwerp rechtstreeks te benoemen. Een professional verwoordt dit als volgt:

“Er is ook een initiatief geweest... Omdat ze zagen dat er relatief veel oudere mensen in de wijk, ja, geen contact meer hebben, binnenblijven. En nou ja, ze willen daar graag mee helpen. Ook dat wat te verlichten, zou ik zeggen. Dat is echt iets wat buurtbewoners echt hebben gesignaleerd. Eigenlijk gewoon, hier willen we ons voor inzetten. Ja en tegelijkertijd is dat natuurlijk heel erg moeilijk. Je gaat ook niet zomaar bij iemand aanbellen en vragen van, ik denk dat je eenzaam bent.” (Jelmer, welzijn)

Een ander thema dat verschillende professionals signaleren onder senioren is de behoefte aan bewustwording en kennisdeling over ouder worden. Veel ouderen willen volgens hen niet alleen anderen kunnen ontmoeten, maar zich ook goed kunnen voorbereiden op het ouder worden en inzicht krijgen in de mogelijkheden die daarbij komen kijken. Een professional vertelt hierover:

“En verder zijn er gewoon hele leuke wijkinitiatieven die ook bijdragen aan het ouder worden, of het nadenken over ouder worden hè? Ik bedoel [wijk] heeft ook een ouderen café en daar komen iedere keer beleidsmatige thema's, of thema's die ouderen leuk vinden. Dan vragen ze aan de spreker en die

komt daar iets over vertellen. [...] Het is ook een stuk kennisdeling, daar hebben mensen ook heel veel behoefte aan.” (Paula, gemeente)

Uit dit citaat blijkt dat professionals signaleren dat er onder senioren niet alleen behoefte is aan sociale contacten, maar ook aan kennis en inzicht om actief en bewust met het ouder worden om te gaan.

De resultaten maken duidelijk dat professionals bij senioren zowel sociale ontmoeting als kennisdeling rond ouder worden stimuleren. Door initiatieven te ondersteunen die inspelen op contact en bewustwording, dragen zij bij aan de verduurzaming van bewonersinitiatieven en zorgen zij dat deze aansluiten bij de veranderende behoeften van ouderen.

Levensfase

Bewoners starten vaak initiatieven vanuit hun eigen interesse, de wens om iets bij te dragen of zich ergens voor in te zetten. Professionals geven aan dat zij deze ‘energie’ en de onderliggende behoeften van bewoners ontdekken door actief aanwezig te zijn in de gemeenschap. Om hier goed op aan te sluiten is maatwerk nodig, waarbij de professional optreedt vanuit de rol als facilitator. Een professional illustreert dit met een voorbeeld waarin duidelijk wordt hoe de behoeften van senioren in kaart werden gebracht:

“En op gegeven moment werden we teruggefloten door die ouderen, want die had zoiets van, ja, maar zover zijn wij nog helemaal niet. Ik bedoel, moet je nou toch eens kijken, want ik kreeg pas iemand en die vroeg gewoon die zei, ik heb net een smartphone, hoe kan ik een app daarop installeren zodat ik met mijn kinderen kan kletsen? En hoe zorg ik dan dat hij niet af gaat in de kerk? Dus die ouderen zitten met hele andere vragen rond technologie. Dus die beginnen misschien net met een smartphone of zo. Dat is wel grappig om te leren, want mensen zitten natuurlijk in heel veel verschillende fases.” (Paula, gemeente)

Uit dit voorbeeld blijkt dat de behoeften van senioren sterk kunnen verschillen, afhankelijk van de fase waarin zij zich bevinden, en vaak anders zijn dan de professional vooraf had gedacht. Ook andere professionals herkennen dat behoeften variëren per leeftijdsgroep of levensfase. Zo maakt een professional bijvoorbeeld onderscheid tussen de behoeften van ‘jeugdigen’ en senioren:

“Sommige dingen gaan wel gepaard met een bepaald sentiment in de buurt, zeg maar. Waarin een jeugdige er heel anders tegenaan zou kijken dan een oudere. Er is bijvoorbeeld een [BI]. Dat is een groep bewoners. Dat is een soort klankgroep voor de gemeente en daarin zeggen de bewoners van, goh wees eens wat transparanter over de processen van de wijkvernieuwing bijvoorbeeld. En dat zijn senioren die zich rondom die vraagstukken verzameld hebben. En je merkt dat dat een heel ander

sentiment met zich meebrengt, dan als je de jeugd vraagt over de over de wijkvernieuwing, zeg maar. Die staan heel anders in de wedstrijd op die manier, zeg maar.” (Daniël, welzijn)

Deze professional heeft gezien dat initiatieven per leeftijdsgroep sterk uiteenlopende vormen van betrokkenheid en behoeftes kunnen oproepen.

Daarnaast zijn er ook individuele verschillen tussen bewoners waar professionals rekening mee houden. Niet iedereen heeft de behoefte om actief te zijn in de buurt. Zoals een professional opmerkt:

“Maar ook mensen die wel zeggen, ja, ik kom thuis van mijn werk en dan doet de deur dicht en dan vind ik het wel goed. Want het is natuurlijk ook een aanname dat iedereen dingen met de burens wil doen. En je hoort ook mensen die zeggen, nou ik vind het prima zo.” (Louise, welzijn)

Professionals geven aan dat mensen die zich in een kwetsbare fase van hun leven bevinden, vaak andere en meer specifieke behoeften hebben dan in andere levensfasen. Tijdens deze periode staat het omgaan met hun situatie vaak centraal, waardoor er weinig ruimte overblijft om zich te richten op nieuwe initiatieven of activiteiten. Dit wordt duidelijk uit een voorbeeld dat een professional noemt over mensen met beginnende dementie:

“Mensen die jong en beginnend dementerend zijn, en die dus in de ‘niet plus fase’ beginnende dementie zitten, die zijn veelal niet toe aan iets collectiefs, zeg maar. Die zijn nog zo bezig met het ondergaan, met het feit dat ze iets hebben. En die vertaling die dat dat vraagt, zoveel aandacht denk, dat het kunnen overgeven aan dan zo'n initiatief, net even een stap te groot is.” (Wouter, welzijn)

Deze voorbeelden maken duidelijk dat bewoners sterk uiteenlopende behoeften hebben, afhankelijk van hun leeftijd, levensfase en persoonlijke situatie. Het vraagt van professionals dat zij voortdurend afstemmen en maatwerk leveren om aan te sluiten bij wat bewoners werkelijk nodig hebben. In relatie tot de onderzoeksvraag betekent dit dat professionals de verduurzaming van bewonersinitiatieven ondersteunen door hun begeleiding flexibel in te richten, zodat initiatieven zich kunnen blijven ontwikkelen en aansluiten bij veranderende behoeften in de gemeenschap.

Laagdrempeligheid

Professionals geven vaak aan dat mensen behoefte hebben aan laagdrempelige initiatieven.

Laagdrempeligheid kan zich op verschillende manieren uiten, bijvoorbeeld in de locatie of nabijheid van het initiatief. Vooral voor ouderen geven professionals aan dat het belangrijk is dat een initiatief zich dicht bij huis bevindt:

“Als je ervoor zorgt dat een initiatief heel dicht in de buurt is van waar iemand woont, is het aannemelijker dat iemand er ook makkelijker naartoe zou gaan, dan wanneer je iemand per definitie moet uitnodigen. Van goh, kom twee keer per week bij onze activiteiten langs, wees welkom, dan zit daar toch een soort van drempel op. Dus hoe dichter je het bij iemands voordeur kunt aanbieden, hoe aannemelijk het is, zeker op hogere leeftijd, dat iemand daar gebruik van zou maken.” (Wouter, welzijn).

Laagdrempeligheid blijkt volgens professionals niet alleen een kwestie van een toegankelijke locatie of praktische bereikbaarheid te zijn, maar gaat ook over de mate van inclusiviteit. Het gaat daarbij om initiatieven die voor iedereen openstaan en waar bewoners de kans krijgen om daadwerkelijk mee te doen. Dit maakt laagdrempeligheid tot een belangrijk principe voor het versterken van gemeenschapsgevoel en het voorkomen van uitsluiting. Een docent-onderzoeker benadrukt bovendien dat dit vaak gepaard gaat met co-creatie. Bewoners werken niet alleen naast elkaar, maar bouwen samen aan activiteiten en doelen.

“Maar daar scheppen die initiatiefnemer scheppen een soort van ruimte waarbij mensen elkaar kunnen ontmoeten en ze zijn inclusief, dus zoveel mogelijk mensen wel verwelkomen. Want er zit ook een co-creatief aspect achter. Want we willen met elkaar dingen gaan bereiken. We willen met elkaar dingen gaan doen. Dus nou, daar hebben we mensen voor nodig, inclusief en co-creatief. We gaan gewoon dingen organiseren. En soms lukt het wel, soms lukt niet. Maar dan hebben we het leuk met elkaar, dus dat maakt niet zoveel uit.” (Ralf, docent-onderzoeker)

Uit de gesprekken blijkt duidelijk dat professionals bij het ondersteunen van initiatieven rekening houden met de behoeften van bewoners. Deze behoeften verschillen afhankelijk van de levensfase en persoonlijke omstandigheden. Daarnaast benadrukken professionals het belang van een laagdrempelige opzet van initiatieven, zowel wat betreft nabijheid als inclusiviteit.

4.2.2 Kenmerken van betrokkenen

In deze paragraaf worden de kenmerken van de betrokkenen bij initiatieven besproken, die professionals gebruiken om te bepalen welke ondersteuning passend is. Met ‘betrokkenen’ worden alle mensen bedoeld die onderdeel zijn van het initiatief, zoals initiatiefnemers, vrijwilligers en deelnemers.

Denkers, doeners, leiders

Sommige professionals maken onderscheid tussen verschillende typen betrokkenen: doeners, denkers en leiders. Doeners zijn mensen die het liefst praktisch aan de slag gaan en weinig behoefte hebben aan organisatorische of beleidsmatige taken, omdat zij deze te theoretisch vinden. Denkers

vinden het juist interessant om na te denken over de opzet of richting van een initiatief. Leaders worden door professionals vaak kartrekkers of gangmakers genoemd. Dit zijn vaak initiatiefnemers met een duidelijke visie, die erin slagen anderen mee te nemen in hun verhaal. Professionals geven aan dat zij observeren uit welke typen een initiatief bestaat en hun rol daarop afstemmen. Als een initiatief bijvoorbeeld vooral uit doeners bestaat, nemen zij soms juist de organiserende taken op zich, zodat de betrokkenen zich kunnen richten op waar zij energie van krijgen. Een professional verwoordt dit als volgt:

“Een is een denker, een leider en de ander is een doener. En weet je, ook daar zit weer heel veel verschil tussen. Als een clubje doeners een initiatief gaan trekken en ze moeten een keer in die papieren werkelijkheid van een gemeente of van een zorgverzekeraar, weet ik veel. Dat is best ingewikkeld. Dan is het wat je als instantie kan doen, is die mensen ondersteunen juist in het schrijven van bijvoorbeeld. Maar heb je een stelletje goede schrijvers? Dan is dat weer niet nodig.” (Anke, docent-onderzoeker)

Uit deze beschrijving blijkt dat de professional haar ondersteuning flexibel inzet en waar nodig taken overneemt die niet passen bij het type betrokkenen van een initiatief. Daarnaast benadrukken professionals dat de behoefte aan ondersteuning ook kan veranderen in de tijd. Zo kan in de beginfase een leider nodig zijn om het initiatief op gang te helpen, maar zodra het loopt, kan een andere rol of competentie belangrijker worden (zie ook § 4.2.7).

Senioren

Daarnaast kwam de doelgroep van senioren tijdens de interviews regelmatig ter sprake. Professionals merken dat veel ouderen niet als kwetsbaar willen worden gezien en dat er soms een taboe rust op ouder worden. Ook kwam hierin weer terug dat professionals in het contact met senioren waarde hechten aan een positieve insteek, en niet alleen als probleem gezien willen worden. Initiatieven die vertrekken vanuit thema's als eenzaamheid bereiken deze doelgroep daarom niet altijd even goed. Een professional gaf aan dat initiatieven met een ander uitgangspunt, zoals beweeggroepen, een laagdrempelige manier bieden voor senioren om met anderen in contact te komen. Een professional geeft een voorbeeld die hierop aansluit:

“En er zijn mensen dus gaan sporten voor ouderen. Maar vanuit dat sporten vinden mensen het heel belangrijk, want op een gegeven moment... Mensen die dan eenzaam thuis zaten, die gingen bijvoorbeeld sporten, maar juist door even dat kopje koffie na afloop of even gezellig wat drinken, even praten. Hoe gaat het met je? En daar ontstaat dan ook ontmoetingen en verbinding. En in die ontmoeting en verbinding gebeurt van alles. Dus die groeien ook steeds meer, maar die pakken dus

nu ook die sociale thema's erbij, dus die haken nu ook aan. Ontzettend leuk om te zien.” (Paula, gemeente)

Een initiatief starten vanuit een luchtig thema, zoals beweging, kan aanknopingspunten bieden om zwaardere thema's als eenzaamheid bespreekbaar te maken en aan te pakken. Tegelijkertijd kunnen initiatieven die zich richten op senioren andere eisen stellen aan de vorm en invulling van ondersteuning. Dit blijkt uit de ervaring van een professional die betrokken is bij initiatieven waaraan mensen met dementie deelnemen:

“Maar op een gegeven moment als mensen natuurlijk dementie hebben en het wordt ingewikkelder, dan past dat soms niet in de structuur van oh, daar is een clubje dit en daar is een activiteit en daar kan je koffie drinken en zo kan je dag invullen. Dus dan moet je soms wat meer structuur en veiligheid gaan bieden aan de mensen die het betreft.” (Daphne, gemeente)

Dit illustreert dat initiatieven voor specifieke doelgroepen, zoals mensen met dementie, vaak behoefte hebben aan extra structuur en veiligheid, wat meer spontane, emergente bewonersinitiatieven niet altijd kunnen bieden.

Deze paragraaf laat zien dat de samenstelling van doeners, denkers en leiders en de specifieke behoeften van senioren bepalend zijn voor de manier waarop professionals hun ondersteuning vormgeven. Zij stemmen hun begeleiding af op de competenties en de fase van het initiatief, en betrekken senioren op een laagdrempelig manier. Deze flexibiliteit van professionals draagt bij aan de verduurzaming van initiatieven, omdat zij zo kunnen aansluiten bij wat betrokkenen op dat moment nodig hebben.

4.2.3 Sociaal kapitaal

Uit de gesprekken blijkt dat professionals een belangrijke rol spelen in het ondersteunen van initiatieven bij het opbouwen van sociaal kapitaal. Professionals geven aan dat zij actief meedenken met bewonersinitiatieven over welke contacten van waarde kunnen zijn voor de ontwikkeling van een initiatief. Ze benoemen dat bewoners hierbij soms drempels ervaren, of handelingsverlegenheid voelen in het benaderen van anderen. Tegelijkertijd wordt ook opgemerkt dat mensen in gemeenschappen vaak al veel zelf organiseren. Het is dan aan de professional om deze bestaande netwerken te herkennen en zichtbaar te maken.

In de eerste plaats kunnen professionals, met name in de beginfase van een initiatief, bewoners ondersteunen bij het leggen van contacten met andere buurtgenoten. Door anderen erbij te betrekken, kan het draagvlak voor een initiatief worden vergroot en wordt de verantwoordelijkheid verdeeld over meerdere betrokkenen.

Daarnaast brengen professionals bewonersinitiatieven regelmatig met elkaar in contact. Op die manier kunnen betrokkenen van elkaar leren en kunnen bestaande capaciteiten beter worden benut. Dit vraagt wel dat een professional goed op de hoogte is van wat er speelt in de gemeenschap. Zoals één van de professionals toelichtte, hielp hij bewoners door hen aan elkaar te koppelen bij het aanvragen van subsidies.

“Want de subsidie kan je alleen maar aanvragen als je vereniging bent of een stichting. Dus ja, dat zit je in de goede modus en dan... Moeten we nou een stichting worden of een vereniging? En dat vergt weer allerlei regeltjes en verantwoordelijkheden. Nou, dat is maar een voorbeeldje, waarvan bewoners dat die dat ook niet gelijk begrijpen of van, hoe zit dat nou? Ja, daar loop je dan tegenaan. Dan probeer ik gebruik te maken van mijn systeem netwerk. En dan zoek ik bijvoorbeeld naar een stichting in het dorp of in de wijk die misschien helemaal niks met een speeltuin heeft, maar die aanvraag zou kunnen doen. Dus zo probeer ik dan, nou ja, het op te lossen.” (Jelmer, welzijn)

Tot slot benoemen verschillende professionals dat zij een belangrijke rol spelen in het verbinden van initiatieven met formele organisaties, zoals de gemeente, welzijnsorganisaties of woningcorporaties. Voor het aanvragen van subsidies is bijvoorbeeld contact met de gemeente nodig. Dit vraagt om specifieke vaardigheden. Bewoners moeten namelijk in staat zijn om ‘de taal van de gemeente’ te spreken en weten hoe ze hun initiatief kunnen presenteren. Niet iedereen beschikt over dit zogenoemde ‘institutioneel kapitaal’, een term die één van de professionals gebruikte om deze kennis en ervaring te duiden. Dit is niet alleen een kwestie van kunnen, maar ook van durven. Bewoners moeten het idee hebben dat ze recht hebben op ondersteuning of aanspraak mogen maken op subsidie. Een professional kan hier een ondersteunende rol in vervullen door het eerste contact te leggen, of bewoners hierin te begeleiden. Hierbij benoemen professionals dat het uiteindelijk altijd het doel is om bewoners hierin zelfstandig te laten opereren. Zo benoemt een professional hoe een initiatief nu zelfstandig het contact met de gemeente kan onderhouden:

“En ik denk, een paar maanden geleden kreeg ik een appje van de kartrekker van de organisatie, [---]. Dat ze mijn ondersteuning met betrekking tot de subsidies niet meer nodig hadden. Omdat het contact met de gemeente zo goed was dat ze het nu zelf konden. [...] En dan konden ze dusdanig op voortbouwen dat ze daarin mij niet meer nodig hadden, zeg maar. Nou, dat is het beste nieuws wat je kan krijgen eigenlijk, ja.” (Daniël, welzijn)

Deze paragraaf laat zien dat professionals een rol spelen in het opbouwen van sociaal kapitaal rondom bewonersinitiatieven. Door bewoners te ondersteunen bij het leggen van contacten, hen met elkaar en met formele organisaties te verbinden en drempels in communicatie of regels te helpen overbruggen, vergroten zij het draagvlak van initiatieven. Deze begeleiding draagt bij aan de

verduurzaming van bewonersinitiatieven, omdat het initiatieven niet alleen sterker maakt in de opstartfase, maar ook toewerkt naar meer zelfstandigheid en continuïteit.

4.2.4 Financiën

Financiën vormen een thema waar professionals in de begeleiding van initiatieven vaak niet omheen kunnen. Verschillende professionals geven aan dat het verkrijgen van structurele financiering een veelvoorkomende 'bottleneck' vormt voor bewonersinitiatieven. Veel initiatieven zijn in hun voortbestaan afhankelijk van subsidies, waarbij het regelmatig als voorwaarde wordt gesteld dat het initiatief een formele organisatievorm aanneemt, zoals een stichting of vereniging. Professionals benoemen dat zulke eisen kunnen botsen met de oorspronkelijke insteek en eigenheid van het initiatief:

"Dan moet je dus ook door de hoepeltjes van die financiën dus springen, dus aan al die voorwaarden voldoen. Waardoor het initiatief een beetje weg kan lopen bij de oorspronkelijke doel of bij de eigenheid die het was, zeg maar. En als jij in een keer met zorgverzekeraars of met een gemeente of met een corporatie om tafel moet zitten, dan moet je ook aansluiting zoeken bij hun taal en eigenlijk ook de competenties te hebben om daar doorheen te gaan. Het kan gewoon best wel ingewikkeld zijn en veel vragen van mensen. Wil niet zeggen dat mensen het niet kunnen. Want er zijn heel veel mensen die het wel kunnen." (Anke, docent-onderzoeker)

Uit het bovenstaande citaat blijkt daarnaast dat het aanvragen van financiering om bepaalde vaardigheden vraagt, waar betrokkenen niet altijd over beschikken. In zulke gevallen kunnen professionals ondersteuning bieden, bijvoorbeeld door mee te denken over de organisatievorm, te helpen met subsidieaanvragen of als tussenpersoon op te treden in het contact met de gemeente.

De resultaten laten zien dat het binnenhalen van financiering bepaalde eisen stelt die de eigenheid van initiatieven kunnen beperken. Bovendien vraagt structurele financiering om bepaalde vaardigheden van betrokkenen, die niet altijd vanzelfsprekend aanwezig zijn, maar wel nodig zijn om de toekomst van een initiatief te waarborgen.

4.2.5 Verdeling van verantwoordelijkheid

Een ander terugkerend thema in de gesprekken is de verdeling van verantwoordelijkheden binnen bewonersinitiatieven. Vaak neemt één individu of een klein groepje het voortouw binnen een initiatief. Deze groep wordt door professionals vaak aangeduid als 'actieve bewoners'. Tegelijkertijd stellen zij dat een minder hiërarchische verdeling van taken vaak beter werkt, namelijk een situatie waarin iedereen een deel van de verantwoordelijkheid draagt. Een van de professionals verwoordt dit als volgt:

“Dus we hebben ook gezocht naar een manier van verdelen van taken en verantwoordelijkheden, waarbij iedereen een stukje van de taart krijgt in plaats van dat iemand een halve taart meteen op zijn bordje geschoven krijgt.” (Wouter, welzijn)

In lijn hiermee wordt benoemd dat het niet helpend is om te blijven denken in de klassieke rolverdeling van initiatiefnemers, vrijwilligers en deelnemers. Die indeling benadrukt hiërarchieën en zorgt ervoor dat sommige mensen zich automatisch verantwoordelijker voelen dan anderen.

Professionals zien ook dat mensen die eerst als deelnemer aansluiten, later doorgroeien naar een rol als vrijwilliger. Daarom benadrukken zij dat het belangrijk is om hier in een vroeg stadium met het initiatief in gesprek te gaan over de verdeling van verantwoordelijkheid. In een latere fase is het namelijk vaak lastiger om taken over te dragen, omdat er dan al een bepaalde afhankelijkheid of vast patroon is ontstaan.

Volgens professionals draagt een evenwichtige en zo min mogelijk hiërarchische verdeling van verantwoordelijkheden bij aan de verduurzaming van initiatieven, omdat dit voorkomt dat de last op een kleine groep rust en meer bewoners zich blijvend betrokken voelen.

4.2.6 Professionaliseren

Professionals beschouwen het professionaliseren van een initiatief in latere stadia, waarin het initiatief zich mogelijk richt op verduurzaming, als een onvermijdelijke stap. Hierbij erkennen zij dat deze ontwikkeling zowel positieve als negatieve gevolgen met zich meebrengt.

Aan de positieve kant benoemt een professional dat het werken met een bestaand concept of een herkenbare ‘formule’ bewoners kan legitimeren om zelf initiatief te nemen. Een professional legt dit uit aan de hand van het landelijke concept van de ‘lief en leedstraat’:

“Dat je als buurtbewoner zoiets hebt van hé, ik wil wat betekenen voor mijn buurt. Maar ik weet niet zo goed wat. En je leest dit, dat je denkt van, hé, maar, ja daar daarin kan ik me wel vinden. En dat is dan heel legitiem om vanuit die ontwikkeling de buurt in te gaan met een flyertje, van hé, hallo, ik kom eens even buurten. Mensen willen zich heel vaak wel inzetten voor de buurt, maar dan weten ze niet zo goed hoe te beginnen bijvoorbeeld. En dan is dit natuurlijk een hele mooie landelijke ontwikkeling. Om dat te doen. Er zit een hele campagne achter en je kan flyers opvragen bijvoorbeeld. [...] Dan committeren ze zich zeg maar daaraan. Dan voelt het wat legitiemer om daar vanuit zeg maar te gaan vragen hoe het gaat in de buurt inderdaad.” (Daniël, welzijn)

Dit laat zien dat een bestaand concept steun kan bieden aan mensen die zich willen inzetten, maar handelingsverlegen zijn en niet goed weten waar te beginnen. Door een duidelijk concept voelen zij zich gesteund en aangemoedigd om in actie te komen. Daarnaast kan professionalisering deelnemers

ontlasten. Bijvoorbeeld doordat een betaalde kracht bepaalde organisatorische taken overneemt en de continuïteit van het initiatief bewaakt. Hierdoor kunnen deelnemers zich richten op de aspecten die zij leuk vinden of waar zij energie van krijgen, wat hun betrokkenheid en motivatie op de langere termijn versterkt.

Tegelijkertijd benoemen professionals ook de keerzijde van professionalisering. Zo kan het zijn dat sommige deelnemers door de professionalisering van het initiatief automatisch meer verantwoordelijkheden krijgen, zoals het aanvragen van subsidies of het voeren van overleg met externe partijen. Deze deelnemers ontwikkelen hierdoor een zekere ‘voorsprong’ op anderen, wat tot spanningen kan leiden binnen de groep. Zoals één professional het verwoordt:

“En wat ik ook heel belangrijk vind, is ook wel een aspect wat vaak wel onderbelicht is gebleven, als je inwoners betrokken zijn er allerlei initiatieven voor de omgeving of wat dan ook. Dat is vrij intensief over het algemeen. De complexere initiatieven kosten heel veel tijd, je leert van alles. Dus jij krijgt ook een soort van voorsprong op anderen, maar door anderen niet altijd begrijpen waar je mee bezig bent, waardoor je soms ook wel onenigheid kan krijgen in dorpen of in wijken.” (Anke, docent-onderzoeker)

Concluderend, kan professionalisering bijdragen aan de verduurzaming van bewonersinitiatieven door structuur, continuïteit en houvast te bieden, maar brengt ook het risico met zich mee dat verschillen tussen betrokkenen toenemen en de onderlinge dynamiek onder druk komt te staan.

4.2.7 Fase initiatief

In dit subthema worden de verschillende ontwikkelingsfasen van een initiatief besproken. Daarbij komt naar voren dat professionals hun rol voortdurend afstemmen op de fase waarin het initiatief zich bevindt. In latere stadia kan de wens ontstaan om het initiatief te verduurzamen, al verschillen de opvattingen van professionals hierover.

Opstartfase

In de opstartfase nemen professionals vaak een netwerkende, organiserende of faciliterende rol aan. Een professional omschrijft dit als het voortdurend bij zich dragen van een ‘databank aan ideeën’, ontstaan uit gesprekken met bewoners. Ideeën die in de ‘waan van de dag’ verloren dreigen te gaan, probeert deze professional op subtiële wijze opnieuw onder de aandacht te brengen wanneer het moment daar rijp voor is. Meerdere professionals geven aan in deze vroege fase intensieve gesprekken te voeren met initiatiefnemers. Een professional legt uit hoe de ondersteuning in de vroege fase kan verlopen:

“Ja, ik kan wel een voorbeeld geven [pakt een folder] Nou hier, dit is net opgestart. Dat heet [---]. Dat zijn een aantal seniore bewoners in de wijk [---]. Van die kant van de [straat]. En die wilde wat doen voor andere senioren in de wijk. Mensen die in hun eentje zijn of hulp nodig hebben. En nou, die hebben mij benaderd. En ik heb ze geholpen met ja, zeg maar zich organiseren en andere bewoners erbij te betrekken. Maar ze hebben ook contact gelegd met [zorginstelling]?” (Jelmer, welzijn)

Daarbij ligt de nadruk op het creëren van draagvlak en het betrekken van andere bewoners met een gedeeld doel, belang of interesse. Ook kan het soms nodig zijn om initiatiefnemers af te remmen.

Een professional verteld bijvoorbeeld:

“Nou ja, soms heb je natuurlijk wel mensen die er heel lang zitten en die hele wilde ideeën hebben, maar eigenlijk het ook niet lukt om het te realiseren. Ja, dan op ten duur denk je dan van, nu is het al vier keer geprobeerd. Dus ja, nu is het wel even klaar misschien? Van nou, maar even kijken of het nog weer opkomt. Maar dan, ja dus niet alles is even levensvatbaar als bewonersinitiatief. (Daphne, gemeente)

Zoals deze professional omschrijft, kan het ook voorkomen dat een bewoner herhaaldelijk probeert een initiatief op te starten dat niet van de grond komt. Dit kan komen doordat het ontbreekt aan voldoende organisatiekracht of draagvlak in de buurt. Ook kan het zijn dat initiatiefnemers in een conflict terecht komen, waardoor ze niet voorbij de opstartfase komen.

Verduurzamen

Wanneer een initiatief eenmaal draait, verschuift de rol van de professional meer naar de achtergrond. Zij leggen de verantwoordelijkheid terug bij de bewoners en vertrouwen erop dat het initiatief zelfstandig verder kan. Professionals benadrukken dat wederzijds vertrouwen hierin essentieel is. Alleen al het gevoel dat er op hen wordt vertrouwd, kan voor bewoners voldoende zijn om verder aan de slag te gaan met een initiatief. In deze fase zijn professionals vooral faciliterend aanwezig. Bij succesvolle initiatieven ontstaat soms de wens, vanuit beleid of praktijk, om deze te verduurzamen, bijvoorbeeld door deze uit te breiden naar andere buurten. Veel professionals zijn hierover terughoudend. Ze twijfelen of het verduurzamen van een initiatief altijd gewenst is. Zoals één van hen opmerkt:

“Niet alles hoeft structureel te worden, hè? En mensen hebben ook niet altijd die behoefte. Ze vinden het ook gewoon leuk om met elkaar na te denken over dit soort thema's en die bewustwording.” (Paula, gemeente)

Verschillende professionals noemen dat elke buurt zijn eigen sfeer, energie, cultuur en 'kleur' heeft. Een initiatief dat succesvol werkt in één buurt, is daarom niet zomaar overdraagbaar naar een

andere buurt. Een professional stelt daarom dat verduurzaming alleen kans van slagen heeft als het initiatief gebaseerd is op een concept waarin ruimte is voor lokale verschillen. Een ander benoemt het belang van een divers aanbod aan initiatieven. Niet iedereen voelt zich thuis bij hetzelfde initiatief. Daarom moet er ruimte zijn voor een diversiteit aan initiatieven. Weer andere professional benoemt dat het voor betrokkenen soms makkelijker is om zich in te zetten voor een kortdurend initiatief. Bij langdurige initiatieven is de kans groter dat mensen gaandeweg afhaken. Persoonlijke omstandigheden kunnen veranderen, waardoor prioriteiten verschuiven en de ruimte voor betrokkenheid kleiner wordt.

Vooruitkijken

Daarnaast zien professionals het ook als hun taak om vooruit te blijven kijken en bewoners perspectief te bieden op wat er mogelijk is in hun buurt. Sommigen doen dit door op een voorzichtige en tactvolle manier thema's of ideeën te introduceren, zonder bewoners te overspoelen met informatie. Zoals één van hen waarschuwt:

“En als je ze overlaat met allemaal ideeën en informatie, dat kan dat natuurlijk weer heel averechts werken. Ja, maar ik denk wel van subtiel een beetje inmasseren van, weet dat je samen ook je eigen buurt kunt vormgeven.” (Louise, welzijn)

Deze uitspraak laat zien dat professionals bewust zoeken naar een balans tussen het stimuleren van initiatief en het respecteren van het tempo en de draagkracht van bewoners.

Einde initiatief

Professionals benoemen dat initiatieven om verschillende redenen tot een einde komen. Een vaak genoemde reden is het gebrek aan structurele financiering. Ook het vasthouden van betrokken deelnemers vormt een uitdaging. Toch hoeft het stoppen van een initiatief niet per se als een mislukking te worden gezien. Een professional merkt op dat bewoners soms simpelweg behoefte hebben aan iets nieuws, en dat een initiatief opnieuw kan worden vormgegeven. Een ander benadrukt dat het sociaal kapitaal dat is opgebouwd binnen een aflopend initiatief op andere manieren doorwerkt:

“Ja, je zegt wel verduurzamen, maar het is ook niet erg dat sommige dingen gewoon tijdelijk zijn en dat... Je weet niet altijd tot wat voor een spin-off dat leidt. Dat weet je niet van tevoren. Maar bijvoorbeeld, mensen die bij die bij [BI] heel actief waren, zitten bijvoorbeeld nu als bestuurslid in een buurtcentrum bijvoorbeeld, hè? Dus dat is ja nou, dat is dan niet direct helemaal verduurzaamd, ze hebben ook dingen overgenomen die ze eerst daar deden. [...] Dus dat is ook helemaal niet erg. Hoeft

toch niet alles dan precies zo overeind te houden? Het is ook een beetje fluïde. Dat is ook juist het leven en het past ook.” (Daphne, gemeente)

Deze uitspraak benadrukt dat verduurzaming volgens professionals niet altijd betekent dat een initiatief in zijn oorspronkelijke vorm blijft bestaan, maar dat het ook kan voortleven in nieuwe vormen van betrokkenheid en ervaring onder bewoners.

Timing

Wat ten slotte ook vaak in de gesprekken terugkomt, is het belang van de timing van de ondersteuning die professionals bieden. Ze voelen aan wanneer een initiatief welke vorm van ondersteuning nodig heeft, en volgen daarbij het tempo van bewoners. Bijvoorbeeld door op het juiste moment het gesprek aan te gaan over relevante thema's. Ook benoemen verschillende professionals dat zij op cruciale momenten andere relevante partijen bij een initiatief hebben betrokken. Een professional geeft hiervan een voorbeeld:

“Dat was wel heel mooi, want ze hadden ook hele goede timing. Want de gemeente had bijvoorbeeld ook daar nog geen plannen voor liggen, [...]. Dus dat veld is nu zeg maar zo ingedeeld dat dat [---] jaarlijks daar kan plaatsvinden. En dat was gewoon iets heel positiefs vanuit alle partijen. Zeg maar dat dat zo kon.” (Amanda, welzijn)

De resultaten in deze paragraaf maken duidelijk dat initiatieven verschillende fasen doorlopen en dat professionals hun rol steeds aanpassen op wat er op dat moment nodig is. Verduurzaming krijgt daarbij verschillende betekenissen. Soms gaat het om structurele inbedding van een initiatief, maar het kan ook gaan om het doorwerken van opgedane ervaringen en contacten. Professionals spelen hierin een rol door bewoners te ondersteunen waar nodig, maar ook door ruimte te laten voor eigen tempo en dynamiek.

4.3 Samenwerking met andere partijen

Professionals geven aan dat zij bewonersinitiatieven ondersteunen in de samenwerking met verschillende partijen, zoals welzijnsorganisaties, woningcorporaties en de gemeente. In deze samenwerkingen komt regelmatig de spanning tussen de leefwereld van bewoners en de systeemwereld van instituties naar voren. Veel professionals benoemen dat deze twee werelden niet goed op elkaar aansluiten, wat de communicatie en continuïteit tussen bewonersinitiatieven en andere partijen bemoeilijkt. Tegelijkertijd wordt duidelijk dat de begrippen leef- en systeemwereld moeilijk te vatten zijn, omdat er in de praktijk geen duidelijke grens is tussen deze twee werelden.

4.3.1 Leef- en systeemwereld

In de samenwerking tussen bewoners en professionals komt geregeld naar voren dat beide groepen vanuit een andere logica denken en handelen, een verschil dat door veel professionals wordt aangeduid met de begrippen leefwereld en systeemwereld. Bewoners willen vooral iets betekenen voor hun directe leefomgeving. Hun inzet is vaak gedreven door idealisme, een gedeelde behoefte of persoonlijke betrokkenheid. Daarbij worden besluiten doorgaans genomen op basis van gevoel, ervaring en nabijheid. Zoals een professional het verwoordt:

“Omdat vrijwilligers zich ergens vrijwillig voor inzetten, het wordt hun ‘kindje’ met hart en ziel. Er is voor hen veel meer emotionele betrokkenheid bij wat ze doen dan voor de beroepskrachten.”
(Anneloes, docent-onderzoeker)

Deze emotionele betrokkenheid van bewoners kan echter botsen met de zienswijze van professionals. Waar bewoners vooral handelen vanuit betrokkenheid in hun eigen wijk, zijn professionals vaak gebonden aan structuren die hen dwingen tot rationele afwegingen. Zij werken namelijk vanuit een systeem dat gestuurd wordt door regels, procedures en financiën. Een professional omschrijft hoe deze ‘mismatch’ in de praktijk eruit kan zien:

“Alleen je hebt... Daarom noemde ik het in het begin ook systeem en bewoners. Op het moment dat je in het systeem werkt, heb je toch te maken met procedures en regels en geldstromen? En dat kan een belemmering zijn. En soms brengt dat een stukje ongeduld of onbegrip vanuit bewoners. Van ja, waarom kan dat niet zo en moet gewoon allemaal via dit en via dat. En dus iedereen doet zijn best en samenwerking is op die manier prima. Maar ja, je merkt wel echt, ja daar, zeg maar dat daar verschil in zit.” (Jelmer, welzijn)

Verschillende professionals geven aan dat dit verschil in logica regelmatig leidt tot wederzijds onbegrip. Bewoners raken gefrustreerd omdat hun verwachtingen en logica niet lijken aan te sluiten bij de manier waarop besluiten genomen worden in het systeem. Tegelijkertijd zijn er bij professionals gevoelens van verbazing over het gebrek aan respons of begrip vanuit bewoners. Een andere professional weet deze onbegrip vanuit zowel bewoners als het systeem goed toe te lichten:

“Ja, en waar ik het gewoon echt in gesprek, gewoon in het dagelijkse gesprek met bewoners en met gemeenten het vooral in terug hoor, zijn dat ze zich ontzettend verbazen over bepaalde keuzes die worden gemaakt. Zo van, waarom heeft de gemeente dit veld zo ingezaaid? Waarom is hier wild bloei? [...] Waarom belt er niemand van de gemeente aan? Dus dat zijn hele tijd van die vragen over bepaalde keuzes van, we snappen het gewoon niet. En de gemeente andersom heeft zo iets van waarom lezen bewoners die nieuwsbrieven niet? We hebben toch al die informatie gestuurd? [...]

Maar van tevoren bijvoorbeeld niet checken van, hoe is het uitnodigingsproces gegaan? [...] Hè, een beetje dat. Het menselijke erachter mist gewoon in dat soort keuzes. (Amanda, welzijn)

Professionals hebben vaak beperkte capaciteiten of tijd beschikbaar, waardoor bewonersinitiatieven moeten aansluiten bij bestaande beleidsdoelstellingen. Dit kan de ruimte voor menselijkheid en maatwerk in besluitvorming beperken. Dezelfde professional vervolgt:

Waarvan ik zoiets heb van ja, ik krijg beide perspectieven, krijg ik mee. Ja, mijn team en ook andere wijkprofessionals die een beetje daar ook tussenin zitten. Aan ons met zijn allen om te gaan kijken naar van, hé, hoe kun je dat gat gaan dichten eigenlijk? (Amanda, welzijn)

Hieruit blijkt dat professionals die zich aan de rand van de systeemwereld bevinden, zoals het wijkteam, een belangrijke rol kunnen spelen in het dichten van het gat tussen de leefwereld van bewoners en de formele systeemwereld. Doordat zij dagelijks schakelen tussen beide werelden, zijn zij in staat om beide perspectieven te begrijpen en te vertalen. Deze verbindende rol is belangrijk voor de verduurzaming van bewonersinitiatieven. Door bruggen te slaan, misverstanden te verkleinen en samenwerking te versterken, helpen zij initiatieven om op de lange termijn te blijven bestaan en zich verder te ontwikkelen.

4.3.2 Communicatie

In dit subthema worden de ervaringen van professionals met de communicatie van andere partijen toegelicht. Professionals geven aan dat het systeem door bewoners vaak wordt ervaren als ontoegankelijk, traag en ingewikkeld. Het wordt omschreven als ‘stroperig’ en werkend met een eigen taal die niet vanzelfsprekend begrijpelijk is voor mensen buiten het systeem. Een professional schetst hoe dit in de praktijk doorwerkt:

“Ja, komt omdat gewoon een gemeente super stroperig en log is. Ja, log functioneert eigenlijk. Met verschillende afdelingen die, in ieder geval in de gemeente [---], iedereen doet ontzettend hun best. Om niemand persoonlijk af te vallen. Maar afdelingen die gewoon ook niet met elkaar communiceren, waardoor zij intern ook niet goed van elkaar op de hoogte zijn. En dan kun je zo een bewonersinitiatief ook gewoon heel moeilijk faciliteren en ondersteunen.” (Amanda, welzijn)

Daarnaast benoemen professionals dat communicatie vanuit het systeem vaak eenrichtingsverkeer is. Informatie wordt gezonden, maar echte dialoog met bewoners ontbreekt vaak, terwijl dit nodig is om elkaar te begrijpen en samen verder te komen. Verschillende professionals zien het dan ook als hun taak om de kloof tussen de leef- en systeemwereld te overbruggen. Zij beschrijven hun rol als die van ‘vertaler’, ‘bumper’ of ‘oliemannetje’. In die rol leggen zij bewoners in begrijpelijke taal uit wat er binnen het systeem gebeurt en omgekeerd. Een

professional legt bovendien uit dat bewoners vaak geen zicht hebben op de obstakels waar professionals binnen het systeem tegenaan lopen. Als daar geen uitleg over wordt gegeven, leidt dat al snel tot wantrouwen en frustratie:

“Vanuit mijn bevindingen zijn over het algemeen inwoners best wel redelijk als ze begrijpen waarom het gaat zoals het gaat. Het is vaak het onbegrip en niet snappen van radiostilte. Soms is een gemeente ook heel hard bezig met iets te regelen, maar loopt het intern tegen van alles aan en dat kost gewoon tijd. Loskrijgen van financiën of inderdaad toestemmingen vanuit vergunningen, procedures of vanuit de raad. Het kan van alles zijn. En dan is het stil naar de buitenwereld. En ja, de buitenwereld zegt, ja verdorie we hebben wel drie maanden geleden die vragen besproken. We hebben nog geen antwoord, hoe zit dit? Nou ja, stomme gemeente, niet betrouwbaar. Je hebt er niks aan.” (Anke, docent-onderzoeker)

In zulke situaties kan de tussenkomst van een professional helpen. Door bewoners uit te leggen waarom iets langer duurt, ontstaat meer begrip en transparantie. Sommige professionals proberen daarbij ook de communicatievorm zelf aan te passen, zodat deze beter aansluit bij de leefwereld van bewoners. Zo deelt een professional een praktijkvoorbeeld waarbij gebruik werd gemaakt van een chatgroep in plaats van formele nieuwsbrieven om bewoners te betrekken bij de herinrichting van een wijk:

“Een beetje een andere manier van werken, denken, communiceren. Ik heb ook bijvoorbeeld nu sinds kort bij het ontwerp van een bepaald deel van de wijk, dus bijvoorbeeld het groen en speelruimte. Dat daar nu een appgroep is ontstaan met bewoners, met mij en met [---] van de gemeente. En nou, dat gaat gewoon dagelijks door. [...] Dus en dan zie je dat dat daar gewoon een, nou ja, heel gelijkwaardige, ja, samenwerking soort van in ontstaat. En dat [---] leert daar bijvoorbeeld ook weer van, zo kan dat ook. Je hoeft niet droge nieuwsbrieven de wijk in te sturen die mensen toch niet lezen. Waarom is niemand op de hoogte? Nou ja, omdat je dus hebt gecommuniceerd via een nieuwsbrief en dat werkt vaak niet. Dus zo leert iedereen eigenlijk wel een beetje van, hé, zo kan het dus bijvoorbeeld ook.” (Amanda, welzijn)

Dit voorbeeld laat zien dat directe, informele communicatie kan bijdragen aan een meer gelijkwaardige relatie tussen bewoners en professionals. In plaats van alleen informatie te zenden, ontstaat er een dialoog waarin ruimte is voor afstemming en samenwerking. Tegelijkertijd benadrukt een andere professional dat het beeld van een logge en trage bureaucratie niet altijd terecht is. Soms kunnen processen juist verrassend snel verlopen:

“En die [gemeente] pakken het doorgaans relatief snel op. Zijn mensen vaak ook over verrast. Want de gemeente staat natuurlijk bekend als traag, maar dat soort subsidies kunnen zij best wel snel, met

even kort overleggen met de wethouder, ook allemaal toekennen. Dus dat is voor mensen ook fijn dat ze ook zien van, wauw ons plan wordt gewaardeerd, kunnen we nu even naar de volgende fase toe.”
(Louise, welzijn)

Binnen het systeem is dus soms sneller actie mogelijk dan bewoners verwachten. Deze professional ziet het daarom ook als haar taak om het eenzijdige beeld van de ‘trage gemeente’ bij bewoners te nuanceren en realistische verwachtingen te scheppen over wat er wel en niet mogelijk is.

De resultaten maken duidelijk dat de manier waarop communicatie vanuit het systeem wordt ingericht van grote invloed is op hoe bewoners dit ervaren. Formele en eenzijdige communicatie voedt eerder gevoelens van afstand en wantrouwen, terwijl meer directe en toegankelijke vormen juist ruimte scheppen voor vertrouwen, betrokkenheid en gelijkwaardigheid. In de praktijk zien professionals dat dit verschil niet alleen de relatie tussen het systeem en bewoners bepaalt, maar ook doorwerkt in de voortgang van bewonersinitiatieven. Waar communicatie stroef verloopt, zien professionals dat initiatieven eerder vastlopen. Wanneer er een open dialoog ontstaat, blijkt samenwerking tussen initiatieven en het systeem juist beter van de grond te komen.

4.3.3 Continuïteit

Een terugkerend thema onder professionals is het belang van continuïteit binnen samenwerkingen met verschillende partijen. Bewonersinitiatieven zijn vaak gebaat bij een vast aanspreekpunt binnen een organisatie, iemand met wie korte lijnen bestaan en die hun weg weet binnen het systeem. Een professional licht dit toe:

“Hebben ze hele korte lijntjes met wethouders en wordt alles zo geregeld. Maar ik heb ook wel gezien, bijvoorbeeld als zo iemand dan een poosje in een gebied werkt en dat loopt lekker en die wordt ziek. En die gaat wat anders doen of die stopt, met pensioen. Ja, dan is in een keer die het gebrek aan continuïteit, zeg maar. Dat kan wel zorgen dat zo'n proces ook weer flopt. Maar dan moet er iemand anders op komen. Het is dus in die zin ook... Kan heel erg persoonsgebonden zijn, of iets werkt of niet.” (Anke, docent-onderzoeker).

Wanneer contactpersonen wisselen of bewoners met meerdere aanspreekpunten te maken krijgen, kan dit verwarrend zijn en het vertrouwen ondermijnen. Professionals benoemen dat het tijd kost om duurzame samenwerkingsrelaties op te bouwen. Ze zoeken daarom actief contact met mensen binnen het systeem waar ze goede ervaringen mee hebben. Een professional licht dit toe:

“Ik ervaar ze echt als betrokken mensen, dus het zijn geen typische ambtenaren die achter hun bureau blijven zitten en weinig in de wijk komen. Of niet bij bewoners willen spreken. Maar misschien is dat ook wel een beetje doordat ik naarmate de tijd een beetje de juiste personen aan de mouw heb

kunnen trekken. Want ik weet dat er ook wel collega's zijn binnen de gemeente die wel een beetje die werkmentaliteit hebben. Maar gaandeweg, dan verlies die uit het oog en dan weet je wel iemand anders te vinden. Dus ik heb nu eigenlijk wel een beetje een groep aan gemeentelijke collega's om me heen kunnen verzamelen die ook gewoon betrokken zijn en laagdrempelig en mee willen denken.” (Amanda, welzijn)

Deze ervaringen laten zien dat samenwerkingen kwetsbaar zijn voor wisselingen in aanspreekpunten binnen organisaties. Het opbouwen van vertrouwen en korte lijnen kost tijd, en kan bij uitval of vertrek snel weer verloren gaan. Daarmee is deze continuïteit een belangrijke randvoorwaarde voor de duurzaamheid van bewonersinitiatieven. Zonder vaste en betrouwbare aanspreekpunten is het lastig om structureel samen te werken en initiatieven blijvend te ondersteunen. Professionals proberen die continuïteit deels zelf te waarborgen door actief contacten te leggen met betrouwbare personen binnen verschillende organisaties.

4.3.4 Scheiding tussen leef- en systeemwereld

Voor professionals is het spreken over de leef- en systeemwereld soms ingewikkeld. Dat komt omdat zij zelf onderdeel zijn van de systeemwereld, omdat ze werken binnen organisaties die gestuurd worden door beleidsdoelen en regelgeving. Dit maakt dat zij niet volledig buiten het systeem kunnen staan, ook al worden zij in hun werk vaak geacht de leefwereld te vertegenwoordigen. Hier kan spanning ontstaan doordat professionals de logica en beperkingen van het systeem herkennen, maar moeten tegelijkertijd aansluiting vinden bij de beleving van bewoners. Een professional benoemt dit:

“Daarom noemde ik het in het begin ook systeem en bewoners. Op het moment dat je in het systeem werkt, waar ik natuurlijk ook onderdeel van ben als wijkteam, heb je toch te maken met procedures en regels en geldstromen? En dat kan een belemmering zijn.” (Jelmer, welzijn)

Tegelijkertijd bevinden veel professionals zich juist op het snijvlak van deze twee werelden, zoals wijkteams of buurtwerkers. Zij staan in contact met bewoners, bewegen zich dagelijks in de leefwereld, maar werken ook vanuit het formele systeem. Deze positie maakt zichtbaar dat de grens tussen leef- en systeemwereld niet scherp is afgebakend. Het is geen vaste scheiding, maar juist iets dat afhankelijk is van de situatie of context. Dezelfde persoon die overdag als professional werkt binnen het systeem, kan 's avonds thuis in zijn of haar eigen buurt juist weer als bewoner redeneren en handelen. Daarmee wordt duidelijk dat de manier van denken en kijken mee kan veranderen met de rol die iemand op dat moment vervult. Een professional verwoordt dit treffend:

“En ik durf te wedden dat als die mensen van de gemeente naar huis gaan en in hun eigen wijk wonen en worden benaderd als bewoner, dat zij ook in die logica op die manier van denken zitten. Want dan

gaat het over je eigen huis en je eigen tuin en je eigen straat en de veiligheid van de kinderen. Dus dan zijn bepaalde keuzes die gemeentes dan maken, zijn voor jou als bewoner, nou ja, soms heel onlogisch.” (Amanda, welzijn)

Deze ervaringen laten zien dat de leefwereld en systeemwereld geen gescheiden domeinen zijn die lijnrecht tegenover elkaar staan, maar dat mensen tussen beide schakelen. Voor professionals kan dit een kracht zijn. Wie de wisseling van perspectief herkent, kan beter bemiddelen en begrip tot stand brengen tussen bewoners en het systeem, wat de samenwerking en continuïteit van bewonersinitiatieven kan versterken. Tegelijkertijd kan deze dubbele positie ook leiden tot rolconflicten. Het voortdurend wisselen van perspectief vraagt namelijk om balanceren tussen verschillende verwachtingen, wat spanning kan oproepen in het dagelijks werk en daarmee risico's kan meebrengen voor de verduurzaming van initiatieven.

4.4 Toekomst bewonersinitiatieven

In deze paragraaf worden de bevindingen van professionals over de toekomst van bewonersinitiatieven besproken. Professionals hebben hierover uiteenlopende ideeën. Wel lijken professionals het erover eens dat bewonersinitiatieven altijd zullen blijven bestaan en misschien wel een steeds grotere rol gaan spelen. Een professionals omschrijft dit als de informele wereld die steeds belangrijker zal worden in de toekomst:

“Ik denk dat door alle veranderingen die we met elkaar nu meemaken, wordt die informele wereld natuurlijk belangrijker dan ooit tevoren. Hij was ooit al heel belangrijk, maar door onze welvaart hebben we heel veel dingen ook in systemen kunnen wegzetten, waardoor dat we nu andere financiële keuzes moeten maken.[...]. En nu moeten we dus op die manier gaan werken dat we met elkaar het blijven laten slagen.” (Wouter, welzijn)

Uit dit citaat blijkt dat bewonersinitiatieven volgens deze professionals niet los te zien zijn van bredere maatschappelijke veranderingen. Door financiële beperkingen en de afbouw van voorzieningen wordt meer verantwoordelijkheid bij bewoners gelegd, waardoor de informele wereld meer betekenis krijgt. Tegelijkertijd benadrukken professionals dat de formele wereld hierin een blijvende rol zal spelen. De toekomst van bewonersinitiatieven wordt daarmee gezien als een gezamenlijke opgave, waarin informele inzet en formele ondersteuning elkaar wederzijds nodig hebben.

4.4.1 Vergrijzing en solidariteit

Vergrijzing en solidariteit worden door professionals vaak genoemd als belangrijke thema's die de toekomst van bewonersinitiatieven zullen beïnvloeden. De vergrijzing van de bevolking roept bij veel

professionals vragen op over de houdbaarheid van initiatieven. Een eerste punt dat in gesprekken naar voren komt, is het belang van bewustwording onder ouderen zelf. Een professional beschrijft haar rol hierin als volgt:

“We zitten nu weer in een fase van heel veel bewustwording rond het ouder worden. Mensen laten nadenken over, hoe ziet mijn toekomst eruit als ik ouder word, hè? Waar moet ik nu al op gaan anticiperen. Of waar moet ik ook over na gaan denken?” (Paula, gemeente)

De noodzaak om na te denken over die toekomst wordt urgenter naarmate het aandeel ouderen in de samenleving toeneemt. Tegelijkertijd leidt dat ook tot onzekerheid onder professionals over de vraag of er in de toekomst nog voldoende mensen zullen zijn die bewonersinitiatieven willen en kunnen dragen. Deze onzekerheid speelt met name bij initiatieven die nu al grotendeels door senioren worden gedragen. Een professional deelt hierover een hoop voor de toekomst:

“Ik hoop, hoop [legt nadruk], dat mensen zich weten te organiseren en met elkaar willen optrekken. En dat ze netwerken vormen voor senioren waarin ze van betekenis voor elkaar kunnen zijn, waarin ze onderlinge steun kunnen vinden.” (Anneloes, docent-onderzoeker)

Uit het bovenstaande citaat blijkt dat deze professional hoopt dat mensen zich in de toekomst vanuit solidariteit zullen organiseren om senioren in de samenleving te ondersteunen. Andere professionals maken zich echter ook zorgen over de toekomst. Zij wijzen op de kwetsbaarheid en onzekerheid van bewonersinitiatieven op de langere termijn:

“Hoe duurzaam kan het dan zijn? En, nou ja, wordt het door een volgende groep weer opgepakt? Ja, is voor mij ook nog een beetje onbekend zeg maar. Ik maak me er wel zorgen over. Ja, over de zorg op zich. Dus de beschikbaarheid daarvan, de kosten daarvan. Of er genoeg mensen zijn die dat kunnen doen. Dat vind ik wel spannend.” (Jelmer, welzijn)

Doordat de informele wereld steeds belangrijker wordt, verwachten professionals dat bewoners in de toekomst steeds meer verantwoordelijkheden zullen krijgen. Zij plaatsen daarbij ook een kanttekening. Professionals wijzen op het risico van overbelasting, bijvoorbeeld bij mantelzorgers, die nu al kwetsbaar blijken te zijn. Een andere professional trekt dit breder, met het oog op de toekomst, en vraagt zich af of we dan niet tegen grenzen aan zullen lopen:

“Het heeft grenzen, dus je kan niet alles zelf meer doen op de gegeven moment. Nee, daar maak ik me wel zorgen over. Dat is echt tegen de grenzen aanlopen van ja, wat mogelijk is binnen zorg. Maar ook wat we voor mekaar kunnen doen. Er wordt natuurlijk heel veel gevraagd, het is heel veel. Het is wat je tegenwoordig zegt, je gaat uit van de eigen kracht. Het is heel normaal tegenwoordig, maar er zitten ook grenzen aan. En daar ben ik wel nou, daar maak ik me wel zorgen over.” (Jelmer, welzijn)

Daarom is het van belang om in de toekomst beter na te denken over hoe verantwoordelijkheden binnen bewonersinitiatieven kunnen worden gedeeld, zodat meerdere betrokkenen taken op zich nemen (zie ook § 4.2.2). Professionals benoemen dat zij hierin een ondersteunende rol kunnen spelen door de kaders voor een goede verdeling van verantwoordelijkheid te scheppen. Een andere professional betreft dit ook op de verdeling van mantelzorgtaken:

“Maar dan dus niet dat één iemand de mantelzorg draagt voor één iemand, Maar dat met een groep wat meer met elkaar wordt opgevangen. Alleen dan heb je natuurlijk weer het ding als daar mensen wegvallen, is het dan nog initiatief te noemen? Van als het op gegeven moment een beetje uit ja uitdooft zo’n groepje. Dus ik denk dat het ook daarin ook belangrijk is dat professionals ook iets faciliteren dat er wel iets van een vorm is waarin mensen ook gewoon blijvend kunnen aansluiten en komen en gaan eigenlijk.” (Louise, welzijn)

Professionals zien vergrijzing en solidariteit als belangrijke thema’s die de toekomst van bewonersinitiatieven zullen beïnvloeden. Zij verwachten dat bewoners steeds meer verantwoordelijkheden op zich zullen nemen, maar wijzen ook op risico’s zoals overbelasting en de kwetsbaarheid van initiatieven die afhankelijk zijn van een kleine groep senioren. Voor de verduurzaming van bewonersinitiatieven achten zij het daarom noodzakelijk dat verantwoordelijkheden breder worden gedeeld en dat formele partijen ondersteuning en kaders bieden.

4.4.2 Financiering

Naast zorgen over solidariteit en vergrijzing, noemen professionals ook financiering als een belangrijk thema voor de toekomst van bewonersinitiatieven. Zij signaleren dat bewonersinitiatieven niet altijd op gelijke voet staan met formele organisaties als het gaat om toegang tot financiële middelen. Een professional uit haar zorgen over de verdeling van subsidies, waarbij organisaties vaak beter zijn toegerust om deze aan te vragen dan bewoners. Hierdoor dreigen bewonersinitiatieven aan de zijlijn te blijven staan:

“Nou, dan zijn de inwoners niet altijd de best gehoorde stem. Iedereen vindt dat het met de inwoners moet, totdat er grotere belangen in het spel zijn. En dan worden ze... Dan gaat het toch weer over inwoners en niet meer met de inwoners.” (Anke, docent-onderzoeker)

Om hier verandering in te brengen, pleit een andere professional voor een herverdeling van verantwoordelijkheden rond geldstromen. Zij stelt voor dat bewoners zelf, bijvoorbeeld via vertegenwoordigers of bewonersgroepen, de rol van ‘poortwachter’ over subsidies kunnen vervullen. Op die manier bepalen bewoners zelf, in samenspraak met elkaar, wat belangrijk is voor hun wijk:

“Nou waar we in [plaats] ook wel een beetje mee bezig zijn, zijn bijvoorbeeld als je het hebt over die financiering... Om dat niet meer per se bij gemeentewerkers of andere organisaties onder te brengen, maar dat er bepaalde vertegenwoordigers van bewoners of bepaalde belangenvereniging of een bewonersgroep ontstaat die als een soort van poortwachter functioneert. Dus van waar dat geld naartoe gaat. Dus dat bewoners andere bewoners eigenlijk vragen om dat geld. En dat ze dus met elkaar gaan kijken naar van wat is belangrijk in deze wijk. Zijn we daar als bewoners onderling over eens. [...] Dus veel meer aan dat dat eigenaarschap. En tegelijkertijd dat systemen binnen organisaties zich ook anders gaan vormen zodat ze dat kunnen ondersteunen.” (Amanda, welzijn)

Dit vraagt niet alleen een ander soort besluitvorming, maar ook een andere inrichting van formele systemen en een verschuiving in de rol van professionals en organisaties. In plaats van zelf de regie te houden, moeten zij leren loslaten en hun werk anders organiseren om dit eigenaarschap van bewoners mogelijk te maken.

Toch blijven er ook zorgen bestaan over de continuïteit van financiering. Sommige bewonersinitiatieven zijn afhankelijk van gemeentelijke subsidies, die niet altijd gegarandeerd zijn:

“Het is natuurlijk wel een gemeentelijk infuus, eigenlijk subsidie-infuus hè? Dus je weet nooit wanneer het ophoudt, met een ravijnjaar aanstaande bijvoorbeeld. Dus dat warme contact kunnen we nou, die onderhouden we zeg maar. Ze kunnen altijd nog wel een beroep op ons doen om daarin samen verder te kijken. Dan kan ik ze altijd nog wat adviezen geven. Ja, voor nu heel erg fijn eigenlijk.” (Daniël, welzijn)

Hieruit blijkt dat deze professional het als zijn rol ziet om vooruit te kijken op het gebied van financiering. Door een ‘warm contact’ met initiatieven te onderhouden, zorgt hij ervoor dat zij altijd bij hem terecht kunnen voor ondersteuning. Dit sluit aan bij de faciliterende rol die hij als professional op zich neemt.

Een ander spanningsveld dat terugkomt in de gesprekken gaat over het motief achter het toekennen van meer verantwoordelijkheden aan bewoners. Sommige professionals zien de samenwerking van informele en formele partijen als noodzakelijk vanwege de toenemende vergrijzing, het tekort aan zorgpersoneel en de druk op het zorgbudget:

“Dus er komen meer ouderen en de mensen leven langer. Dus dat betekent dat die populatie aan ouderen toeneemt. Maar we hebben niet veel meer zorgbudget en we hebben zelfs een tekort aan zorgpersoneel. Dus hoe ga je het dan met elkaar overeind houden? Nou, de kern is, we kunnen het alleen doen als we het samen doen. We moeten met hen, zowel de vrijwilligers als de beroepskrachten, samenwerken.” (Paula, gemeente)

Toch waarschuwt een andere professional ervoor dat het toekennen van verantwoordelijkheden aan bewoners niet uitsluitend gedreven moet worden door de te verwachte schaarste. In plaats daarvan pleit deze professional voor een positieve benadering, waarbij centraal staat wat mensen voor elkaar willen betekenen:

“Niet omdat we daarmee de zorg verlichten, maar eigenlijk altijd vanuit het idee, wat kunnen bewoners voor elkaar betekenen. En ik denk dat het daar uiteindelijk ook over gaat. Van ja, kunnen we een samenleving ontwikkelen waarbij mensen naar elkaar omkijken en voor elkaar zorgen” (Ralf, docent-onderzoeker) ‘

Financiering komt in de gesprekken naar voren als een belangrijk, maar kwetsbaar thema. Professionals zien dat bewonersinitiatieven vaak op achterstand staan ten opzichte van formele organisaties en pleiten daarom voor meer eigenaarschap bij bewoners zelf. Ook blijft de afhankelijkheid van subsidies een risico. Voor de verduurzaming van initiatieven is het volgens professionals daarom nodig dat bewoners meer zeggenschap krijgen in de verdeling van middelen.

4.4.3 Veranderende voedingsbodem

Zoals in de voorgaande alinea's naar voren kwam, worden thema's als vergrijzing en financiering door professionals gezien als bepalend voor de toekomst van bewonersinitiatieven. Hierin klinkt door dat er ook iets moet veranderen in de manier waarop de systeemwereld, gemeenten en organisaties, met deze initiatieven omgaan. Of zoals een professional het omschrijft: er is een andere 'voedingsbodem' nodig om initiatieven te ondersteunen:

“Maar het is gewoon meer die voedingsbodem die af en toe moet veranderen om dat allemaal te kunnen laten bloeien, zeg maar. En dat is onder andere die financieringsstromen en dat stukje eigenaarschap, denk ik.” (Amanda, welzijn)

Die veranderende voedingsbodem kan volgens een andere professional onder meer betekenen dat regels en structuren soepeler worden, zodat bewoners makkelijker zelf initiatieven kunnen starten. Daarbij is ook vertrouwen nodig vanuit het systeem en het loslaten van controle. Een professional omschrijft dit als volgt:

“Dus ik zou wel dan ervoor pleiten dat dan daar een soort verruiming plaatsvindt. Dat bijvoorbeeld mensen niet per se een entiteit moeten zijn om een initiatief op te starten of zo. Ik zeg maar wat. Dat je daarin iets van verruiming laat plaatsvinden. Maar ook dat je misschien daarin ook wat meer als gemeente zijnde achterover durft te leunen dat je ook durft te vertrouwen dat mensen zelf dingen kunnen oppakken en dat niet overal een consulent of adviseur op hoeft te zitten. Maar dat mensen

ook gewoon daadwerkelijk zelf gewoon zorgzame gemeenschappen kunnen en mogen zijn.” (Louise, welzijn)

Volgens deze visie vervaagt de grens tussen wat er formeel en informeel kan, en ontstaat er meer ruimte voor initiatieven waarin bewoners vanuit eigen kracht en onderlinge betrokkenheid handelen. Het gaat dan niet alleen om ondersteuning door de overheid, maar om echte samenwerking. Een andere professional benadrukt het belang van die gelijkwaardige relatie:

“Maar als je iets met de samenleving wilt oplossen, dan moet je dus die bewonersinitiatieven ook meer als partner gaan zien. Dus ik hoop dat zich dat gaat ontwikkelen. Daar komt gelijkwaardigheid en positionering bij kijken. En dat we wat makkelijker worden in het overbruggen van... Dat het wat meer vloeiender wordt, dat er niet meer zo een strikte scheiding is tussen wat je formeel kunt doen en wat je informeel kunt doen.” (Anneloes, docent-onderzoeker)

Deze oproep tot gelijkwaardigheid vraagt om een bredere herziening van hoe overheden en organisaties hun rol zien. In plaats van sturen en controleren, zou de nadruk meer moeten liggen op ondersteunen en faciliteren. Een professional deelt hierover zijn visie:

“Daar kijken we echt met alle opbouwwerkers, sociaal raadslieden, nou van goh, hoe ziet dat sociaal domein van de toekomst er nou uit? En dat gaat heel erg over dus aanbod veel simpeler maken, veel laagdrempeliger maken en veel meer richten op het ontwikkelen of het ondersteunen van netwerken van mensen.” (Ralf, docent-onderzoeker)

Professionals zien dat de verduurzaming van bewonersinitiatieven vraagt om een andere voedingsbodem. Dat betekent soepelere regels, toegankelijker financiering en vooral meer vertrouwen en gelijkwaardigheid tussen formele organisaties en bewoners. Professionals vinden het daarom belangrijk om initiatieven niet te sturen of controleren, maar ondersteunen, faciliteren en bewoners als samenwerkingspartners erkennen.

H5: Discussie en aanbevelingen

In dit hoofdstuk wordt eerst reflecteert op de bevindingen van dit onderzoek en worden de sterktes en beperkingen besproken. Ook worden aanbevelingen gedaan voor de praktijk waarin bewonersinitiatieven ondersteunt worden.

5.1 Reflectie

De bevindingen van dit onderzoek sluiten deels aan bij de bestaande literatuur over de verduurzaming van bewonersinitiatieven voor en door senioren, evenals de rol van professionals hierin. Tegelijkertijd levert het onderzoek ook nieuwe inzichten op. De resultaten bouwen voort op bestaande kennis over sociaal kapitaal (Putnam, 2000; Van Meerkerk et al., 2018), centralisatie in netwerken (Igalla & Van Meerkerk, 2015) en de rol van de boundary spanner (Aungst et al., 2012; Tushman, 1977; Van Meerkerk et al., 2018). Daarnaast blijkt dat professionals in de praktijk, zoals verwacht, vaak werken volgens de principes van de ABCD-methode en de presentiebenadering. Dit onderzoek geeft daarmee een uitwerking van hoe deze benaderingen concreet vorm krijgen binnen de begeleiding van bewonersinitiatieven. Een belangrijk nieuw inzicht betreft de identificatie van de verschillende rollen die professionals aannemen in hun begeleiding van bewonersinitiatieven, en de mate van flexibiliteit die dit van hen vraagt. Een opvallende bevinding is bovendien dat veel professionals zich in hun handelen baseren op hun eigen professionele waarden.

Deze inzichten dragen bij aan een beter begrip van hoe professionals bewonersinitiatieven in de praktijk ondersteunen, en laten zien dat deze ondersteuning niet alleen afhankelijk is van bestaande methodieken, maar ook sterk afhankelijk is van professionele identiteit en de context waarin het initiatief zich bevindt.

5.2 Beperkingen en sterkte punten van het onderzoek

Een eerste belangrijke beperking betreft de focus van het onderzoek op bewonersinitiatieven waarbij senioren betrokken zijn. Tijdens de interviews bleek het lastig om deze focus consistent vast te houden. Professionals spraken vaker over bewoners en initiatieven in het algemeen, waarbij senioren niet altijd als aparte groep werden benoemd. Dit komt mogelijk doordat zij doorgaans een breed scala aan initiatieven begeleiden, waarin deelnemers uit verschillende leeftijdsgroepen betrokken zijn. Door de flexibele opzet van het interviewschema, waarin deelnemers de ruimte kregen om hun ervaringen in eigen woorden te beschrijven, verschoof de aandacht soms van de doelgroep senioren naar bewonersinitiatieven in bredere zin. Voor vervolgonderzoek zou een aanpassing in de onderzoeksmethode, zoals het gebruik van een meer gestructureerd interviewschema of van vragenlijsten, kunnen bijdragen aan diepgaander inzicht in de manier waarop professionals rekening houden met senioren als betrokkenen bij bewonersinitiatieven.

Een tweede beperking is dat de perspectieven van senioren die actief deelnemen aan bewonersinitiatieven niet zijn meegenomen in dit onderzoek. In de onderzoeksopzet is hiervoor gekozen omdat de onderzoeksvraag zich richt op de ervaringen van professionals met betrekking tot de ondersteuning van initiatieven. Tijdens het onderzoek werd echter duidelijk dat de rollen van professional, initiatiefnemer en deelnemer in de praktijk vaak in elkaar overlopen. Zo nemen bewoners in sommige gevallen taken over die normaal gesproken tot het takenpakket van professionals behoren, zoals het delen van kennis of het begeleiden van anderen. Om die reden zou het waardevol zijn geweest om ook actieve senioren te betrekken bij dit onderzoek. Hun perspectieven hadden kunnen bijdragen aan een vollediger beeld van de samenwerking met bewonersinitiatieven. Voor toekomstig onderzoek wordt dan ook aanbevolen om mensen vanuit deze groep te includeren.

Een derde beperking betreft de samenstelling van de onderzoekspopulatie. De geïnterviewden zijn grotendeels geworven via het netwerk van de Hanzehogeschool, wat de diversiteit van de steekproef heeft beperkt. Aangezien deze deelnemers al verbonden zijn aan de hogeschool, is het aannemelijk dat zij waarde hechten aan onderzoek en kennisdeling. Professionals zonder dergelijke banden, en mogelijk met andere perspectieven, zijn buiten beeld gebleven. Daarnaast waren bijna alle participanten werkzaam in Noord-Nederland. Sommige bevindingen zijn daardoor sterk contextgebonden. Zo werd bijvoorbeeld regelmatig verwezen naar de aardbevingsproblematiek in Groningen als factor die van invloed is op de ondersteuning van bewonersinitiatieven. Dit betekent dat deze specifieke resultaten vooral inzicht geven in hoe professionals binnen deze specifieke context hun rol vormgeven, en dat deze uitkomsten minder eenvoudig te generaliseren zijn naar andere regio's of werkpraktijken. Tegelijkertijd is het merendeel van de beschreven resultaten, zoals de wisselende rollen en de waarden die het handelen van professionals sturen, ook relevant in bredere contexten. Toekomstig onderzoek kan dit bevestigen door professionals uit verschillende regio's te betrekken en deelnemers via diverse wervingskanalen te benaderen. Daarmee kan een diverser en vollediger beeld worden verkregen.

Dit onderzoek kent ook enkele sterke punten. Het biedt nieuwe inzichten vanuit het perspectief van professionals die betrokken zijn bij bewonersinitiatieven voor en door senioren. Dit is een invalshoek waar tot op heden weinig onderzoek naar is gedaan. Deze kennis is bijzonder relevant in een tijd waarin bewonersinitiatieven een steeds belangrijkere rol spelen in onze samenleving. Een ander sterk punt is de diversiteit van de deelnemers. Er is gesproken met professionals uit verschillende sectoren, waaronder gemeenten, hogescholen en welzijnsorganisaties. Dit heeft geleid tot genuanceerde en veelzijdige resultaten. Tot slot is de onderzoeksdata zorgvuldig geanalyseerd.

Dit blijkt ook uit het feit dat een tweede onderzoeker twee interviews onafhankelijk heeft gecodeerd, wat de betrouwbaarheid van de analyse heeft versterkt.

5.3 Aanbevelingen voor de praktijk

Op basis van de bevindingen uit dit onderzoek kunnen de volgende aanbevelingen worden gedaan voor de praktijk binnen het sociaal domein. Ze richten zich op de samenwerking tussen bewonersinitiatieven en professionals van gemeenten, welzijnsorganisaties en kennisinstellingen, met als doel de verduurzaming van initiatieven te versterken.

Maak onderscheid in de verschillende rollen van professionals

Professionals beperken zich in de praktijk niet tot faciliterende of verbindende rollen. Afhankelijk van de fase van een initiatief en de samenstelling van de betrokkenen kan ook een organiserende of aanjagende rol noodzakelijk zijn. Dit geldt met name bij initiatieven die rusten op een kleine groep bewoners of die grotendeels door senioren worden gedragen. Het is daarom van belang dat binnen organisaties en teams expliciet wordt gereflecteerd op de verschillende rollen die professionals kunnen aannemen, namelijk als facilitator, verbinder, organisator of aanjager, en dat deze bewust worden afgestemd op de specifieke situatie. Dit helpt om ondersteuning effectiever in te zetten en vergroot de kans op duurzame voortzetting van initiatieven.

Bevorder gedeelde verantwoordelijkheid

Als verantwoordelijkheden voornamelijk bij een kleine groep bewoners liggen, is een initiatief extra kwetsbaar. Professionals kunnen een belangrijke bijdrage leveren door het gesprek over de verdeling van taken te faciliteren, traditionele rolverdelingen (vrijwilliger, deelnemer, mantelzorger) te heroverwegen en bewoners meer als volwaardige samenwerkingspartners te betrekken. Waar passend kunnen bepaalde organisatorische of coördinerende taken bewust door professionals worden overgenomen, zodat bewoners zich kunnen richten op onderdelen die aansluiten bij hun motivatie en betrokkenheid.

Investeer in laagdrempelige communicatie

Vertrouwen en transparantie tussen professionals, bewonersinitiatieven en lokale overheden nemen toe wanneer communicatie persoonlijk, informeel en continu is. Klassieke communicatiemiddelen zoals nieuwsbrieven en formele bijeenkomsten blijken hiervoor niet altijd passend. Het is daarom aan te bevelen om communicatievormen te gebruiken die ruimte laten voor wederzijdse dialoog en direct contact, wat bijdraagt aan samenwerking en transparantie, zoals een chatgroep waaraan zowel professionals als bewoners deelnemen.

H6: Conclusie

In dit hoofdstuk worden de hoofd- en deelvragen van dit onderzoek beantwoord. Daarbij wordt gebruikgemaakt van de onderzoeksresultaten, aangevuld met bredere interpretaties op basis van bestaande literatuur.

Welke ervaring en kennis hebben professionals met het faciliteren of ondersteunen van de verduurzaming van bewonersinitiatieven?

Uit de resultaten blijkt dat de kennis van professionals bij het ondersteunen van bewonersinitiatieven rondom verduurzaming vooral impliciet en contextueel is, en ontstaan vanuit langdurige en directe betrokkenheid bij bewoners. Daarmee bevestigen de bevindingen het belang van 'lokale kennis' (Durose, 2009), maar voegen ze toe dat professionals deze kennis inzetten om juist initiatieven te ondersteunen bij verduurzaming, bijvoorbeeld door mensen met elkaar in contact te brengen. Daarnaast is een belangrijke aanvulling op de literatuur over lokale kennis dat verschillende beroepsgroepen elk een ander type kennis meebrengen en daarmee op hun eigen manier bijdragen aan de ondersteuning van bewonersinitiatieven. Welzijnsprofessionals brengen vooral contextuele en relationele kennis, sluiten aan bij bestaande initiatieven en zien diversiteit als kracht. Gemeenteprofessionals beschikken over beleidsmatige en organisatorische kennis en richten zich vooral op samenwerking en het ontwikkelen van een gezamenlijke visie. Docent-onderzoekers dragen onderzoeks- en methodologische kennis bij, maken bewonersbehoeften zichtbaar, faciliteren kennisdeling en leggen verbindingen tussen bewoners en beleidsmakers via praktijkonderzoek.

De wijze waarop professionals hun kennis ontwikkelen sluit nauw aan bij het theoretisch perspectief van Schön (1992). Zij leren vooral door direct contact met bewonersinitiatieven, het zogenoemde knowing-in-action. Dit onderzoek bevestigt dat beeld en laat bovendien zien dat professionals hun ervaringskennis goed kunnen verwoorden en kritisch reflecteren op hun handelen (reflection-in-action). In tegenstelling tot de bevindingen van Ferguson (2018) laten de resultaten van dit onderzoek geen aanwijzingen zien dat professionals afzien van reflectie om hun werk uitvoerbaar te houden. Reflectie blijkt juist een essentieel onderdeel van hun professioneel handelen binnen bewonersinitiatieven.

Op welke wijze ondersteunen professionals bewonersinitiatieven bij verduurzaming, en welke methodieken en vaardigheden gebruiken zij hierbij?

Uit dit onderzoek blijkt dat professionals, en in het bijzonder welzijnsprofessionals, hun ondersteuning aan initiatieven met het oog op verduurzaming baseren op de ABCD-methode (Burt, 1995; Movisie, 2010) en de presentiebenadering (Baart, 2004). Daarmee wordt bevestigd dat deze

methodieken ook daadwerkelijk richtinggevend zijn in de praktijk. Wat dit onderzoek toevoegt aan de literatuur, is dat de toepassing van deze methodieken sterk verbonden blijkt met professionele waarden, zoals gelijkwaardigheid, wederkerigheid en transparantie, een koppeling die in bestaande studies niet is gemaakt. Dit laat zien dat methodieken in de praktijk nooit losstaan van een bredere professionele houding.

Daarnaast sluit het handelen van professionals aan bij theorie over boundary spanners (Aungst et al., 2012; Burt, 1995; Tushman, 1977; Van Meerkerk et al., 2018), maar dit onderzoek maakt het begrip concreter en beter toepasbaar. In plaats van de abstracte rollen die in de literatuur zijn beschreven, onderscheiden professionals zelf vier herkenbare rollen, namelijk de facilitator, verbinder, organisator en aanjager. Daarmee biedt dit onderzoek nieuw inzicht in hoe boundary spanning in de praktijk vorm krijgt en levert het taal en houvast, waarmee professionals hun eigen rol beter kunnen begrijpen en versterken.

Ten slotte laten de bevindingen zien dat vaardigheden zoals empathie, luisteren, doorzettingsvermogen en het kunnen schakelen tussen rollen onmisbaar zijn in de samenwerking met bewoners. In eerdere literatuur is dit nog nauwelijks beschreven, waardoor dit onderzoek nieuwe inzichten biedt in de betekenis van deze sociale vaardigheden. Het doorzettingsvermogen dat professionals noemen, het benutten van kansen en het nemen van initiatief binnen de ruimte die hun functie biedt, sluit bovendien aan bij de theorie van de street-level bureaucrat (Lipsky, 1980). Daarmee bevestigen de resultaten dat professionals vaak eigen afwegingen maken binnen beperkte beleidskaders.

Hoe nemen professionals kenmerken van bewonersinitiatieven in overweging bij het afstemmen van hun ondersteuning?

Uit dit onderzoek blijkt dat professionals hun ondersteuning afstemmen op een combinatie van factoren: de behoeften van senioren, de typen betrokkenen (denkers, doeners, leiders), de verdeling van verantwoordelijkheden, de financiële situatie, de mate van professionalisering en de fase van het initiatief. Daarbij nemen zij een netwerkende, organiserende, faciliterende of verbindende rol op zich, afhankelijk van wat voor het bewonersinitiatief op dat moment nodig is. Deze bevindingen bevestigen bestaande literatuur, maar voegen ook nieuwe inzichten toe.

Uit dit onderzoek blijkt dat professionals expliciet aandacht besteden aan taboes rondom ouder worden, waaronder thema's als eenzaamheid en ontmoeting, en dat zij actief op zoek gaan naar manieren om deze bespreekbaar te maken. Dit benadrukt dat laagdrempeligheid, in zowel fysieke als sociale zin, een voorwaarde is voor de verduurzaming van initiatieven, wat in de bestaande literatuur tot nu toe onvoldoende aandacht heeft gekregen.

Ook sluit de indeling in denkers, doeners en leiders aan bij eerder onderzoek (Bakker et al., 2012; Igalla & Van Meerkerk, 2015), maar dit onderzoek toont dat professionals hun ondersteuning hier bewust op afstemmen, afhankelijk van de samenstelling en fase van een initiatief. Verder bevestigen de resultaten het belang van sociaal kapitaal (Putnam, 2000), maar voegen daaraan toe dat professionals dit vooral versterken met het oog op uiteindelijke zelfstandigheid van bewoners in de contacten die ze onderhouden.

Daarnaast wordt duidelijk dat structurele financiering en de centralisatie van verantwoordelijkheid binnen initiatieven grote uitdagingen vormen, zoals ook in de literatuur wordt beschreven (Igalla & Van Meerkerk, 2015; Van Zoest et al., 2021). Professionals ondersteunen bewoners bij het verkrijgen van subsidies en bij het spreiden van verantwoordelijkheden. Daarmee wordt voortgebouwd op literatuur die vooral wijst op de afhankelijkheid van bewoners op professionals (Verhoeven & Tonkens, 2011), maar nu concreter zichtbaar maakt hoe professionals deze begeleiding in de praktijk vormgeven. Dit doen zij door het gesprek te starten, bewoners te stimuleren tot zelfstandig contact met gemeenten en hen geleidelijk meer verantwoordelijkheid te laten dragen.

Uit de gesprekken bleek ten slotte dat de fase waarin een initiatief zich bevindt bepalend is voor de rol die professionals aannemen, waarbij zij in de opstartfase een netwerkende en organiserende rol aannemen en tijdens de verduurzaming juist faciliterend en meer op de achtergrond werken. Deze rolverandering sluit aan bij het onderscheid dat in de literatuur wordt gemaakt tussen lichte, netwerkende, coöperatieve en federatieve initiatieven (Hurenkamp et al., 2006). Jongere initiatieven zijn vaak licht of netwerkend, wat past bij hun behoefte aan externe steun en subsidies, terwijl coöperatieve en federatieve vormen vaker voorkomen in latere fasen waarin interne relaties of samenwerking binnen het initiatief centraal staan. De timing waarmee professionals verbindingen leggen is daarbij cruciaal om de ontwikkeling van initiatieven te ondersteunen.

Hoe ervaren professionals de samenwerking met bewonersinitiatieven, (lokale) overheden en organisaties?

Uit gesprekken blijkt dat professionals de samenwerking met bewonersinitiatieven, (lokale) overheden en organisaties ervaren als uitdagend en veelzijdig. In de literatuur wordt de brugfunctie die professionals vervullen veelal beschreven vanuit het concept boundary spanning (Tushman, 1977; Aungst et al., 2012; Van Meerkerk et al., 2018), waarbij professionals worden gezien als schakels tussen verschillende werelden. Dit onderzoek bevestigt dit beeld, maar laat ook zien hoe het begrip boundary spanning in de praktijk tot uitdrukking komt. Professionals benadrukken in de

interviews het verschil tussen de leefwereld van bewonersinitiatieven en de formele systeemwereld van gemeentes en organisaties. Deze kloof leidt regelmatig tot spanningen, omdat de leefwereld vooral gedreven wordt door idealisme, lokale betrokkenheid en besluitvorming op basis van nabijheid, ervaring en gevoel. De systeemwereld daarentegen opereert vooral via rationele afwegingen, regels, procedures en financiële kaders. Professionals bewegen zich in een grenspositie tussen deze werelden en nemen daarbij afhankelijk van de context verschillende rollen aan, bijvoorbeeld als bewoner, vrijwilliger of deelnemer. Boundary spanning is voor professionals dus geen vaste rol, maar een fluïde proces dat meebeweegt met de behoeften van bewonersinitiatieven en de positie van de professional. Door deze rolfluiditeit kunnen zij de communicatie tussen leef- en systeemwereld verbeteren, transparantie vergroten en vooroordelen en misverstanden tussen partijen verminderen.

De resultaten sluiten aan bij eerder onderzoek dat het belang benadrukt van stabiele relaties en vaste aanspreekpunten binnen formele organisaties (Van Meerkerk et al., 2018). Dit onderzoek maakt echter zichtbaar dat professionals dergelijke contacten benutten om afstemming te verbeteren en processen te versnellen, waardoor bewonersinitiatieven meer handelingsruimte krijgen. Hier wordt dus niet alleen bevestigd wat de literatuur al zegt, maar ook uitgebreid met een concreet inzicht in hoe dit in de praktijk wordt toegepast.

Daarnaast laat dit onderzoek zien dat professionele waarden, zoals nabijheid, gelijkwaardigheid en transparantie, richtinggevend zijn voor de manier waarop spanningen tussen leef- en systeemwereld worden overbrugd. Daarmee levert dit onderzoek een nieuwe bijdrage aan de theorievorming over boundary spanning, door te laten zien dat de inzet van waarden evenzeer bepalend is voor succesvolle samenwerking als het innemen van verschillende rollen.

Welke mogelijkheden zien professionals om bewonersinitiatieven beter te kunnen helpen bij verduurzaming en wat is er volgens hen voor nodig om deze mogelijkheden te (kunnen) benutten?

Professionals zien dat bewonersinitiatieven, als onderdeel van de informele wereld, een steeds belangrijkere rol zullen gaan spelen in het maatschappelijke landschap. Deze ontwikkeling sluit aan bij bredere maatschappelijke trends, zoals de toenemende vergrijzing en de wens om oud te worden in de eigen leefomgeving. Daarbij wordt meer waarde gehecht aan zowel individuele als collectieve verantwoordelijkheid. Initiatieven van en voor bewoners, en met name senioren, worden dan ook gezien als een belangrijk middel om lokale verbondenheid, welzijn en zelfredzaamheid te versterken.

Om deze initiatieven duurzaam te kunnen ondersteunen, zien professionals echter ook uitdagingen. Een daarvan is de demografische ontwikkeling: de vergrijzing brengt onzekerheid met

zich mee over de beschikbaarheid van voldoende actieve bewoners die zich willen en kunnen inzetten voor het in stand houden van initiatieven. Professionals maken zich zorgen over de vraag of de solidariteit binnen buurten voldoende blijft om deze toenemende verantwoordelijkheden op te vangen. Daarom benadrukken zij het belang van een evenwichtige en gedeelde verdeling van verantwoordelijkheden binnen initiatieven. Niet alles mag op de schouders van een kleine groep komen te rusten. Een polycentrische structuur, waarin meerdere mensen verantwoordelijkheid dragen, wordt gezien als een noodzakelijke voorwaarde voor verduurzaming (Igalla & Van Meerkerk, 2015).

Daarnaast wijzen professionals op de financiële ongelijkheid tussen bewonersinitiatieven en formele organisaties. Waar bewoners vaak enthousiast zijn en goede ideeën hebben, blijken zij in de praktijk op achterstand te staan bij het verkrijgen van subsidies of andere vormen van ondersteuning. Professionals signaleren dat bewonersinitiatieven niet altijd de juiste 'taal' spreken of toegang hebben tot formele netwerken. Om deze ongelijkheid te overbruggen, is blijvende ondersteuning nodig vanuit professionals die bewoners kunnen begeleiden bij subsidieaanvragen en hen wegwijs maken in het formele systeem.

Tot slot stellen professionals dat er op structureel niveau meer erkenning en ruimte moet komen voor bewonersinitiatieven binnen het beleid. Dit vraagt om heldere, inclusieve subsidieprocedures, flexibeler beleid, en duurzame samenwerkingsrelaties tussen de formele en informele wereld.

Welke inzichten hebben professionals over de (succesvolle) verduurzaming van bewonersinitiatieven 'voor of door' senioren?

Professionals zien dat succesvolle verduurzaming van bewonersinitiatieven voor en door senioren niet vanzelf gaat, maar vraagt om continue en flexibele ondersteuning. Verduurzaming verwijst hierbij niet alleen naar het voortbestaan van een initiatief, maar vooral naar het blijvend borgen van lokale verbondenheid, eigenaarschap en betrokkenheid van bewoners op een manier die past bij hun leefwereld en veranderende context. Cruciaal daarbij is de rol van de professional. Zij vervullen geen vaste functie, maar bewegen mee met de fase en dynamiek van het initiatief. In de opstartfase zijn zij vaak aanjager, organisator of verbinder, terwijl zij in latere fasen meer faciliteren en ruimte bieden. Dit vraagt niet om specifieke inhoudelijke kennis, maar om contextuele kennis: weten wat lokaal speelt, wie energie heeft, waar behoefte aan is en hoe vertrouwen opgebouwd kan worden. Die kennis is grotendeels impliciet, opgebouwd in langdurig contact met bewoners, en sluit aan bij benaderingen als de ABCD-methode en de presentiebenadering.

De bevindingen laten zien dat het belangrijk is expliciet stil te staan bij de verschillende rollen die professionals kunnen aannemen en deze bewust af te stemmen op de kenmerken van een initiatief. Ook blijkt dat initiatieven kwetsbaar worden wanneer verantwoordelijkheden vooral rusten op een kleine groep bewoners. Professionals kunnen dit ondervangen door het gesprek over taakverdeling te faciliteren, bewoners als volwaardige partners te betrekken en waar nodig zelf coördinerende taken op zich te nemen. Verder komt naar voren dat vertrouwen en transparantie groeien wanneer communicatie persoonlijk, informeel en continu is. Klassieke middelen als nieuwsbrieven of formele bijeenkomsten sluiten daar niet altijd op aan, terwijl laagdrempelige vormen zoals een gezamenlijke chatgroep samenwerking en dialoog versterken.

Toch blijft verduurzaming van bewonersinitiatieven kwetsbaar. Initiatieven zijn vaak afhankelijk van een kleine groep trekkers en bewoners hebben niet altijd toegang tot de juiste netwerken of taal om financiering te regelen. Professionals signaleren dat de terugtrekkende overheid daarbij onvoldoende aansluit op de praktijk. Meer erkenning, structurele ondersteuning en toegankelijke kaders zijn volgens hen nodig om initiatieven toekomstbestendig te maken. Verschillende typen professionals, uit welzijn, gemeenten en hogescholen, leggen daarbij eigen accenten, maar dragen allemaal bij als onafhankelijke, verbindende schakel tussen systeem- en leefwereld. Verduurzaming vraagt daarmee niet om sturing, maar om meebewegen, vertrouwen en het vermogen om op het juiste moment de juiste rol aan te nemen.

Literatuur

- ATLAS.ti Scientific Software Development GmbH. (2025). ATLAS.ti Mac (version 25.0.1) [Qualitative data analysis software]. <https://atlasti.com>
- Aungst, H., Ruhe, M., & Stange, K.C. (2012). Boundary spanning and health: invitation to a learning community. *London Journal of Primary Care*, 4, 109-15.
- Baart, A. (2004). *Een theorie van de presentie*. Den Haag: Lemma.
- Bakker, J., Denters, B., Oude Vrielink, M., & Klok, P. (2012). Citizens' initiatives: How local governments fill their facilitative role. *Local Government Studies*. 39(4), 396-414.
- Ben Sajat Centrum. (2025). *De belofte van de gemeenschap & zeven belemmerende mythes*. Geraadpleegd op 10 maart 2025, van <https://bensajetcentrum.nl/assets/2025/01/De-belofte-van-de-gemeenschap-zeven-belemmerende-mythes-januari-2025.pdf>
- Bewonersplatform Beijum. (z.d.) *Werkgroep ouder worden in Beijum*. Geraadpleegd op 11 maart 2024, van <https://www.beijum.nl/werkgroep-ouder-worden-in-beijum/#:~:text=Werkgroep%20ouder%20worden%20in%20Beijum%20%E2%80%93%20Beijum.nl&text=De%20werkgroep%20Ouder%20Worden,de%20wijk%20en%20de%20gemeente>
- Bilecen, B., & Barglowski, K. (2015). On the assemblages of informal and formal transnational social protection. *Population, Space and Place*, 21, 203-214. DOI: 10.1002/psp.1897
- Blickem, C., Dawson, S., Kirk, S., Vassilev, I., Mathieson, A., Harrison, R., Bower, P., & Lamb, J. (2018). What is Asset-Based Community Development and How Might It Improve the Health of People With Long-Term Conditions? A Realist Synthesis. *Sage Open*, 8(3). <https://doi.org/10.1177/2158244018787223>
- Braun, V., & Clarke, V. (2013). *Successful qualitative research: A guide for beginners*. Sage.
- Burt, Ronald S. (1995). *Structural Holes: The Social Structure of Competition*. Cambridge: Harvard University Press.
- Canoy, M., Smelik, J., & Ham, M. (2023). *Zorgzame buurten: inspirerende initiatieven die het systeem trotseren*. Geraadpleegd op 11 maart 2025, van <https://socialevraagstukken.b-cdn.net/wp-content/uploads/2023/05/Zorgzame-buurten.pdf>

- Centraal Bureau voor Statistiek. (z.d.). *Ouderen: hoeveel ouderen zijn er in Nederland?* Geraadpleegd op 10 mei 2025, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-bevolking/leeftijd/ouderen>
- Cornwell, B., & Laumann, E. O. (2015). The health benefits of network growth: New evidence from a national survey of older adults. *Social Science & Medicine*, 125, 94–106.
<https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2013.09.011>
- De Moor, T. (2013). *Homo cooperans: instituties voor collectieve actie en de solidaire samenleving*. Universiteit Utrecht.
- Durose, C. (2009). Front-line workers and ‘local knowledge’: Neighborhood stories in contemporary UK local governance. *Public Administration*, 87(1), 35-49.
- Federatie Nederlandse Vakbeweging. (2024). *Personeelstekort in de zorg & welzijn verviervoudigt*. Geraadpleegd op 12 mei 2025, van <https://www.fnv.nl/nieuwsbericht/sectornieuws/zorg-welzijn/2024/12/personeelstekort-in-de-zorg-welzijn-verviervoudigt#:~:text=De%20nieuwe%20cijfers%20laten%20zien,een%20tekort%20van%20265.600%20zorgprofessionals>.
- Ferguson, H. (2018). How social workers reflect in action and when and why they don't: The possibilities and limits to reflective practice in social work. *Social Work Education*, 37(4), 415–427. <https://doi.org/10.1080/02615479.2017.1413083>
- Geertz, C. (1973). *Thick description: Towards an interpretive theory of culture*. Basic Books: New York.
- Glimmerveen, L.M. (2020). *Citizen participation: bargaining over boundaries in the organization of care services*. [Proefschrift]. Vrije Universiteit Amsterdam.
- Guba, E. G. (1981). Criteria for assessing the trustworthiness of naturalistic inquiries. *ECTJ*, 29(2), 75-91. doi:10.1007/BF02766777
- Hennink, M., Hutter, I., & Bailey, A. (2020). *Qualitative research methods*. Sage.
- Hoekstra, E., De Stefano, P., Van den Hoven, R., Ter Avest, D., Knoope, A., Hofs, J., & Velthuys, J. (2018). *(On)gelijkheid in de participatiesamenleving*. Geraadpleegd op 29 april 2025, van <https://participatie-praktijk.nl/wp-content/uploads/2021/12/rapport-ongelijkheid-in-de-participatiesamenleving.pdf>

- Hurenkamp, M., Tonkens, E., & Duyvendak, J.W. (2006). *Wat burgers bezielt: Een onderzoek naar burgerinitiatieven*. NICIS Kenniscentrum Grote Steden: Den Haag.
- Igalla, M., & Van Meerkerk, I. (2015). De duurzaamheid van burgerinitiatieven: een empirische verkenning. *Bestuurswetenschappen*, 69(3), 25-53.
<https://doi.org/10.5553/Bw/016571942015069003003>
- Kolner, C. (2025). *Preventie moet rechtvaardiger worden*. Geraadpleegd op 22 april 2025, van <https://sociaalwerk nederland.nl/uitgelicht/carla-kolner-preventie-moet-rechtvaardiger-worden>
- Koninklijk Huis. (2013). *Troonrede 2013*. Geraadpleegd op 12 mei 2025, van <https://www.koninklijkhuis.nl/documenten/toespraken/2013/09/17/troonrede-2013>
- Lipsky, M. (1980). *Street-level bureaucrat: Dilemmas of the individual in public services*. Russell Sage Foundation, New York.
- Maclure, L. (2023). Augmentations to the asset-based community development model to target power systems. *Taylor & Francis Journals*, 54(1), 4-17.
- Mensenwerk Hogeland. (z.d.). *Thuis kamers*. Geraadpleegd op 11 maart 2025, van <https://www.mensenwerkhogeland.nl/thuis kamer/>
- Ministerie van Binnenlandse Zaken (2011). *Integratie, binding en burgerschap*. Geraadpleegd op 11 maart 2025, van <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-32824-1.html>
- Morgan, A., & Ziglio, E. (2007). Revitalizing the evidence base for public health: An assets model. *Global Health Promotion*, 14, 17-22. <https://doi.org/10.1177/10253823070140020701x>
- Movisie. (2010). *Methodeomschrijving ABCD: Databank effectieve sociale interventies*. Movisie: Utrecht.
- Movisie. (2022). *Wat werkt bij: Het stimuleren van vrijwillige inzet en actief burgerschap*. Movisie: Utrecht.
- Movisie. (2023). *Cijfers en de sociale basis: Een verkenning naar de mogelijkheden van kwantificeren en moneteriseren in de sociale basis*. Movisie: Utrecht.

- Pani-Harreman, K.E., Van Duren, J.M.A., Kempen, G.I.J.M., & Bours, G.J.J.W. (2020). The conceptualisation of vital communities related to ageing in place: a scoping review. *European Journal of Ageing*, 19(1):49-62. doi: 10.1007/s10433-021-00622-w
- Purmer, H. & Van Pinxteren, M. (2024). *Zorgzaamheid in de buurt is kwestie van schipperen*. Geraadpleegd op 15 maart 2024, van <https://www.socialevraagstukken.nl/zorgzaamheid-in-de-buurt-is-kwestie-van-schipperen/>
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Touchstone Books/Simon & Schuster.
- Raad voor Volksgezondheid en Samenleving. (2020). *De derde levensfase: Het geschenk van de eeuw*. Raad voor Volksgezondheid en Samenleving: Den Haag.
- Rijksinstituut voor Gezondheid en Milieu. (2024). *Volksgezondheid toekomst verkenning 2024: kiezen voor een gezonde toekomst*. Geraadpleegd op 10 maart 2025, van <https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/2024-0110.pdf>
- Rijksoverheid. (2023). *Hulp voor toenemende aantal mantelzorgers*. Geraadpleegd op 25 maart 2025, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/mantelzorg/hulp-voor-toenemend-aantal-mantelzorgers#:~:text=Ongeveer%209%25%20van%20de%20mantelzorgers,lopen%20meer%20kans%20op%20overbelasting.>
- Rütten, A., Abu-Omar, K., Frahsa, A., & Morgan, A. (2009). Assets for policy making in health promotion: Overcoming political barriers inhibiting women in difficult life situations to access sport facilities. *Social Science & Medicine*, 69(11), 1667. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2009.09.012>
- Schön, D.A. (1992). *The reflective practitioner: How professionals think in action*. Routledge, London.
- Tushman, M.L. (1977). Special boundary roles in the innovation process. *Administrative Science Quarterly*, 22, 587-605.
- Uitermark, J. (2012). De zelforganiserende stad. In *Essays toekomst van de stad* (pp. 5-9). Raad voor Leefomgeving en Infrastructuur. Geraadpleegd op 16 april 2025, van <https://www.rli.nl/sites/default/files/essays-de-toekomst-van-de-stad.pdf>

- Van Bochove, M., & Oldenhof, L. (2018). Institutional work in changing public service organizations: the interplay between professionalization strategies of non-elite actors. *Administration and Society*, 1-27. <https://doi.org/10.1177/0095399718786880>
- Van Meerkerk, I., Kleinhans, R., & Molenveld, A. (2018). Exploring the durability of community enterprises: a qualitative comparative analysis. *Public Administration*, 96. 651-667.
- Van Zoest, F., Stouthard, L., Van Schaijk, R., Sok, K., Van der Heijden, N. & Smelik, J. (2021). *Monitor zorgzame gemeenschappen*. Vilans, Nederland Zorgt Voor Elkaar, Movisie.
- Verhoeven, I. & Tonkens, E. (2011). Bewonersinitiatieven: partnerschap tussen burgers en overheid. *Beleid en Maatschappij*, 38(4).
- Versey, H.S. (2021). Perceptions of community among suburban and urban-dwelling adults aging in place. *Journal of Aging Studies*, 59.
- Williams, P. (2011). The life and times of the boundary spanner. *Journal of Integrated Care*, 19(3), 26-33.

Bijlage 1: Introductiemail potentiële participanten

Beste [naam],

Mijn naam is Ida Gooskens en ik ben masterstudent Sociologie aan de RUG. Voor mijn masterscriptie doe ik onderzoek naar de inzichten van professionals rondom de verduurzaming van bewonersinitiatieven 'voor en door' senioren. Dit onderzoek wordt uitgevoerd namens het lectoraat Healthy Ageing, Allied Health Care and Nursing van de Hanze en in samenwerking met de Innovatiewerkplaats Senioren.

Gezien jouw achtergrond en ervaring, zou ik je graag willen interviewen. Het gaat om een gesprek van ongeveer 1.5 uur, waarvoor ik o.b.v. eerdere gesprekken en wetenschappelijke literatuur een interviewschema heb samengesteld. Het interview kan plaatsvinden op een locatie, datum en tijdstip dat jou uitkomt. Wel zou het gesprek vanwege de planning tussen 6 mei en 6 juni moeten plaatsvinden.

Als je interesse hebt om mee te doen, neem ik graag contact met je op om een moment in te plannen. Ook zal ik een informatiebrief met meer details over het doel en de opzet van het onderzoek opsturen.

Met vriendelijke groet,

Ida Gooskens

i.s.gooskens@pl.hanze.nl

Bijlage 2: Informatiebrief

Fijn dat u wilt deelnemen aan ons onderzoek! In deze brief wordt de uitgelegd waar het onderzoek over gaat, waarom we graag spreken met professionals in het sociaal domein en wat u kunt verwachten tijdens het gesprek.

U kunt altijd bij ons terecht als u vragen, opmerkingen of klachten heeft over dit onderzoek. Wij willen ook benadrukken dat u op elk moment zonder gevolg kunt aangeven om te stoppen met deelname aan dit onderzoek, ook tijdens het interview. De contactgegevens van de uitvoerend en begeleidend onderzoeker zien hieronder te vinden.

Verantwoorde organisatie en betrokken onderzoekers

<i>Het onderzoek wordt uitgevoerd namens:</i>	Het Centre of Expertise Healthy Ageing van de Hanze Vanuit het lectoraat Healthy Ageing, Allied Health Care and Nursing (zie deze link voor meer informatie)
<i>Uitvoerend onderzoeker:</i>	Ida Gooskens , masterstudent Sociologie aan de Rijksuniversiteit Groningen Telefoonnummer: [...] E-mail: [...]
<i>Begeleidend onderzoeker:</i>	Dr. Herbert Rolden , senior onderzoeker aan de Hanze Telefoonnummer: [...] E-mail: [...]
<i>Financiering:</i>	Het betreft een verkennend onderzoek, waarvoor geen externe financiering is aangevraagd.

Doel van het onderzoek

Bewonersinitiatieven die activiteiten en bijeenkomsten organiseren spelen een belangrijke rol in het sociale leven en welzijn van diverse groepen Nederlanders, waaronder senioren. Daarom neemt de interesse in de wijze waarop deze initiatieven worden opgezet, en welke voorwaarden en werkwijzen het beste werken, steeds verder toe. Hoewel er al veel inzichten bestaan over de totstandkoming van bewonersinitiatieven, is er minder bekend over de ‘verduurzaming’ van deze initiatieven, oftewel het voortbestaan, de doorontwikkeling en/of opschaling ervan. Dit onderzoek richt zich dan ook op het verkennen van de inzichten die professionals hebben over de verduurzaming van bewonersinitiatieven. De opgedane inzichten vormen niet alleen de basis voor verder onderzoek, maar bieden ook direct handvatten voor de praktijk.

Opzet van het onderzoek

Het onderzoek loopt van 1 februari 2025 tot 1 augustus 2025. In de eerste fase van het onderzoek is een literatuurstudie gedaan en is gesproken met enkele relevante partijen uit de praktijk.

In de huidige fase worden er interviews afgenomen met professionals binnen het sociaal domein die op structurele wijze betrokken zijn bij bewonersinitiatieven ‘voor en door senioren’. Daarbij gaat het om bewonersinitiatieven die senioren de mogelijkheid om contact met elkaar te leggen, te onderhouden en mogelijk ook steun te vinden. U bent één van de 12 professionals die we hiervoor hebben uitgenodigd.

Wat kunt u verwachten van het gesprek?

Het gesprek zal ongeveer 90 minuten duren en vindt plaats op een locatie naar uw voorkeur. Ida Gooskens, de uitvoerende onderzoeker, die het gesprek namens de Hanze zal leiden, maakt gebruik van een flexibel interviewschema om het gesprek soepel te laten verlopen. Waar nodig zal zij aantekeningen maken.

Om geen informatie verloren te laten gaan, zouden we het gesprek graag willen opnemen met MS Teams. De interviewer zal aan het begin van het gesprek vragen of u bezwaar heeft tegen de opname. Uiteraard staat het u vrij om hiervan af te zien. Ook gedurende het gesprek kunt u altijd aangeven de opname stop te willen zetten.

Gegevensverwerking

Na het gesprek wordt de spraakopname, waartoe alleen de uitvoerende en begeleidende onderzoekers toegang hebben, via een privacy-bestendig softwaresysteem getranscribeerd (MS Teams). De opname wordt binnen 48 uur na het interview omgezet in een transcript, waarbij alle naar persoon herleidbare uitspraken worden vernietigd. Het transcript wordt in een beveiligde omgeving opgeslagen.

De onderzoeksdata blijven tijdens en na het onderzoek opgeslagen in de beveiligde online opslag (MS SharePoint) van de Hanze, toegankelijk alleen voor het onderzoeksteam. Uw gegevens worden gepseudonimiseerd. Dit betekent dat alle tot de persoon herleidbare gegevens worden verwijderd, behalve uw algemene functietitel (welzijnswerker, beleidsmedewerker of docent-onderzoeker). De resultaten worden openbaar gemaakt in de masterscriptie van Ida Gooskens en mogelijk ook gepubliceerd in een vaktijdschrift. De gepseudonimiseerde gegevens worden niet gepubliceerd, maar kunnen onder strikte voorwaarden beschikbaar worden gesteld voor hergebruik, bijvoorbeeld voor onderwijs of vervolgonderzoek.

Vrijwilligheid van deelname

U hoeft geen vragen te beantwoorden die u niet wilt beantwoorden of handelingen uit te voeren die u niet wilt doen. Uw deelname is vrijwillig en u kunt uw deelname op elk gewenst moment stoppen. U hoeft hiervoor geen reden op te geven. Stoppen heeft geen nadelige gevolgen voor u.

Als u gedurende het onderzoek wilt stoppen, dan kunt u dit aangeven bij de interviewer. Het interview en de opname stoppen dan meteen. Als u uw toestemming voor het verwerken van uw gegevens wilt intrekken, dan kan dat door doorgeven aan de onderzoekers.

Indien u tijdens het onderzoek uw deelname stopt of uw toestemming intrekt, dan worden de gegevens die tot dan toe zijn verzameld verwijderd uit onze database. Dit is mogelijk tijdens de looptijd van het onderzoek (1 februari 2025 t/m 1 augustus 2025), daarna verwerken bij uw gegevens definitief voor het onderzoek.

Klachten

Heeft u nog vragen of klachten over uw privacy? Lees van de [privacyverklaring van de Hanze](#), of neem dan contact op met de Functionaris Gegevensbescherming, te bereiken via: fg@org.hanze.nl. Mocht dit ontoereikend blijken, dan kunt u over het verwerken van uw persoonsgegevens een klacht indienen bij de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) [via de site van AP](#).

Bijlage 3: Interviewschema

Ten eerste bedankt dat je deel wilt nemen aan dit onderzoek. Dit onderzoek wordt uitgevoerd om inzicht te krijgen in de verduurzaming van bewonersinitiatieven en de rol van professionals hierbij. Het onderzoek wordt uitgevoerd vanuit de Hanze, lectoraat Healthy Ageing, Allied Health Care and Nursing.

Alle gegevens zullen anoniem verwerkt worden. We zullen er dus voor zorgen dat jouw identiteit niet herleid kan worden in de onderzoeksresultaten. Voor de verwerking van het interview zal ons gesprek worden opgenomen. Ook kan het zijn dat ik tussendoor notities maak. Het interview zal ongeveer 1.5 uur duren. Als er vragen zijn die je niet wilt beantwoorden, kan je dit altijd aangeven. Als het goed is heb je het informed consent formulier al ondertekend. Heb je nog vragen voordat we beginnen?

Uitleggen begrippen:

- Bewonersinitiatieven (BI): zijn binnen dit onderzoek informele en lokaal georganiseerde organisaties die als doel hebben ontmoetingen en contact tot stand te brengen onder senioren
- Verduurzaming: verduurzaming gaat over de borging (voortbestaan), doorontwikkeling (kwaliteitsverbetering, efficiënter/effectiever worden) en/of opschaling (meer deelnemers, andere contexten/onderwerpen/activiteiten) van bewonersinitiatieven.

- Wat is je functieomschrijving? Hoeveel jaar werkzaam binnen deze functie? - Kun je wat vertellen over je werkomgeving?		
- Hoe zien jouw dagelijkse werkzaamheden eruit? - Hoe kom je tijdens je werk in aanraking met bewonersinitiatieven? - Wat voor soorten bewonersinitiatieven voor en door senioren ken je? Kun je voorbeelden noemen?		
Topics	Voorbeeldvragen	Probes
Ervaring, praktijkkennis	-Wat zijn je ervaringen met het ondersteunen en/of faciliteren van een BI? En specifiek met de verduurzaming van BI? -Welke activiteiten horen voor jou bij het ondersteunen van BI met oog op verduurzaming?	Verschil 'opstartfase' en 'borgen' BI Lokale kennis -Context, intuïtie, praktisch Street level bureaucrat -spanningsveld, afwegingen, beweegruimte Creativiteit, geduld, doorzettingsvermogen
Methodieken, vaardigheden	-Zijn er specifieke werkwijzen of benaderingen die volgens u goed werken bij het versterken van een BI? Waar baseer je deze werkwijze op? -Denk je dat er bepaalde vaardigheden van de professional nodig zijn om BI te begeleiden bij verduurzaming?	<u>Methodieken</u> ABCD -externe invloeden (ongelijkheid, neoliberalisme, racisme en armoede) Presentiebenadering <u>Vaardigheden</u> Creativiteit, geduld, doorzettingsvermogen Balans: eigenaarschap BI vs. betrokkenheid professional
Rol van samenwerking	-Hoe komt de samenwerking met verschillende partijen rondom een BI tot stand? -Hoe vind je dat deze samenwerking verloopt? -Hoe wordt omgegaan met -Hoe zie je jouw rol in deze samenwerking?	Boundary spanning (netwerker, ondernemer, communicator, organisator) - bridging en linking kapitaal Lokale kennis -Context, intuïtie, praktisch Street level bureaucrat -spanningsveld, afwegingen, beweegruimte
Eigenschappen BI en (lokale) overheden en organisaties	-Wat zijn jouw inzichten over wat bijdraagt aan de verduurzaming van BI?	<u>Kenmerken initiatiefnemers</u> Achtergrond -(Lft, gs, SES), 'doenvermogen'

	-Wat draagt volgens jouw ervaring juist niet bij aan het verduurzamen van een BI?	Verdeling verantwoordelijkheid -centralisatie, kwetsbaarheid (gem. leeftijd) Sociaal kapitaal -bonding, bridging, linking Financiën -afhankelijkheid, structureel/projectbasis ‘Professionalisering’ -betaalde positie, rechtsvorm, status, vrijwilligers, aantasten laagdrempelige karakter BI <u>Overheden</u> Continuïteit Capaciteiten Mate/soort ondersteuning -passief/actief Bereidheid Communicatie -stabiliteit, responsief, informeel, flexibel, transparant, gelijkwaardigheid Bemoeien/loslaten, structuur/flexibiliteit
Ideeën en mogelijkheden	-Welke kansen zie je voor de verduurzaming van BI in de toekomst? -Wat zou er moeten veranderen?	Vergrijzing/ ‘ageing in place’ Derde levensfase Diversiteit Beleid -activerende of terugtrekkende overheid
Afsluitende vragen		
- Dit waren mijn vragen voor jou. Zijn er nog zaken die we nog niet besproken hebben? - Hoe vond je het om het hierover te hebben? - Kan je contact met je opnemen mocht ik iets zijn vergeten of wanneer iets onduidelijk is? - Wil je op de hoogte blijven van de resultaten van dit onderzoek? Wel zou je graag een kopie willen krijgen van mijn masterscriptie?		
Afronding		
Hartelijk dank voor je deelname aan dit onderzoek. Mocht je nog vragen, opmerkingen of klachten over dit onderzoek hebben, kan je altijd contact opnemen met mij of de begeleidende onderzoeker, zie de informatiebrief en het toestemmingsformulier voor onze contactgegevens.		

Bijlage 4: Codeboek

Code	Inductief/deductief	Omschrijving (inzichten over...)	Voorbeeld
Introductie			
Functietitel	-	Huidige werkfunctie, of eerdere relevante functies	"Ik ben een opbouwwerker en dat noemen we ook wel sociaal werk samenlevingsopbouw" (Jelmer)
Werkervaring	-	Aantal jaren werkzaam in huidige functie, of eerdere relevante functies	"Vier jaar denk ik zo een beetje ja. Ik denk drie jaar voor het programma en nog een jaar dat we gewerkt hebben aan het uitwerken van het programma." (Paula)
Werkomgeving	-	Kenmerken van de werkomgeving (stad, dorp)	"Binnen [G] en dan specifiek een team [wijk]. Maar dat is niet alleen de wijk [---]. Dat zijn ook omliggende wijken, [---]. Dat is mijn werkgebied eigenlijk. We zijn voornamelijk aan het werk hier in [wijk]. Maar we hebben ook wel echt uitstapjes naar de andere wijken, dus daar zijn we ook wel present, zeg maar." (Daniël)
Bewonersinitiatieven (BI - ...)			
-Activiteiten	Inductief	Activiteiten die BI's uitvoeren	"Ja het is echt zo een ontmoetingsplek he? Mensen die zelf zeggen, goh, ik zou zo een [BI] willen organiseren met deelnemers. En dat kan heel verschillend zijn. Dat kunnen ontmoetingsplaatsen zijn waar het alleen gaat om een kopje koffiedrinken, organiseren van lezingen. We hebben ook [BI] die echt iets wil betekenen voor medebewoners. Daar gaat het over klusjes, elkaar af en toe naar het ziekenhuis brengen. Dus echt ondersteuning naar elkaar toe." (Anneloes)
-Kenmerken initiatiefnemers	Deductief	Achtergrondkenmerken van initiatiefnemers BI's (SES, geslacht, leeftijd)	"En ja, en ik hoop vooral ook in de wijken waar mensen zich wat minder goed van nature redden en wat meer zijn overgeleverd aan de overheid en

			ondersteunende organisaties, dat ze zelf ook wat meer, nou, meer initiatief zouden kunnen nemen.” (Daphne)
-Kenmerken deelnemers	Inductief	Achtergrondkenmerken deelnemers (SES, geslacht, leeftijd)	“We hebben een [BI] gehad die zich richtte op een specifieke doelgroep en dat was voor mensen met depressie, angstproblematiek en... Hoe heet dat ook alweer? Nou ja, dus meer het psychisch welbevinden. Dat was voor een hele specifieke doelgroep en voor de corona tijd was daar een groep, dat dat liep best aardig.” (Wouter)
-Behoeften	Inductief	Doelstellingen en wensen van betrokkenen BI	“Niet alles hoeft structureel te worden, hè? En mensen hebben ook niet altijd die behoefte. Ze vinden het ook gewoon leuk om met elkaar na te denken over dit soort thema's en die bewustwording.” (Paula)
-Verdeling verantwoordelijkheid	Deductief	Manier waarop verantwoordelijkheden zijn gecentraliseerd binnen BI's (één trekker, meerdere klikjes)	“Jawel, bij sommige initiatieven is er heel duidelijk een iemand die de boel trekt. En die wel zegt, ik wil loslaten omdat ik het heel lastig vind om het iemand anders te laten doen.” (Anneloes)
-Sociaal kapitaal	Deductief	Beschikbare hulpmiddelen binnen BI's: sociale relaties, groepsidentificatie, sociale netwerken, normen, vertrouwen, wederkerigheid (bonding, bridging en linking kapitaal)	“Nou een beetje. In sommige wijken heb je al best wel heel veel... Ja, eigenlijk bijna in alle wijken heb je een vrij actief netwerk. Alleen niet iedereen weet dat altijd. Dus heel veel mensen bij de gemeente denken dan dat het georganiseerd moet worden. Maar er is al zoveel georganiseerd en helemaal in [wijken]. De wijken die er al heel lang zijn. Waar heel lang, nou ja, ook wel een traditie zit.” (Daphne)”
-Financiën	Deductief	Financiële situatie van het initiatief	“En ik heb bijvoorbeeld... De gebiedsregisseur van de gemeente, die zitten echt heel erg op dat dat geld, die fondsen en subsidies enzo. Nou, die heb ik toen daaraan gekoppeld.” (Amanda)
-Tijdelijke of structurele financiering	Inductief	Tijdelijke of structurele financiering van BI	“En dan worden er echt andere vragen aan het initiatief gesteld. Misschien moet je wel iemand gaan aannemen, weet je wel? Of dan moet je een continu stroom inkomsten hebben. Of nou, dan moet je misschien naar de KVK om echt een entiteit te

			worden. Nou weet ik veel. En daar zie je, dat is ja, die stap is toch best wel een lastige stap voor heel veel initiatieven.” (Ralf)
-Diversiteit	Inductief	Mate van diversiteit onder betrokkenen in termen van achtergrondkenmerken	“Ja, want niet iedereen voelt zich thuis bij iedereen. Het is niet zo gek dat je verschillende bewoners, initiatieven of clubjes hebt in een dorp of een wijk.” (Anneloes)
-Professionalisering	Deductief	Ontwikkeling van informeel of vrijwillig karakter naar meer structureel georganiseerd BI	“Als het een betaalde baan is, die zorgt dat alles blijft reilen en zeilen. De vrijwilligers aansturen en weet ik veel wat. Dan heb je al een veel duurzamer model.” (Anke)
-Context	Inductief	Buurt, wijk dorp waar BI zich in bevindt	“In de ene wijk is het ene aan de hand en de andere wijk het ander. Dus het is dus afhankelijk van de opgave in de wijk wat we precies doen.” (Daphne)
-Begin	Inductief	Ontwikkelingsfase van BI	“Wat je vaak ook wel als ziet, in een voortijdig stadium van bewonersinitiatieven bijvoorbeeld, is dat de communicatie helemaal niet zo goed verloopt.” (Daniël)
-Einde	Inductief	Eindfase van BI	“Maar als je dat twee of drie keer doet, ja dan, dan wordt elke woord participatie wat je in je mond neemt van nou, we vinden dat burgers mee moeten denken, dat wordt natuurlijk echt een holle frase. En je slaat dus ook heel veel initiatieven daarmee dood.” (Ralf)
-Doorstart	Inductief	Hernieuwd opstarten of voortzetten van een BI na stilstand of afname van activiteit	“Zodoende hebben we weer contact gemaakt. Maar dat contact is dus eigenlijk, komt uit het verleden door oud collega opbouwwerkers die inderdaad contact met ze hebben gemaakt.” (Daniël)
-Grootte	Inductief	Omvang van BI (aantal betrokkenen, locaties)	“En hebben ze zo'n dertig mensen om tafel, veertig soms wel. Om mensen te vertellen over wat er allemaal kan en mogelijk is.” (Paula)
-Nabijheid	Inductief	Fysieke nabijheid van BI tot deelnemers	“Dus als je ervoor zorgt dat een initiatief heel dicht in de buurt is van waar iemand woont, is het aannemelijker dat iemand er ook makkelijker naartoe zou gaan, dan wanneer je iemand per definitie moet

			uitnodigen. Van goh, kom twee keer per week bij onze activiteiten langs, wees welkom, dan zit daar toch een soort van drempel op. Dus hoe dichterbij je het bij iemands voordeur kunt aanbieden, hoe aannemelijk het is, zeker op hogere leeftijd, dat iemand daar gebruik van zou maken.” (Wouter)
-Inclusief	Inductief	Of alle inwoners, ongeacht achtergrond, de mogelijkheid hebben om mee te doen en bij te dragen aan BI	“Ja, want je hebt ook je zwemclubjes, maar dat zijn allemaal contacten van elkaar. Dat vind ik anders dan een bewonersinitiatief die ook echt breder kijkt en open staat voor andere.” (Anneloes)
-Laagdrempelig	Inductief	Of BI voor iedereen toegankelijk is om aan deel te nemen (geen fysieke, sociale, culturele of organisatorische barrières)	“Ja en tegelijkertijd is dat natuurlijk heel erg moeilijk. Je gaat ook niet zomaar bij iemand aanbellen en vragen van, ik denk dat je eenzaam bent.” (Jelmer)
-Eigenheid	Inductief	Specifieke sfeer, cultuur, waarden, idealen van BI	“Want leefbaarheid, uiteindelijk, dan treft het altijd inwoners, Maar dat moet niet over inwoners gaan, maar ook mét inwoners. Omdat het legitiem is... Maar ook omdat, het gaat over hun leven en leefomgeving. Omdat zij hun leefomgeving van binnenuit kennen, echt op een doorleefde manier. Dus ervaringskennis hebben.” (Anke)
-Doelgroep	Inductief	Groep mensen/bewoners waarop het BI zich wel/niet richt. Wie het BI wil bereiken, betrekken of ondersteunen.	“Heel verschillend, ja. En het is ook dus niet zo dat ik alleen maar met ouderen of senioren werk, maar van nul tot honderd.” (Jelmer)
-Wantrouwen instanties	Inductief	Gebrek aan vertrouwen en/of terughoudendheid richting instanties	“Of dat er mensen gewoon zo boos zijn op bepaalde processen of mensen. Of dat mensen gewoon de handdoek in de ring gooien en denken van, nou ik had leuke ideeën, maar stik er maar in. Ik ga me niet meer inzetten, want niemand luistert toch naar mij.” (Amanda)
Professionals (Prof - ...)			
-Activiteiten	Inductief	Activiteiten die professional onderneemt om BI's te ondersteunen (met verduurzaming)	“Ja, dat wisselt ook weer heel erg. Soms dan loop je gewoon door de buurt heen en dan en dan is iemand de hond aan het uitlaten. Dan heb je heel makkelijk en spontaan een gesprekje. Ik ben ook wel gewoon langs deuren gegaan.” (Louise)

-Boundary spanning	Deductief	Brug vormen tussen (andere) BI's, organisaties en (lokale) overheden om samenwerking, kennisdeling en coördinatie te bevorderen.	"Dus we zijn heel veel in contact en in dat past ook bij ons DNA om in een verbindende rol aanwezig te zijn, ja. Dat is hoe het nu is, en hoe het was. Nou ja, die rol die ik hiervoor had lijkt heel erg op deze rol. Ook dus veel aan tafel zitten met netwerkpartners" (Wouter)
-Methodieken	Deductief	Methodieken die professional inzet om BI's te ondersteunen (met verduurzaming) (ABCD, presentiebenadering)	"Binnen het sociaal werk heb je het over presentie, dus dat je er bent om te luisteren, zonder dat je daar meteen een achterliggend doel mee hebt. Het gaat gewoon om de relatie. Het gaat denk ik over vanuit gelijkwaardigheid kunnen werken" (Anneloes)
-Vaardigheden	Deductief	Vaardigheden die professional inzet of belangrijk vindt voor de ondersteuning van BI's (bij verduurzaming)	"Je hebt een open mind, een open visier nodig. Je moet kunnen luisteren, je moet kunnen verbinden." (Anke)
-Kennis	Deductief	Inzet en toepassing van kennis door professionals in ondersteuning van initiatieven	"Ja klopt. En ik merk gewoon elke keer weer ook met zo een bewonersinitiatief van, ja uiteindelijk heb ik echt weinig verstand van. Pak een plek in de wijk en daar moet dan iets gebeuren. Ja, ik heb eigenlijk geen idee wat de ruimtelijke plannen daar zijn of wat de plannen van woningcorporaties of andere organisaties daar zijn." (Amanda)
-Ervaringskennis	Deductief	Praktijkgerichte kennis die voortkomt uit dagelijkse ervaringen in de praktijk, gebaseerd op intuïtie en/of reflecterend vermogen	"Omdat ik, als ik dan kijk naar mijn rol ten opzichte van die van mijn gemeentelijke collega's, dan ben ik vaak wat langduriger en wat meer in contact met bewoners. Waardoor dat je bepaalde.... Je pikt gewoon een bepaalde cultuur op van bewoners. Zo van, dit is wat gewenst is en dit is hoe we de dingen doen. En dus ook hoe je kunt aansluiten bij bewoners." (Amanda)
-Afstand praktijk	Inductief	Professionals is niet (meer) direct betrokken bij praktijk van BI's	"Nou, dat weet ik niet. Ik weet niet of ik helemaal zo in die initiatieven zit. Ja, zover zit ik er dan weer niet in." (Paula)

-Frequentie contact BI	Inductief	Hoe vaak professionals contact hebben met BI's, intensiteit contact	"Daar ruimen we echt wel tijd in onze agenda voor in. Ja, om die straat momenten te pakken. Ja, absoluut ja." (Daniël)
-Soort ondersteuning	Inductief	Verschillende manieren waarop professionals BI's ondersteunen (bv. coachen, voorzitter, promotor, facilitator)	"Als een clubje doeners een initiatief gaan trekken en ze moeten een keer in die papieren werkelijkheid van een gemeente of van een zorgverzekeraar, weet ik veel. Dat is best ingewikkeld. Dan is het wat je als instantie kan doen, is die mensen ondersteunen juist in het schrijven van bijvoorbeeld." (Anke)
-Professionele waarden	Inductief	Normen, overtuigingen en ethische overwegingen die professionals in hun werk naleven	"Maar dus wel echt er naast staan en niet erboven. Dat vind ik wel heel belangrijk om nog even te benadrukken." (Louise)
-Frontlijnwerker (street level bureaucrat)	Inductief	Professionals die direct contact hebben met bewoners bij het leveren van diensten en de uitvoering van beleid. Werken vaak binnen kaders van regels en procedures, waardoor ze beperkte ruimte hebben om eigen keuzes te maken of maatwerk toe te passen in hun werk	"Nou, dat kan dus soms ingewikkeld zijn en daar... Ja, ik probeer altijd de, zeg maar, de ruimte op te zoeken die er is en daar binnen, ja, probeer je dat gewoon dingen voor elkaar te krijgen. Kijken wat er mogelijk is. En soms lukt het wel, soms niet." (Jelmer)
Lokale overheden en organisaties (LOO -)			
-Activiteiten	Inductief	Activiteiten die LOO's ondernemen om BI's te ondersteunen (met verduurzaming)	"Maar de gebiedsregie is uiteindelijk wel een partij die dus ook echt even die inzage heeft, in welke potjes zijn er allemaal, kunnen we daarin iets bijdragen? En stel dat is niet mogelijk, dan ga je natuurlijk ook kijken naar fondsen, of zijn er misschien andere mogelijkheden om daar in financieel iets te doen." (Louise)
-Soort ondersteuning	Deductief	Verschillende manieren waarop LOO's BI's ondersteunen (bv. coachen, voorzitter, promotor, facilitator)	"Ja, en het supporten en communiceren. Dat is enerzijds dus in geld, mensen. En ja, de communicatie en enthousiasme, dus eigenlijk faciliteren, vooral in middelen doe je dan." (Daphne)
-Communicatie	Deductief	Communicatie die nodig is vanuit LOO's om BI's goed te begeleiden; aard van contact (responsief, informeel, flexibel)	"Komt omdat gewoon een gemeente super stroperig en log is. Ja, log functioneert eigenlijk. Met verschillende afdelingen die, in ieder geval in de gemeente [---], iedereen doet ontzettend hun best.

			Om niemand persoonlijk af te vallen. Maar afdelingen die gewoon ook niet met elkaar communiceren, waardoor zij intern ook niet goed van elkaar op de hoogte zijn. En dan kun je zo een bewonersinitiatief ook gewoon heel moeilijk faciliteren en ondersteunen." (Amanda)
-Continuïteit	Deductief	Aan- of afwezigheid van vaste contactpersonen voor bewonersinitiatieven binnen LOO's	"In principe eigenlijk wel heel goed. Mensen weten elkaar makkelijk te vinden, weten wat ze aan elkaar hebben. Werken al best een tijd met elkaar samen." (Daphne)
-Flexibiliteit	Deductief	Mate waarin LOO's zich aanpassen aan de werkwijze en behoeftes van bewonersinitiatieven	"Nou ja, en dan heb je ook nog verschillen tussen personen, de ene die denkt flexibeler als de andere. Nou, voor een inwoner kan dat echt een meerwaarde zijn." (Anke)
-Bureaucratische procedures	Inductief	Administratieve en procedurele aspecten van contact met LOO's	"En dat kan dus ook wel heel ingewikkeld worden, als jij een leuk plannetje hebt, van dit gaan we uitvoeren. We hebben de gemeente erbij nodig, hetzij voor financiën, hetzij voor toestemming of voor meedenken. Het kan over van alles gaan en je komt in die molen terecht en je bent zomaar een half jaar verder." (Anke)
-Betrokkenheid	Inductief	Aanwezigheid, steun, interesse die LOO's tonen richting BI's	"Ik denk dus dat heel veel gewoon inderdaad individuele ambtenaren echt het geloof hebben in bewoners en bewonersinitiatieven en daar ook echt hard voor rennen hè? Dus het initiatief wat ik had, daar had ik echt nou te maken met een ambtenaar die echt voor ons door het vuur ging. Dat is fantastisch." (Ralf)
-Positionering BI	Inductief	De formele en informele rol die BI's krijgen toebedeeld, de verwachtingen die aan hen worden gesteld, de manier waarop zij worden erkend of benut als onderdeel van lokale voorzieningen	"Nou het gaat over vertrouwen misschien wel in dit soort initiatieven. En dat is dat ja, dat is toch echt lastig, dus je hebt eigenlijk als inwonersinitiatief, nou eigenlijk niet zo heel veel te zeggen." (Ralf)
Overkoepelend			

-Transparantie	Inductief	De openheid van betrokken partijen over eigen doelen, wensen en verwachtingen	“Dus ja, wat dan heel erg belangrijk is, is helder verwachtingenmanagement. Dus dat je mekaar meeneemt in die realiteit.” (Anke)
-Gelijkwaardigheid	Inductief	Ervaren of waargenomen gelijkwaardigheid in samenwerking tussen partijen	“Het gaat er voor mij over dat de visie van degenen die zich vrijwilliger inzet in principe van net zoveel waarde is als de mening, visie en kennis die je hebt als professional. Dus je moet kijken dat je er niet boven gaat staan omdat je professional bent, omdat je er verstand van hebt. Dus dat je insteek is, dat je er samen uitkomt. En dat diegene eigenaarschap houdt. (Anneloes)
-Afhankelijkheid	Deductief	Afhankelijkheid tussen verschillende partijen	“Ook als professionals zijnde kun je bijvoorbeeld aansluiten bij een koffieochtend, of kun jij soort van voorzitters zijn van een overlegmoment. Maar dan blijven ze een bepaalde afhankelijkheid van jou houden. En ik zou het zelf het tofst vinden dat dat niet nodig is, dat als jij eruit zou stappen dat het dan nog steeds gewoon blijft draaien.” (Louise)
-Wederkerigheid	Inductief	Ervaren balans tussen geven en ontvangen in de samenwerking	“Het voelt heel snel alsof je alleen maar informatie komt halen. En dat je dan daarmee weer weggaat en dat mensen ook niet weten of je dan je woord houdt, dat je weer terugkomt.” (Louise)
-Handelingsverlegenheid	Inductief	Moeite of onzekerheid om te handelen in een situatie die om actie vraagt	“Mensen willen zich heel vaak wel inzetten voor de buurt, maar dan weten ze niet zo goed hoe te beginnen bijvoorbeeld.” (Daniël)
-Erkenning	Inductief	Bijdragen, perspectieven of behoeftes van anderen erkennen	“Dus dat is voor mensen ook fijn dat ze ook zien van, wauw ons plan wordt gewaardeerd, kunnen we nu even naar de volgende fase toe” (Louise)
-Balans autonomie/betrokkenheid	Deductief	Balans in betrokkenheid en autonomie van betrokkenen	“Uitdaging is dat beroepskrachten kunnen loslaten wat zij denken, dat dat goed is voor andere mensen. Dus dat je professionele standaarden kunt loslaten en kunt kijken wat mensen voor elkaar betekenen. En dat dat goed genoeg is.” (Anneloes)
-Flexibiliteit	Inductief	Hoe betrokkenen zich aanpassen aan veranderende of onvoorspelbare omstandigheden	“Hierdoor absoluut ja. Maar ook gewoon beter van elkaars werkzaamheden afweten. En soms ook een

			beetje in te leveren op je eigen werkzaamheden om dat werk van een ander te doen. En ik, dat vind ik gewoon heel mooi." (Daniël)
-Leefwereld vs systeemwereld	Inductief	De verschillen tussen de leefwereld en systeemwereld	"Omdat ja, daar dus gewoon een echte grote mismatch is. Aan de ene kant handelen bewonersinitiatieven echt vanuit idealisme. En soms ook niet allemaal helemaal weten hoe het gaat lopen, want dat is het een kenmerk van bewonersinitiatieven. Dat is heel emergent, hè? Dus van nou, het moet gewoon maar beginnen en dan zien we waar het heen gaat. Terwijl een overheid eigenlijk zegt van ja goh, maar we willen eigenlijk wel weten voor de komende twee, drie, vier jaar wat jullie precies gaan doen. (Ralf)
-Opzet BI vanuit professional of inwoner	Inductief	Bewonersinitiatief is opgezet door bewoners of professionals	"Niet zo dat is van buitenaf bepaald van, het is oud en het moet nieuw. Maar dat mensen dat zelf dan uit eigen beweging dan doen gewoon. Ja, heel mooi om te zien." (Louise)
-Rolfluiditeit	Inductief	Flexibiliteit in de rol van professional, deelnemer, trekker, bewoner, initiatiefnemer, beleidsmedewerker, etc. Rol die iemand aanneemt is afhankelijk van de situatie/context	"En vaak zijn het ook mensen die ook een professionele achtergrond hebben en dan inzetten vanuit een inwoners rol, zeg maar." (Anke)
-Taalgebruik	Inductief	Woordkeuze, toon, formeel/informeel, vakjargon	"Wat voor jou op dat moment nodig is en de juiste taal spreken, dat je aansluit op hoe de bewoner dingen doet." (Anneloes)
-Toekomst: solidariteit	Inductief	Of mensen in de toekomst bereid zijn collectieve verantwoordelijkheden te dragen	"Het heeft grenzen, dus je kan niet alles zelf meer doen op de gegeven moment. Nee, daar maak ik me wel zorgen over. Dat is echt tegen de grenzen aanlopen van ja, wat mogelijk is binnen zorg. Maar ook wat we voor mekaar kunnen doen. Er wordt natuurlijk heel veel gevraagd, het is heel veel. Het is wat je tegenwoordig zegt, je gaat uit van de eigen kracht. Het is heel normaal tegenwoordig, maar er zitten ook grenzen aan. En daar ben ik wel nou, daar maak ik me wel zorgen over." (Jelmer)

-Toekomst: vergrijzing	Inductief	Uitspraken over vergrijzing en de toekomst van bewonersinitiatieven	“We zitten nu weer in een fase van heel veel bewustwording rond het ouder worden. Mensen laten nadenken over, hoe ziet mijn toekomst eruit als ik ouder word, hè? Waar moet ik nu al op gaan anticiperen. Of waar moet ik ook over na gaan denken?” (Paula)
-Vertrouwen	Inductief	Betrouwbaarheid, eerlijkheid, goede intenties	“Wat heel erg mooi is om te zien, is dat het vertrouwen is gaan groeien. Dat we naast het organiseren en het ondersteunen van het schrijven van subsidies ook vragen hebben gekregen van, goh zijn er nog meer activiteiten die in [wijk] worden georganiseerd voor ouderen? [...] En we durven nu ook wel wat vragen te stellen over andere activiteiten en of ze daar eens een keer bij mogen kijken.” (Daniël)

Gebaseerd op voorbeeld van Hennink et al. (2020), p. 225

Bijlage 5: Letter of approval

Hanze Ethisch Advies
Commissie (HEAC)

Hanzehogeschool Groningen
Herbert Rolden

Bezoekadres
Zernikeplein 7, Groningen

Datum 15-5-2025

Uw brief
Indiening d.d. 25-3-2025
Ons kenmerk
T2025.021
Doorkiesnummer
050 5951326
E-mail/www
heac@org.hanze.nl
www.hanze.nl/heac

Onderwerp
Goedkeuring toetsingsaanvraag
Verduurzaming van bewonersinitiatieven: inzichten vanuit de praktijk

L.S.,

De Hanze Ethisch Advies Commissie heeft zich op uw verzoek een oordeel gevormd over de ethische aspecten van uw onderzoeksvoorstel. Daarbij heeft de commissie de Toetsingscriteria Hanze Ethisch Advies Commissie gehanteerd.

De commissie keurt uw toetsingsaanvraag goed (**approval**).
Het goedkeuringsnummer is: **heac.T2025.021**

De commissie heeft de volgende adviezen:

- Voer het onderzoek uit conform het onderzoeksvoorstel en bijlagen waarvoor de commissie goedkeuring heeft gegeven.
- Leg eventuele wijzigingen aan de onderzoeksopzet ter beoordeling aan de commissie voor.
- Meld klachten of andere problemen die gerelateerd zijn aan de ethiek van dit onderzoek direct bij de commissie.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd en wensen u veel succes met de uitvoering van het onderzoek.

Met vriendelijke groet,

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Kons'.

dr. K.S.K. Dons
Voorzitter Hanze Ethisch Advies Commissie

Bijlage 6: Toestemmingsformulier

Voor uw deelname aan ons onderzoek – in de vorm van een interview – vragen wij u met dit formulier om aan een aantal zaken toestemming te verlenen. Streep hieronder door wat niet van toepassing is.

- Met onderzoeksgegevens worden gerefereerd aan het **gepseudonimiseerde** transcript van het interview.
- Met contactgegevens worden gerefereerd aan uw naam, e-mailadres en (mogelijk) telefoonnummer.

Ik ben 16 jaar of ouder.	Ja / nee
Ik heb de informatie gelezen en begrepen. Het doel van mijn deelname in dit project is voor mij helder uitgelegd en ik weet wat dit voor mij betekent. Als ik vragen had, zijn die naar mijn tevredenheid beantwoord.	Ja / nee
Ik begrijp dat deelname vrijwillig is. Ik ervaar geen expliciete of impliciete druk om aan dit onderzoek deel te nemen.	Ja / nee
Het is mij duidelijk dat ik op elk moment mijn deelname aan het interview kan stoppen, zonder daar een reden voor te hoeven geven.	Ja / nee
Ik geef hierbij mijn toestemming voor het maken van een geluidsopname van het interview. Het is mij duidelijk dat ik te allen tijde kan verzoeken de opname stop te zetten of te laten verwijderen.	Ja / nee
Ik geef toestemming voor het bewaren van mijn <u>contactgegevens</u> . Deze gegevens worden tot 1 augustus 2026 in een beveiligde omgeving bewaard.	Ja / nee
Ik geef toestemming voor het pseudonimiseren van de gegevens die met het interview worden gegenereerd, opdat deze niet naar mij te herleiden zijn.	Ja / nee
Ik geef toestemming voor het bewaren van de <u>onderzoeksgegevens</u> in de beveiligde online opslagomgeving van de Hanzehogeschool, tot 10 jaar na sluiting van het onderzoek.	Ja / nee
Ik geef toestemming voor het publiceren van de onderzoeksresultaten, die deels gebaseerd zijn op mijn <u>onderzoeksgegevens</u> .	Ja / nee
Ik geef toestemming voor het beschikbaar stellen van de <u>onderzoeksgegevens</u> voor hergebruik, bijvoorbeeld door een andere onderzoeker, voor ander onderzoek of voor educatieve doeleinden.	Ja / nee
Ik weet dat ik mij gedurende het onderzoek (tot 1 augustus 2025) mijn deelname kan stoppen. Dit betekent dat al mijn data- en onderzoeksgegevens worden verwijderd.	Ja / nee

Volledige naam deelnemer:	Handtekening deelnemer:	Datum:

Volledige naam aanwezige onderzoeker:	Handtekening onderzoeker:	Datum:
Ida Gooskens		

U krijgt een kopie van dit toestemmingsformulier.

U kunt altijd bij de begeleidende onderzoeker (Herbert Rolden) op telefoonnummer: 06 1292 7523 of e-mail: h.j.a.rolden@pl.hanze.nl terecht als u vragen, opmerkingen of klachten heeft over dit onderzoek.